

B
423.

Abraham b. Mordechai's

Denkwürdigkeiten

der

Synagoge von Aussee
(Megillath Sedarim)

herausgegeben

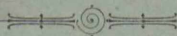
von

Emanuel Baumgarten.

Mit Anmerkungen

von

Prof. Dr. David Kaufmann.

BERLIN 1895.

Druck von H. Itzkowski, Gr. Hamburgerstr. 2.

ס פ ר

מגילת סדרים

כו יסופר

מהמארעות והתלאות והקורות של ק"ק אויסא יע"א.

חברו

הרב ר' אברהם ברודא בהרב ר' מרדכי ז"ל
בשנת תפ"ב לפ"ק

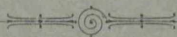
הוציאו לאור

מענדל ברי"מ בוימגארטען

בין ונכד לאותו הרב הגאון הגדול החסיד כקש"ת מו"ה אברהם פרוסטיץ זצ"ל
בעל מחבר ס' "כפת המנעול" אשר היה אב"ד בק"ק אויסעע יע"א.

עם הגהות והערות החכם מו"ה

דוד קויפמאן נ"י.

ברלין, תרנ"ה.

בדפוס צבי הירש בר' יצחק אימצקאווסקי.

KAUFMANN
DÁVID
KÖNYVTÁRA

B. 423.

ספרים

היוצאים לאור כפעם ראשונה

על ידי

חברת מקיצי נרדמים

(הוקמה מחדש בשנת תרמ"ה)

תחת השגחת ראשי החברה:

- אברהם ברלינער בכרלין,
- מרדכי בראנן בברעסלא,
- דוד גינסבורג בפעטרסבורג,
- שלמה חיים האלבערשטאם בביליין,
- אברהם אליהו הרבבי בפעטרסבורג,
- מרדכי יאסמראוו בפילאדעלפיא,
- צדוק כהן בפאריס,
- דוד סימאנסען בקאפענהאגען,
- מישה עהרענרייך ברומא,
- דוד קויפמאנן בכודאפעסט.

שנת עשתי עשרה תרנ"ה.

Megillath Sedarim.

BERLIN 1895.

Herausgegeben im Selbstverlage des Vereins **M'KIZE NIRDAMIM.**

(**Dr. A. Berliner.**)

In Commission bei J. Kauffmann

Frankfurt a. M.

Abraham b. Mordechai's

Denkwürdigkeiten

der

Synagoge von Aussee
(Megillath Sedarim)

herausgegeben

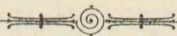
von

Emanuel Baumgarten.

Mit Anmerkungen

von

Prof. Dr. David Kaufmann.

BERLIN 1895.

Druck von H. Itzkowski, Gr. Hamburgerstr. 2.

ס פ ר

מגילת סדרים

בו יסופר

מהמארעות והתלאות והקורות של ק"ק אויסא יע"א.

חברו

הרב ר' אברהם ברודא בהרב ר' מרדכי ז"ל
בשנת תפ"ב לפ"ק

הוציאו לאור

מענדל בר"מ בוימגארטען

נין ונכד לאותו הרב הגאון הנדול החסיד כקש"ת מו"ה אברהם פרוסטיץ זצ"ל
בעל מחבר ס' "כפת המנעול" אשר היה אב"ד בק"ק אויסעע יע"א.

עם הנהגות ותערות החכם מו"ה

דוד קויפמאן נ"י

ברלין, תרנ"ה.

בדפוס צביו הירש בר' יצחק איטצקאווסקי.

אל הקורא.

ראה אנכי נתן לפניך היום את הספר כ"י המקורי מגלת סדרים, אשר בו ידובר על דבר התלאות והצרות המוצאות את עדת אויסעע בשנת תפ"ב ועין רואי לא שופתו עד כה בהיותו נסתר ונעלם ורכים וכן שלמים בקשוהו ולא מצאוהו, עד אשר הקרה ד' לפני לקנותו מעזבון אחד מבני העיר הנ"ל, אשר אבי זקנו היה מהנכחרים, שלוחי מצוה אשר לא נתנו מנוח לכף רגלם ושנה לעיניהם שמו לילות כימים וענו את נפשם עד אשר הצליח ד' הפצם בידם להציל שם כבוד ישראל ולהראות נגד העמים והשרים כי הפים הם מפשע ורק על לא חמס בכפם נרדפו ולא הונח למו.

גדול ערך הספר הזה בפרט בימינו אלה, אשר אויבינו מסביב יביעו ידברו עלינו עתק וישפילו לעפר כבודנו, כי ממנו תראה ונכחת, כי לא חדש הדבר הזה עמנו ובכל דור ודור רבו שוטנינו הרוכרים הוות עלינו ומבקשים את רעתנו אך הקב"ה מצילנו מידם וכל כלי יוצר עלינו לא יצלה, כי לא ינום ולא יישן שומר ישראל, ואם יש אשר שמי חיינו יתקדרו בעבים והעולם חשך בעדנו, חלילה לנו מלקראש ולאמור: כבר נוחלה אברה תקותנו! כי ישועתנו קרובה לבוא ולבני ישראל אור במושבכותם. ואף גם זאת נלמוד מן הספר הזה לדעת כי עלינו להשמר ולהזהר בכל אמרי פינו ומשלח ידנו לבל נתן תואנה ופתחון פה לשוטנינו להוציא עלינו דבה ולגולל אשמת יחידים על ראש עם ישראל כלו. מלבד זאת עניך תחוינה מישרים כי לא בשאון ורעש ובקול ענות גבורה ולא בחרי אף וחמה יושע ישראל בעת צר לו כי אם בחכמה עצה ותבונה אשר הגן כעמוד-ראש להאיר לנו הדרך לבוא בו אל מטרת ההצלה וההרחה.

על אודות הספר בעצמו נכבדות ידבר המחבר בעצמו בהקדמת הספר ולא קצר במלין כי אם כל אשר הגה לבו אותו שמר לדבר ואל תתמה על החפץ אם הרחיב והרבה אמרים גם במקום שהיה אפשר לקצר כי מונח בטבע האדם אשר פיו ולבו נעשים כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק אם ריוח והצלה יעמוד לו אחרי אשר אמר נואש ולא ידע אל מי יפנה לעזרה, כנחל הזה, אשר מימיו יעברו חוצה וישמשו לאורך ולרוחב לכל רוח אם תפתחה הארובות אשר סגרו בעדם הדרך, והמחבר המנח ז"ל היה הגבר אשר ראה עני בני עדתו בשבט עברתו ומדוע לא ידבר וירוח לו אם כבר עבר ועם ולהנתונים בצרה היתה אורה שמחה ששון ויקר.

בבקרת רועה עדרו מעביר כל המעשים אשר נעשו או בקהלתו תחת שבט עטו כותב סופר ומונה הכל כאשר לכל הראשון ראשון והאחרון אחרון לא נופל דבר מהם והמחבר ע"ה אשר יראת ד' על פניו לא נגע ח"ו בכבוד אותו הגאון הצדיק מ"ה

יששכר בער ז"ל אם לא כחד תחת לשונו שבנו של הגאון הזה שכה אלקיו והמסיר אחיו באשר לא ינובל שם הגאון ז"ל אף אם בנו סר מן הדרך הישר כנאמר על עלי הכהן: "כי מכבדי אכבד" גם אם בניו היו בני בליעל איש בחטאו ימות ולא ימותו אבות על בניו ח"ו.

הרב הגאון החכם הגדול מ"ה יוסף ווייסע נ"י אב"ד דק"ק עיר חדש בארץ הונגריא אשר בידידותו אתפאר והיא תהלתי. הורני לדעת כי אביו של יוסף המסור נקרא בשם מלא יוסף יששכר בן המקובל מ"ה אלחנן ז"ל אב"ד דק"ק קרעמויער והמדינה משנת ת"ח עד שנת תנ"ה בעל המחבר ספרי ארבע' חרשים אשר נדפס בפפד"א תמ"א ובוויניציא שנת תס"א ספר שלשה שרינים ובסוף ימיו היה בדעתו לנסוע וללכת עם אשתו שויבע בת הגביר ר' שמחה אל אה"ק טוב"א עד העיר וויניציא¹) ומשם חזר לק"ק קרעמויער כי בשנת תנ"ד²) באסיפת אחינו בני ישראל ממאָהרען לתקן תקנות כתוב וחתום שמו עם שם הגאון ר' דוד אפפענדיים ז"ל ביחד ומזה יצא כאר נונה ששם "רב המדינה" היה שם הכבוד כי גם לר' יששכר בער גם לר' דויד אפ"ה שם זה נקרא.

בדבר נסיעתו לאה"ק אשא דעי למרחוק מדרך יודעי העתים אחרים ונראה שקרוב הוא אל האמת ועתה אחרך שמע לי.

ידוע כי במאה הריבועית לאלף השישי לביע פרדו הדעות ורבתה המחלוקה בישראל על דבר נביא השקר איש המתעתע שבתי צבי י"ש אשר הטו רבים משלומי אמוני ישראל להאמין באמונה שלמה שזמן חרותנו בא והוא בעצמו משיח בן דוד הגהו. מעבר מזה שבחיהו ורוממוהו וינשאוהו למעלה ראש ומעבר מזה חרפוהו ונדפוהו ויתנו אותו לחרם ולגדוי. נע המחלקת הזאת פשתה בבית יעקב עד אשר גם באה"ק נהיו לשני מחנות. המחנה האחת דבקה בכל עוז בשבתי צבי והמחנה השניה החרימתהו. ובזמן ההוא הלכו ונסעו אוהביו מצפון לדרום וממזרח למערב להשמיע קול במחנה ישראל כי משיח ד' הוא ולו המלוכה. לרגלי הדבר הזה עלו גם רבים ממדינת מאָהרען לאה"ק לירושלים³) להתערב בשמחתה ולשוש אתה משוש. והנה לדעתי גם הגאון מ"ה יששכר בער זצ"ל היה בתוכם ושויבע אשתו עמו בלי אשר התחשב ח"ו כבוד הגאון ז"ל בקהל דובקי אחרי ש"צ רק כל תשוקתו היתה לחבק בזרועות האהבה והחבה עיר קדשנו. ולתכלית זאת היה לו הגביר התקף הגאון ר' שמשון ווערטשהיימער זצ"ל לפה לפני יועצי המלכות לתת להגאון הנ"ל רשיון לנסוע דרך שטייערמארק אשר לא דרך בה כף רגל איש ישראל מאמצע המאה השלישית לאלף השישי עד היום ההוא למען הקל עליו הדרך כי קרוב הוא מהדרכים האחרים אשר יובילו לאה"ק כאשר כתב הוא בעצמו ובכבודו בהקדמתו לספר שלשה שרינים⁴) וז"ל: וברכתי תעלה לראש משביר צדיק כביר גמיר וסביר כפתחו של אולם וכביר ה"ה המאור הגדול פרי עץ הדר אשרי הדור שהוא בתוכו וכי ר"מ ואב"ד כש"ת מ"ה שמשון רב מדיני נ"י שהראני תקפו ונבורתו והגדיל חסדו האחרון מן הראשון

¹) Kaufmann: Samson Wertheimer, S. 3, 64.

²) Wolf: die alten Statuten תקנות ש"א, S. 114.

³) Jost, Geschichte des Judenth. III., S. 177; Peter Beer: Geschichte der rel. Secten II., S. 193; צמח רוד חלק שלישי תכ"ו.

⁴) Kaufmann: Samson Wertheimer, S. 64.

להשתדל לי כתב חירות ליסע דרך שטייערמארק ממש ארץ שלא עבר בה איש (ישראלי) בזמן קרוב. אמנם המר שדי לו כי מתה עליו אשתו בדרך ומשעם זה שב מדרכו וחזר לבית מושב לו בקיץ קרעמויער אשר שם הושב אל מכוננו הראשון ונהיה לאב"ד במקדס ורב המדינה.

חותמו של הספר הזה הוא האמת כי זמן חברו היה בחיים חיים של כל אלה — בין בני ברית ובין שאינם בני ברית — אשר ידם היתה בכל אשר נעשה או נלחם בשערי קהלת אויסעע, והיתכן שהמחבר לא ירא ולא פחד כי יוכיחוהו על פניו ששקר ענה פיו אם ירחק מדרך האמת אף כחוט השערה. גם מזה נראה לעינים שכל דבריו אמת ולא עולתה בו, באשר לא נתן מחסום לפיו לספר גם דברים כאלה אשר השומעים לא ידינו את בני קהלתו לקף זכות. והאת ערות נאמנה כי רוח האמת דבר בו ומלתה על לשונו. והמחבר ז"ל אך טוב עשה שמאחבתו לעמו ודתו לא נסה על פשעי איש ואיש כי כך דרכה של תורתנו הקדושה לגלות גם חסאי ופשעי אבותנו הראשונים ז"ל ולא תהדר פני איש. —

תוכן הספר יעורר בלב הקורא תשוקה וחפץ לקרוא בו מהחל ועד כלה, ולא לכר משום שימצא חפץ בספור המעשה שהיה אשר המחבר ז"ל יספרהו בשפה ברורה, כי אם מצד אנשי המעשה הנקראים בו בשם, תגל נפש הקורא אם בעיניו יראה כי בטבע האנשים האלה לאהוב את המקום ואת הבריות אשר בצרת אחיהם להם צר, כלם לא ייעפו ולא ייגעו לחשוב מחשבות איך נושע ישראל מיד חזק ממנו, כלם מוכנים ומוזמנים לעבוד עבודת הקדש ולהביא קרבנות מהינם ומגורנם על מזבח אהבת עמם ודתם ומי אשר הגביר ללשונו ושפתו אתו יתיצב לפני שרים ויועצי מלוכה להיות לפה למבקשי עורתם. ומדי דבריו בו זכור אזכור כי בעוה"ז לא נימים אשר כבר חלפו והלכו הימים אשר אנחנו חיים במו, ומעשה תוקף זקיניו אשר הלכו לעולמם ונהנים מזוי שמם הטוב רחוק מכל מעשה תוקף אנשי דורנו כרחוק מזרח ממערב. המה היו כענקים במועצות ודעת במעשה ובאהבת עמם ודתם ואנחנו כחגבים. ולא נפלא הדבר מפני טעמים שונים. האחד כי אהבו את ד' בכל לבבם בכל נפשם ובכל מאדם, על כן קנא קנאו לד' צבאות בכל אברים שפלג להם ורוח ונשמה שנפח בהם ואם עבר כוס התרעלה על עמו ונחלתו חשו ולא התמהמהו לגשת אל שרי הארץ בלי מורא ופחד והזשנית כי לא לבשו גאות ולא התעמרו גאון אם נפל הכלם בנעימי הון ועושר כבוד וחדר, וגם אם גדלם המלך לא הלכו בגדולות ולא רמו עיניהם, אדרבה במקום שנמצא גדולתם שם נמצא גם ענותנותם; כי ידעו והבינו כי עצם ובשר המה מעצם ובשר האומה הישראלית, על כן דרשו טוב לעמם ודברו שלום לכל ורעם, והטעם השלישי, כי מלאכת צדקתם בכל דבר הנוגע לאהבת האדם לא עשו לכבוד עצמם, להתפאר ולהתרוטם ולעמוד במקום גדולים; והטעם הרביעי: כי אז לא שלמה עוד רוח הקנאה במחנה ישראל ואת חכמת המסכן ובינת נבונים לא בוו, וממילא היתה ידם רב להם להיותם למליצים בין שרי המלוכה ובין בני עמם — ומי יתן והקוראים הנכבדים את אשר יראו ימהרו לעשות כהראשונים ז"ל. אם אמרת אספרה כמו על אדות אנשי החיל הנקובים בספר הזה הלא דברי מחול ירביון ובאלה לא חפצתי, ע"כ אך בקצתם ולא בכלם אנע פה. והנה הראשון שבראשונים הרב הנאון הגדול אשר היה רצוי לרוב אחיו, ע"י תורתו וחכמתו, גדולתו ומעשי החסד והרחמים בקשית מו"ה ר' שמשון ווערטהיים ז"ל אליו נהרו

כל אשר דאגה בלבו, ביתו היה פתוח לרוחה לכל המחכים לעזרה בצרה, בניסו לא נתן עין והויל כסף עד אין מספר לטובת הכלל והיה למליץ בין בני קהלות יעקב ובין יושבי על מדין, אשר להם המשפט העז והממשלה ואני לא ארבה בשבחיו, כי כח מעשיו הגיד לעמו רע כאח לי החכם המפואר אשר שמו הטוב ילך למרחקים לתהלה ולתפארת ע"י ספריו הרבים המלאים דעה בינה והשכל כש"ת מו"ה דוד המכונה פראפעסאר ד"ר קויפמאן נ"י, אשר יורה דעה ומבין שמועה בבית התלמוד להכנת רבני קהלות ישראל בעיר בודאפעסט, הוא הקדיש שני ספרים מיוחדים¹⁾ לזכרון הרב הגאון הג"ל וכמעט לא הניח מקום להתגדר בו בספור מעשי תקפו וגבורתו ורק בענין אחד אחזה דעתי אף אני והוא ששמות התואר אשר כנו כמו את הרב הגאון ז"ל כמו רב דמדינת מעהרען בעהמען אונגארן היו להרמת כבודו ולא לתאר גבול הרבנות, והעד לרבני, כי לדעת הרב הגאון הגדול רש"ל רפ"ש ז"ל²⁾ שם רב איננו נדרף עם מורה כי אם עם אדון ובאמת לא אחת ושתים גדל המלך נגדי ישראל החפץ ביקרם ע"י שם הכבוד רב המדינה כאשר יכנה האפיפיור לפעמים שם נומר אחד: ערצבישוף (בלי תת לו גבול ממשלה וערצביזטום) וכמו כן בוודאי היה השם רב מדינה אצל הרב הגאון ר' ש"י ז"ל שם הכבוד כי מי נבון יאמין שהרב ז"ל נשא ונתן כבר ותבן בכסף וזהב עם רוזני ארץ ואדירי המלוכה כאשר נקרא בשם "האפפאקטאר" ונשא עוד על שכמו את עול הרבנות של מדינות שונות עם כל טרחן משאן וריבן, אין זאת כי אם אשר היה איש מכובד לפני מלכים התיצב וקבע לו עוד עתים גם לתורה גם למעשים טובים אשר בזה רוח המקום ורוח הבריות נוחה הימנו. וכבודו בכל תוארי הכבוד כמו רב מדינה וכדומה³⁾.

גם בנו החשוב ר' ליב ז"ל מלבד אשר כתוב בספר הנכחי בדבר תומתו יראתו וצדקת לבו הננו מוצאים על גב מצבת קבורתו בצד ימין הרוחיים הדברים האלה: יום מהומה מבוכה ואין משים על לב להאי דבלע העפר, היום פנה והשך מאוד עד עת אשר יקיצו וירננו שונני עפר וצדק לפניו יהלוך, פוז נתן לאביונים להקים הדלים מעפר. דרכיו דרכי מישור וסלול, היו ימיו עד שוב לעפר יתעלה, יהודה עד בוא מבשר קומי שבי ירושלים התנערי מעפר. ובצד שמאל: יללת הרועים כי שודד אדרתם, הארי כי נטרף שאגו כפירים, הכל נרדם כי הלף ועבר, ארו הלכנון פרי עץ רענן באדירים, וסבבו בשוק הסופדים מספר על יודעי נהי על אבירי אבירים דבו ידובבו במספר מר לכל הוצות יאמר הה בתמרורים, אמן פה טמון עד כי ירננו וישובי סלע ויצוחו מראש הרים".

ר' מרדכי יפה מרגליות ז"ל נכד לר' מרדכי שלעזינגער ז"ל אשר היה לו רשיון לשבת עם הנלוים לו בעיר מלוכה וויען גם אחרי אשר גורשו היהודים משם מטעם המלך בשנת ת"ל שכר מעשי הלולים⁴⁾ אשר עשה לטובת בית מלכות ונקרא

¹⁾ Kaufmann: Samson Wertheimer, Wien, Friedrich Beck, 1888. Urkundliches aus dem Leben S. W.'s. Wien 1890.

²⁾ Die Notablenversammlung der Israeliten in Böhmen 1850 p. 256.

³⁾ ראה בענין תואר אב"ד דברי חן ונועם בס' "מבחר פנינים" להרב הגדול החכם הכולל מו"ה חיים נתן דעמביצער ז"ל צד ו'.

⁴⁾ Weschl: Geschichte Wiens, S. 277; L. A. Frankl: Inschriften, S. XX; Grätz, X., S. 264; Jost, Gesch. des Judenth. III., S. 180. אבל עיין מה שכתב die letzte Vertreibung der Juden in Wien 152 n. 5.

בשם הכבוד „האפפאקטאר“ גם היה גדול להיהודים ורצוי לרוב אחיו כי נתמנה לראש ופרנס בהיות מושבם שם ובלי ספק ע"י העריך אליו הרופא ר' יקותיאל מווילנא כתב מליצה לטובת ר' משה חיים לוצאטו ז"ל¹⁾ ולר' מרדכי היו נ"כ מהלמים בין העומדים על רום מדרגת חברת אנשי בני ישראל וע"כ כתוב על מצבת קבורתו: „מרדכי יצא לאור פני מלך עליון בירח האיתנים, רשומו נכר ויציאתו מן העולם בהנה נהי וקינה דוי כל לבב על עבודת ה' אשר היה ראש סגנים. כי פרישת גדולת מרדכי לפרט אין די אבנים ידו רב לו למשקל ולמטרה בשמעתא כ"א מן הראשונים מקום הניח לו להתגדר בפלפולו מראה צד לכל פנים ראש מדברים בכל מקום ותל שהכל אליו פונים גדול שמו בשערים, רודף שלום וחסד כל הימים ושנים, לבש עשרת לבושים מעיל ישע ובגדי צדקה כשרונים, יגע והציל כמה נפשות וקהלות מגירושים וצרות משונים וי כנפול האי ביתא אשר היה בית ועד להיושבים בשבת תחכמונים, ונבער אש וגמס לב השומע איך אבד כלי מלחמות ומגינים, יום המות היה כיום הולדו והלך במיש משמונים, כי שפתיו דוככות עד צאת נשמתו תפלות ותחנונים, הלך לחי עלמא דקשוש למנוחה באור וך מפנינים תנצב"ה:

אלה אם אזכרה לבי עלי דוי כי פסו אמונים כאלה מבני קהלתנו ואין לנו לא אחד ושנים במשפחה אשר להם לב להבין כי אין לנו שיוור רק התורה אשר עלינו החיוב להיות למטה ולמשען ללומדיה ולעוסקים בה. הוא ר' מרדכי אשר כתב להגאון ר' יונתן אייבשיטין²⁾ ואם מה' יצאה זאת. ליתן בלב המלכה להסכים להפר עת שוטנים וכו'.

ר' זלמן זינצהיים ז"ל גם לו זכר בין העוסקים בצרכי חצר בית המלך ועוד נמצאים בבית עקד מכתבים (ארכיו) שטרי התנאים משנת תצ"ג בין ר' לעוו זינצהיים נכד לאיש גדול בענקים ר' שמואל אפפענהיימער ז"ל³⁾ ובין העומדים למשמרת חצר בית המלך להספיק תבן ומספוא לצרכי סוסי חצר בית המלך ולדעתי מזה היה הותם תכנית למשפחת זינצהיים: אבוס בר ועליו מלאך אשר בירו כד להציק על המספוא מים ואין כל ספק בעיני שהמצבה⁴⁾ בבית הקברות ראסוי אשר עליה יאמר שלא נודע למי היא — היא לר"ז זינצהיים ז"ל ורבים הם הטעמים אשר לא יתנו לפקפק בזה: א) שכל התוארים והיחוסים אשר חרושים בעט ברול ועופרת על מצבת הקבר הזה נמצאים ונאמרים מ"ר זלמן זה ז"ל בספר הנוכחי. ב) לא נשמע שמין מנהו שהלך לדרך למרחוק וכצדק ישאל השואל אנה הוא בא ואיזה מקום מנוחתו? ג) לא רבים היו אשר להם הכח והעזו והגבורה להשתדל לטובת אחרים ור' זלמן זה ז"ל היה אחד מהם ואם נאמר על הנקבר שעשה טוב בהשתדלותו והיה קרוב לחורים וסגנים ואיננו יודעים מי הוא זה ואיזהו, הרשות נתונה להוציא דבר מתוך דבר שאין זה כי אם ר' זלמן דגן. ד) הנקבר פה יהולל כי היה מחויק לומדי תורה מלחמו נתן ומימיו נאמנים נתן בין לקרובים ורחוקים — וכל זה יאמר המחבר ז"ל על ר' זלמן דגן שכל ימי מגורו בוועין וזה ימים רבים נתן לו מטה שלחן כסא מגורה חנם אין כסף

כ"ס חמד 1) Peter Beer: Geschichte etc. der Secten 2. Bd. S. 300; מחברת ג' S. 166; Grätz, X., S. 357.

2) Grätz: Geschichte der Juden, X., Note 7, S. CXVI.

3) Wolf: Geschichte der Juden in Wien, S. 63.

4) L. A. Frankl: Inschriften S. 81 eigentl. 83.

ואף הקריש סנום לא קטן לבנות בתי תפלה באויסעע. ה) הוא היה חבר להשתדלן הגדול ר' מרדכי יפה ז"ל אשר מת ב' שנים קודם למיתת הפלוני הנקבר פה וכמעט בכל משפחת זינצהיים שנת מותם נכתבה מלאה וכן כתוב גם על מצבת קבורת הנוכחי וכאשר ישבחו ויפארו וירוממו את ר' מרדכי הנ"ל כן ישבחו בשנוי לשון את המת הנקבר פה על כן לא רחוק הוא מלהאמין ששמו וזכרו הוא ר' זלמן ז"ה ז"ל. וז"ל כתב המצבה: "י"ג הטהורה עש"ק ונקבר ביום א' כ"ו תמוז ת"ו י"ד זי"ן לפרט קמ"ן איש תם וישר וכשר רך בשנים שמו וזכרו היה בארץ כל ימי חלדו לאיש תמים לעניים ולאבינונים, ידו היתה פתוחה לתת להם לחם. מצות ד' עשה חוקותיו ותורתיו היה שמר לילות וימים הלא על זה דוה לבנו שהלך לעולמים בקוצר שנים אלה מקוננות יקראו וישאו עליו נהי, עפעפיו יזלו מים ביאי ביאי על כלי חמדה שנאבד כי בעודו בחיים ריחו היה נודף לטוב למרחקים כבשמים וקמורת סמים, היה מחויק לומדי תורה מלחמו נתן ומימיו נאמנים מטובו היה משפיע ומוזן זי"ן בביתו לקרובים ורחוקים ירא ד' במצותיו מאד וגם לתורה היה קובע עתים עושר והון היה בביתו וצדקתו עומדת לדור דורים קרוב לחורים וסגנים הוא בהשתדלותו עשה טובים בזכות זה יגוה בשלום ויזכה לעמוד לזיכה לקץ הימים ה"ה האלוף הקצין המפורסם בין גדולים ותמים. . . תנצב"ה. — ולפי מראית עין היו ימי ר' זלמן זה ז"ל מועטים כי אף מבניו ובנותיו לא נשמע דבר רק ממות הילדה (?) חיים בן הקצין הר"ר שלמה זינצהיים ביום ה' כ"ה אדר ת"ק לפ"ק תנצב"ה¹).

והעומד ג"כ למעלה לראש בין אנשי המעלה האלה, איש אין ערוך אליו, הוא ר' משה לופעץ אנילאר גר צדק אשר הקיסר זכר לו אהבת נעורים כאשר היה עוד מגורו בארץ ספרד — מלבד אשר כתוב בספר, ולפי דעתי הפליג המחבר לא מעט בספוריו. נדע מאשר נמצא על אודותיו בעקד המכתבים בפניאנץ מיניסטעריום, לכל אשר קראהו היה קרוב, הוא הפיר עצת אויבינו להעמים על שכמי היהודים במדינת מעהרען משא כבוד מנשוא, הוא הבין בתי תפלות ליהודים מנהג ספרדי בקהלות ויועץ ומעמעשוואר² בקהלה ראשונה מפני שהיה שם מזון שבתו ובקהלה האחרונה מפני שנשא ונתן שם עם שר צבא אויסטריא פרינץ אונען הוא היה למגן וצנה לכל באי תחת צל קורת טוב לבבו ואהבתו לדת ועם ישראל היתה כאש תוקד בו לא תכנה — מעשה תקפו וגבורתו כתוב בספר הנכחי וגם יידי המנוח המליץ הנודע לשם ולתפארת ד"ר לדוויג אוינוסט פראנקעל נ"ע כתב עליו במכתבים שונים³ אמנם לא נקל הוא לברר וללכך חטי האמת מן התבן של ספור בעלמא אשר רוח הבקורת ישארו רק זה ברור שהקיסר קארל הששי זכר לו אהבת נעורים בעוד היה מרום שבתו כספרד קרוב למלכות ויתעלם אתו באהבים גם אחרי אשר נכנס בביתו של אברהם אבינו ועסקו עם ממשלת אוסטריא הם כתובים בארכיוו ותורה לידידי הנ"ל ולהח' שוויינבורג-אייבענשיטץ אשר הודיעוני בטובם מכל אשר כתוב שם ואם יוצא ד' אדבר בו עוד בשפת אשכנז — גם לבנין מירת שענברון הלוה ג' מאות אלפי יהובים⁴ — סמוך לשנת תק"י נסע והלך ללונדון ולא שב עוד לווינץ הבירה ומעם

¹) L. Frankl: Inschriften, 64.

²) Geschichte der türk. jüd. Gemeinde, 1888.

³) Allg. Ztg. d. Judenth. 1854, No. 50, 51.

⁴) Geschichte der türk. jüdischen Gemeinde.

וסבה לזה לא נודע, גם נסתר מה היה לו — ולפני איזה שנים בקשתי את מכירי פרא-פעמור שעכמער שירדוש ויחקור בלונדון אולי ימצא שמו וזכרו במצבת קבורתו. אמנם לא ידע איש את קבורתו — ולי הונד שמשפחת אדלער בקהלת האללעשווי במדינת מעהרן הוא נצר מאגילאר דגן — אולי יודע יותר מזה הרב הגדול מלונדון דיר הערמאן אדלער. בפרט אשר האיש אדלער מהאללעשווי הגיד לי שהרב אדלער נ"י מודע לו.

גם השר ליכטענשטיין אשר דרש טוב להאומללים ורצה להיהודים זכור לטוב הוא היה מחסידי אומות העולם אשר לא הבדיל בין שאינו בן ברית לבין בן ברית כי זה כל האדם.

והנה מכל אשר הכינותי לפניך קורא אהוב תראה להבין שטובה כפולה ומכופלת להמחבר ז"ל עלינו שהראה לנו לדעת כל אשר נעשה בקהלת אויסעע בשנת תפ"ב והצלחה ע"י ישועת ד' והודיענו שת"ל לא אלמן ישראל ובכל עדן ועדן קמו אנשי חיל היושבים על חגוי סלע מצב אנושי אשר להם לב להבין כמה נושע ישראל והעזו והרצון להיות לנו למושיע ע"כ שמו וזכרו אל נשכחה ויהי לנו למשמרת עד עולם וזאת מצבת קבורתו אשר שלח לי בטובו ראש עדת אויסעע הארון ר' זלמן פאללאק. נפטר כ"ב מרחשון תקל"ה.

ואברהם

שב למקומו ולבית עולמו שכלו טוב, וימת אברהם בשיבה טובה וקן ושבע ימים התרני המופלג מו"ה אברהם בן הרבני המופלג מוה"ר מרדכי לייפניק מבראדא זצ"ל. תנצב"ה.

מדי דברי מקורות אויסע ותהלוכותיהן לא אשכח להעלות לזכרון את אדוני אבי זקני ז"ל אשר היה שם אביד ומארי דאתרא ה"ה הרב הגאון הגדול חסיד ועינו כקש"ת מו"ה אברהם פרוסטיץ ז"ל לפניו היו גלויים ש"ם ופוסקים ראשונים ואחרונים כספר פתוח וגם ספרי מדרש ואגדה לא נסתרו ממנו סוד הקבלה היו לאור יום ודרש ברבים בשפתי חן ונועם ועל כולם לא היה לו התלמוד עיקר אלא המעשה. לא פסק סומי מגורסא תפש ישיבה, שמר מצות ד' כבבת עיניו מדבר מן החי לא טעם טעם ישב בתענית ולא אכל ולא שתה כי אם שתי פעמים בשבוע (ביום ג') בערב וסעודה שבת קודש) מלחמו פרס לאביונים וכל הדופקים על שערי לבבו קבל בסבר פנים יפות בפרט לומדי תורה. אלה אם אזכרה לבי עלי דוי כי ספריו הרבים אשר היו בכתובים לא אדע איפוא הם מונחים רק ספר כפת המנעול הוציאו בניו הנשארים לאור אחרי מותו וזה הוא מר אדני זקני ז"ל אשר שמו החשוב נקרא עלי מו"ה מנחם מנדל ב"ג ואחיו הגדול מו"ה יצחק מנדל גאלדענשטיין ז"ל וגם אחותם מרת פייערל פריעהליך נ"ע היתה אתם במעשה הצדקה הזה ויהי נועם ד' שזכותם יגן עלינו וצדקתם תעמוד לטוב לנו עד עולם סלה.

ווי ען, י" שבט תרנ"ה לפ"ק.

מנדל בר"מ בוימגארטען.*

(*) אודה לירידי הרב החכם המחולל כש"ת מו"ה דוד קויפמאן נ"י חסדו על אשר נעתר לבקשתי להעמיס על שכמו עול ההגחה כי כבד עלי הדבר בשגם חולה עינים אנכי ומלבד זאת עבודה רבה היא להוציא ספר כ"י ישן מתחת מכשש הדפוס נקי משבושים וירידי החכם נ"י עוד הוסיף ע"כ להרים ערך הספר ע"י הערותיו רב תבונה. מ. ב"ג.

הקרמה לחיבורי מגילת סדרים.

אמר המחבר אברהם בן לא"א הרב המופלא מהור"ר מרדכי זכרוננו לברכה נשמתו בערן צורה בצרור החיים.

בהיות שכבר נודע בצ"ע בת רבים שתי לימא⁽¹⁾ מן ה(ת)רפתקאות והמאורעות והקורות והתלאות דערו עלינו קהלה קדישא קהלת יעקב עדת ישורן אויסא יע"א מן שנת תפ"ב לפ"ק שנחרכ בהכ"נ מקדש מעט בקהילתנו ק"ק אויסא. אל תקרא שמה אויסא. אלא אות היא, לכל שאר קהילות קדושות ישראל שהם נפוצים אנה ואנה בנולה בין העמים, לכל יעבור עליהם גם לשחות כוס התרעלה כמה שתינו כוס קובעת כמה וכמה עלילות ובלבולי שקר אשר ענו בנו מתחילת חורבן בית הננסת מומן הנ"ל, עד שנת תקי"ג לפ"ק, במשך שנים ושלושים שנים, ואני בתוך עמי ק"ק הנ"ל אשר אנכי יושב בקרבנו, זה שנים וחמשים שנה היום למספר תקי"ח לפ"ק מומן שויצאתי מארץ מולדתי מבית אבי ק"ק ברוד' מבית לחם הנריי⁽²⁾, לחם חמדות ולחם הכלכל' חריפי לומדי תורה, והלכתי לחזור על אבירתי לישא אשתי וזנתי אשת חיל המהוללה עסקני(ו)ת במצות ובני"ח כל ימיה מימי נעוריה עד היום, וקמיה מרן די שמיא וארעא שליט גלוי וידוע לפניו העתידות כל דור ודור ודורשיו ומנהיגיו, ולהכי גילגל אותי מהתם להכא, כדי שיגולגל זכות על ידי זכאי, ומיום עמדי על דעתי להיותי לאיש משכיל, תמידין כסדרן הייתי נושא עלי עול הציבור כאמונה, ומשך ח"י שנים רצופים מוכרח הייתי מעדתי להיותי ראש ופרנס הציבור, ואח"כ כאשר אז נלאתי נשוא טרחתי, בכל זאת לא פרקתי ממני את עול הציבור לגמרי, רק כמו חמשה עשר שנה רצופים מוכרח הייתי עוד להיות נמנה אחד מן ראשי טובי מנהיגי ומנהלי העדה, ולעמוד על משמרתי משמרת הקודש לתקן ולגדור פרצות בני קהילתי במשך הזמן מן עת חורבן בהכ"נ ב"ל שנים היתה עמנו, עד רוב הציבור לא היו יכולים לעמוד בו בואת הנזירה והאלה, בניירות קשים ומרים כמו מי ראש ולענה, כמבוארים בסדרים מגילת' בחיבורי זאת. אז נתבררתי עם ניסי התורני המופלא מהור"ר איציק הכהן נר"ו, ונבחרנו מכל הקהל להיות שלוחי דידן ושלוחי דרחמנא, לעיר ווינא, עם צרור הכסף מקהל סך שבעה מאות זהובים כירינו, אל רוזנים וקצינים נשיאי ישראל שמה, כדי שיוכלו שם להשתדל עבורינו על הוצאותינו אצל מכיריהם אהוביהם שרים חשובים

⁽¹⁾ עיין כתובות ח:

⁽²⁾ Ungarisch Brod כארץ מעהרן.

Sammel-Band.

הפרתמים היושבים שמה ראשונה במלכות יריה, רואי פני המלכות יריה, כדי שנוכל להשיג מן המלכות קיומים¹) ורשיון לבנות בהכני או בתי תפילות בקהילתינו להתפלל בציבור תפילתינו כרב עם הדרת מלך ה' צבאות ולהשיג התרה לשמור את דת ישראל לקרות בתורה ולקיים מצות מילה ולסדר קדושין חתנים וכלות תחת חופתם ולנהוג כל דת ישראל בקהילתינו את כל הנאסר לנו קודם לכן.

ואמרת **אל לבי הלא על כל ירא אלהים וחרד על דבר ד' מוטל להדר אחר המצוה שאין לה שיעור, ומצוה כזאת הבאה לידי אל אחמיצנה, ואף אם ימשיך ויתמהמה הדבר שההשתדלות אצל המלכות יריה יעמוד נמר עסקינו כבי טוב משך שנה אחת, ועבור זאת בהיותי חוץ מביתי ולא אוכל לעסוק מאומה דבר מה בפרנסת אנשי ביתי, אהי מוכרח לכלה קרני יותר מחמשה מאות זהובים, אך בכל זאת לא אניה ראשי אפי סדיא עד כי אנמור בסייעתא דשמיא מצוה הזאת הבאה לידי וגמרת בלבי לקיימה, וגם אשתי היקרה מרת טארייע תי' המתה אותי ברוב ליקחה באומרה אלי יו' יו' כל אשר יזמת לעשות לא יבצר ממך, החל וגמור מעשיך לשם שמים בעזרת יד ה' הטובה עליך, והבא לטהר מסייעין לו מן השמים.**

ואני אני הוא הגבר אברהם, רעי'ה ראיתי את עני עמי עדת ישורן אשר אנכי יושב בקרבנו, את שבט עברתו, ולא יכולתי להתאפק ואקום היש קל מחר עם גיסי התורני המופלא מוהר"ר איצק כהן הנזכר, ונלכה יחד הלוך ונסוע לעיר מלוכה ווינא, ונבוא שמה יו' א' דסליחות קודם רי'ה תק"ג לפ"ק, והנה גיסי התו' מוהר"ר איצק כהן הנזכר חזר לבית רבו הראשון הי'ה אמ"י הגאון נשיא ישראל ורבן של הגולה הרב מדינתנו מעהררן ואב"ד דק"ק נ"ש כבודו מוהר"ר בערוש זצ"ל²), שהי' אצלו מלמד להועיל וספרו נאמנו וסועד על שולחנו המהורר כמו ר"י שנים זה אחר זה, ואני גם [כן] נתקבלתי בסבר פנים יפות מאת השר וטפסר הקצין המפורסם הנדיב הר"ר זלמן זינצהיים זצ"ל³) ונתארחתי בביתו להיות סועד אצלו באוכלי שלחנו אשר לפני ה', ונתן לי חדר מיוחד ומטה מוצעת ושולחן וכסא ומנורה וארוחתו בכבוד כל משך היותי בעסקינו בווינא, ומשך ד' חרשים עד ר"ח שבט תקי"ג, השתדלו הקצינים עבור עסקינו בעזרת הש"ם ואזרו חליצהים בכל אומין כוחם ויכולתם, הלא המה, אמ"י הגאון הרב מדינתנו מוה' בערוש זצ"ל, ואדוני ב"ב הקצין הר"ר זלמן זינצהיים זצ"ל, והרב המופלג הקצין מהור"ר מרדכי יפה זצ"ל⁴), והקצין הנדיב המיוחס הר"ר לייב ווערטהיים זצ"ל⁵) בן הגאון ונשיא הגולה המפורסם ואהוב למלכות הקצין אמ"י הרב מדינת הנר ונשיא בארץ הקדושה כבוד מוהר"ר שמשון ווערטהיים זצ"ל, ובעירוף השר החשוב והמיוחס הגדול גר צדק דון משה לאפוס באראן דע אנגילארו זצ"ל⁶) שהיה מגוע ושועי יחסי

¹ Schutzbriefe

² עיין בספרי על הר"ש מווינא Samson Wertheimer צד 88 והלאה.

³ הקצין שלמה זלמן זינצהיים נזכר כבר בשנת ת"י במצבות ווינא סי' 181 אבל אומר לי לבי כי איזה מעות נזדמן כאן לר"ב שמערן ועיין סי' 371 אשר שם נמצא בנו של ר' זלמן זינצהיים מת בשנת ת"ק וב' המצבות נראות כאחת וע"ד המשפחה המצויינה הזאת עיין בספרו של הרב לעווענשטיין Geschichte der Juden in der Kurpfalz צד 310.

⁴ הוא השתדלן הגדול הנפטר בווינא ביום ב' דר"ה שנת הישר' ע"י במצבות ווינא סי' 430.

⁵ הוא בנו השני של הר"ש מווינא עיין בספרי הנ"ל צד 85 והלאה.

⁶ הוא הנקרא על מצבות בנו סי' 379 וסי' 685 הר"ר או האלוף הקצין הר"ה משה

לאפיס פרערי ועיין מה שכתבתי בספרי Aus Heinrich Heine's Ahnensaal צד 88 הע' 1.

יהודים אנוסים בספרד, ובגוינותו ה' נולד ומכונה בייחוסו בשם הפרתמים החשובים, דוכוס והערציג, ובאשר נתגדל שם בספרד ה' לו שירות חשוב ונדול היותו אז סופר המלך אצל הקיסר יריה קראלום הששי שה' בחיי אביו הקיסר לעפאלדום ז"ל, למלך בספרד, ולדון אנילארו הנזכר ה' לו שמה נחלאות וקרקעות ונכסים הרבה מאוד כפליים משארי נכסי שרים החשובים שה' שווים לסך ל' מיליאן, ואחיב בהיותו בן ל' שנים אביו השר חשוב לפני מיתתו גילה לבנו הלזה שהוא מגוע ישראל משועי יחסי אונסי יהודה, ואחרי מות אביו עזב כל נחלותיו ונכסיו, וברח מספרד על אניתו הגדולים שהיו לו הולכי ג'מים לאיים ומחוזות רחוקים בסחורתו, ולקח עמו אמו השרית דוכסית¹) החשובה ואת זוגתו הגבירית השרית המיוחסת ואת בנו ושתי בנותיו ואת רכושו אשר רכש בספרד ואת ירושת אביו השר ז"ל שעלה לסך מ'זו מיליאן, והלך לו בשלום אל מדינת אַנגלזירה והולנדיאה, ושם בק"ק אמשטרדם השר החשוב הנזכר הוא ובנו בן י"ד שנים מלו את עצמם ובאו בכריתו של אברהם אבינו ע"ה והשר החשוב הלזה קרא עצמו ביהדותו שמו משה, על שם שניצול בבריתו כי מן מים משתיני, ולבנו קרא שמו בישראל אליעזר, לאמור אלקי אבי ה' בעזרי ויצילני וגו', — ובהיותו בספרד בחצר המלך קראלום בן הקיסר, היותו סופר המלך, אז גם אדונינו החסיד ואוהב ישראל דוכוס יריה שר ווענציל ליכמן שמיין, ה' בספרד בשירותו החשוב בחצר המלך לשר רב בית המלך הנקרא אבירשטר האף מיינשטר²), ואולם כסא השר דון אנילארו סופר המלך הנזכר, הנקרא אברשטר קנצלר, ה' גדול ממנו.

והמלך קראלום בן הקיסר לעפאלדום ע"ה אחר פטירת אחיו הגדול ממנו הקיסר יאזעפוס ע"ה שה' גם בחיי אביו הקיסר לעפאלדום הנ"ל למלך בהונגאריאה, ואחרי מות אביו, היה נכתר בכתר הקיסרי^[1] ומלך רק חמשה שנים בקיסרותו והלך לעולמו עלמא רקשוט, ולא הניח אחריו בן יורש קיסרותו, ולכן עלה המלך קראלום אחיו מספרד לווינא לבית מלכות אביו ואחיו הנזכרים לירש ולישב על כסא הקיסרי⁽¹⁾^[1]ת במקומו, — וכאשר שמע הקיסר קאראלום שסופרו החשוב דון אנילארו עזב כל גדולתו ונכסיו והוא בדת יהודה וישראל כמדינת הולאנדיאה, אזי מרוב אהבתו וחיבתו איליו קרא הקיסר קאראלום איליו את השר דון אנילארו לשלום, והבטיח⁽¹⁾הו במאמר קיסריותו שלא יארע לו שום תקלה וריעותא כחוש השערה מפני התיהדות, ורק יבוא איליו לווינא עם כל בני ביתו בשלום לדור בעיר מלכותו בווינא, וגם השר החשוב הנזכר, האמין להבטחת הקיסר יריה, ויבוא השר דון אנילארו וכל בני ביתו המה וזוגתו ואמו השר⁽¹⁾^[1]ת ובנו ובנותיו לווינא, ויקבלם הקיסר יריה בכבוד, ויתן לו הקיסר לדירתו את ארמון הגדול והחשוב שם בווינא הנקראת, שפאנישה קנצלייא, וישב שם בכבוד גדול, — והקיסר יריה רצה ליתן להשר הלזה סמיכות שם יחוס מולדתו לקוראו בשם דוכוס כשם הפרתמים שנולד בו יחסי אבותיו בספרד, והוא בעניותו לא רצה לקבל עליו שם ויחוס גדול כזה וגם שם יחוס מזה מפני קנאת השרים החשובים, ורק קיבל מהקיסר סמיכות שם יחוס קטן לכנותו בשם יחוס באַראן, — ובעיר מלוכה ווינא ה' להשר באראן אנילארו הנזכר רעים ועמיתים שרים חשובים גדולים בחצר

¹ עיין מצבות ווינא סי' 896.

² Oberst-Hofmeister.

הקיסר יר"ה, ובפרטות אדונינו הדוכס השוב גדול בחצר המלך שר יאנעף ווענציל הערצאג ליכטן שטיין יר"ה שהי' אתו עמו ריע ועמיתו אוהבים נאמנים בהיותם יחד שרים ראשונים בחצר מלך בספרד, והי' להם אהבת נעורים ונפשם קשורים זה בזה כאהבת דוד ויונתן.

והנה אמ"ו הרב מדינתנו הגאון מהר"ר בערוש זצ"ל צירף איליו אלופים רווני קצינו וויני הנזכרים ובצירוף השר החשוב דון משה לאפוס אנילארו הנזכר, ועשה אסיפה לשם שמים ונשאו ונתנו יחד בעסקינו להשתדל עבורינו לטובותינו כל א' וא' אצל שרי מכיריו ואהוביו, ואח"כ גם באמת לא נסוגו אחור ימינם, והשתדלו מאוד כל א' וא' כפי יכולתו ואפשרו, ובפרט השר החשוב דון אנילארו הנזכר אור כנבור חלציו והשתדל עבורינו אצל אוהבו אדונינו החסיד הדוכס השר ווענציל ליכטן שטיין השררה שלנו¹⁾ שהוא שר חשוב ונכבד מאד אצל המלכה הקיסרית מאריע טרעוויא יר"ה, הוא אדונינו דוכס ליכטן שטיין יר"ה ראש וראשון מן שרים גדולים החשובים רואי פני המלכות יר"ה היושבים ראשונה במלכות, — והשר הדוכס שלנו מרוב אהבתו וחיבתו אל שר באראן דון אנילארו, מילא את בקשתו ועשה בקשת מומריאל²⁾ עבורינו לאדונתנו המלכה האדירה הקיסרית מאריע טרעוויא יר"ה להמשיכה עלינו חוט של חסד מפני כבודו הרמה, והמלכה הקיסרית שלחה את בקשת מומריאל של אדונינו הדוכס לחצר המלכות לשרים הגבוהים יועצי המלכות יר"ה לעיין בו היטב בחסד האפשרי מפני כבודו של הדוכס ליכטן שטיין יר"ה, — והקצינים נשיאי ישראל בווינא הנזכרים לעיל בצירוף אמ"ו הגאון הרב מדינתנו מהר"ר בערש זצ"ל, גם הם כל א' וא' השתדלו מאד אצל השרים החשובים יועצי המלכות יר"ה אוהביהם ומכיריהם, ומרוב בקשותיהם, השרים החשובים יועצי המלכות מלאו רצונם והטו חסדם עלינו, ולב שרים ביד ה' הטובה על בית ישראל, — וישלחו השרים [החשובים יועצי חצר המלכות את בקשת מומריאל של אדונינו הדוכס יר"ה עבורינו, וגם את בקשת מומריאל שלנו למלכות יר"ה, את הכל שלחו לברין³⁾ לשרי טריבונאל יר"ה לשאול ולשמע גם מהם עצתם הטוב בעסקינו לעיין במבוקשינו לטובותינו —.

ולהשתדלות הזאת ע"י רווני קציני נשיאי ישראל הנזכר צריך אני למודעי אם יוחשב לעיין הקוריא בהקדמתי שההשתדלות זה לאו דבר גדול הוא אך מלתא זוטרתא היא, אמנם דבר גדול הי', גם זכרה ה' להם לטובה, ודע כאמת שכבר בשנת תק"ח תפילתי לפניך לפ"ק שלחו קהלתנו לווינא שלוחי דידך בעסק מבוקשינו הנזכר, את גיסי התורני מהר"ר איצק כהן נר"ה, ועוד ב"ב א' מבורר מן הקהל אתו עמו וצורר כסף מקהל עמהם ש"ן זהו' להשתדל שמה ע"י קציני נשיאי ישראל יצ"ו על הוצאותינו בכדי שנוכל להשיג רשיון מהמלכות יר"ה לבנות בה"כ אחת או בית תפלה מיוחד לתפילתינו יקרא לעמים ולא יכונה בה"כ. ותדע נאמנה ששלוחי דידך עשו שליחותם בכל כוחם ואפשרותם ע"י בקשתם אצל השר החשוב באראן דון אנילארו הנזכר, להשתדל עבורינו אצל אוהבו כאחיו ממש הי"ה אדונינו הדוכס השר חשוב ווענציל ליכטן שטיין יר"ה לבקש בעדינו אצל המלכות יר"ה

(1) כי קהלת אויסא סרה למשמעתו.

(2) Memorial.

(3) Brunn.

להטות עלינו חסדה מפני כבודו הרמה ולהשיג ההתרה כמבוקשינו וגם באותו הפעם השר דון אנילארו מילא בקשת שלוחינו והשתדל את הכל אצל אדונינו הדוכוס כמבוקשינו, והדוכוס יר"ה עשה בקשתו מומריאל עבורינו אל המלכות הקיסרית יר"ה, וכפי מנהגם ונימוס המלכות נשלח בקשת מומריאל של הדוכוס אל חצר המלכות ליועצים, והובא הבקשה הזאת ליד שר חשוב מיועצי חצר המלכות יר"ה, והיועץ החשוב שר ההוא אינינו אוהב ישראל מימיו ובכך נפסק מן יועצי חצר המלכות ונחתם בשם המלכות יר"ה, שאין מצוא מקו' ליתן ולמלאות בקשת הארון חשוב הדוכוס ליכטן שטיין ברבר זה כי מבוקש הזה הוא נגד פסק שנפסק מן אבי הקיסרית הקיסר קאראלוס ז"ל על ק"ק אויסא בשנת תפ"בל, ומי יוכל לבוא אחרי המלך את אשר כבר עשהו. — ובנימוסיהן כל מבוקש אם פעם אחת הודחה בקשתו מן יועצי המלכות יר"ה, ואחרי כן יבוקש הדבר עוד הפעם וכלומר כלא יודע שלא נתבקש דבר זה מעולם, ואם המצא ימצא כזה נדחה המבקש בפחי נפש וכדי בוין וקצף.

ולכן פעם הזאת הי' בקשתנו ע"י אדונינו הדוכוס ליכטן שטיין יר"ה להשתדל לנו לכבודו התרה לכנות לנו ב' או ג' בתי תפילות גם שלא יהי' להם שום צורה ותואר ודמיון לבה"מ, רק כדי שנוכל בהם להתפלל באסיפה ולקיים דת ישראל בקריאת התורה ושאר קיומי מצותינו. — ולבקשה הזאת שלא תהא גם נדחת מיועצי חצר המלכות כמאז מקדם, לזה הי' צריך השתדלות גדול ובסייעתא דשמיא הצליחו אלופי קציני נשיאי ישראל בווינא פעם הזאת, והשתדלו מאוד בעסקינו שלא יודחה בקשתנו לאלתר כפעם בפעם, ולכן נשלח מבוקשינו מן חצר המלכות לברין לשרי טריבונאל יר"ה, לשאול ולשמוע גם עצתם במבוקש הזה, וגם שרי טריבונאל יר"ה יודיעו ליועצי חצר המלכות יר"ה ההבדל וההפרש בין צורת ותואר בניין בה"מ ובין צורת ותואר בניין בית התפילה.

ואחרי כן, אני וניסי שלוחי דרחמנא התניעצנו יחד שאחד מאתנו ילך מיד ולאחר מווינא לברין לעמוד שם על המשמר בעסקינו, עד גם משם מן שרי ברין יר"ה ילך עצתם בעסקינו לטובתינו, ובכך הלכתי מווינא לעיר ברין, ועל ידינו אני מהתם ואידך ניסי מהכא, בשנינו הנהו תרי ניסי תחתן ויוכשר ויוגמר עסקינו בכי טוב, והבא לטהר מסייעין לו מן השמים, וישאר אך ניסי התו' מהור"ר איצק כהן בעסקינו לבדו בווינא, ובהיותו בברין כמו חודש ימים, הלכתי כל יו' ויו' לבית השרים החשובים, ונפלתו לפניהם מלוא קומתי ארצה ואפיל תחינתי אליהם נפשי בשאלתי ועמי ק"ק אויסא בבקשתי, ויתן ה' אותי לרחמים לחן ולחסד בעיניהם, ויסכימו השרים בעצתם, לאשר גם המה אינם בקיאים ליתן לחצר יועצי המלכות יר"ה ההבדל וההפרש בין צורת ביה"מ לצורת בית התפילה, ולכן עלה בהסכמתם לשלוח את מבוקשינו גם מהם (לאולמיץ!) לארון קרייזהויבטמאנן יר"ה שהוא לפעמים נשלח מהם בעסקי יהודיות מדיניות בציווי מלכות לקהילות יעקב, והוא בלי פסק בקי בהבדל והפרש צורת בה"מ ולבין צורת בית תפילה והוא יודיעם עצתו ודעתו בעסקי מבוקשינו, לטובתינו.

ובכך הלכתי מיד לאולמיץ, והאמת אניד ולא אכחד, מצד אחד הי' לי דבר זאת שנשלח מבוקשינו לאולמיץ כשר וישר בעיני, לאשר כל דבר גדול הבא ממקו' נבזה ממדרגה עליונה למקו' נמוך למדרגה פחיתה מעליונה נקל הדבר לעמוד

על המשמר, בידוע, אמנם המקור אלמיץ הי' קויץ בעיני, כי כמעט הקטיגור והסניגור בעיר אחת נמצאים, אדון קרה"מ¹ הוא הסניגור, ושירי קונסיסטוריע² הגמונים חשובים שהכומר באויס' מתנגדינו תמידיות לרעה הוא תחת דגליהם, ויש לחוש אם יתגלה ויוודע דבר מבוקשינו מן סופרי אקרה"מ יר"ה לחצר הגמונים יר"ה, פן יהי' הדבר לקטיגור ולמוקש, ולא ראי זה כראי זה, הצד השווה שבהן, אין לנו להשען אלא על רחמים משמים, ולב שרים ביד ה' עלינו לטובה, — ובאתי אל אדון היועץ של אקרה"מ יר"ה ובקשתיהו מאוד בעסקינו באומרי איליו עד כמה טרחו בני קהילתינו במבוקשינו ע"י אדונינו השר חשוב הרוכס שלנו, ועתה כי המלכות יר"ה רוצה לכבדו למשוך עלינו חוט של חסד, ונתגלגל מבוקשינו מן המלכות יר"ה לברין לשרי טריבונאל יר"ה, ומהם לאדונינו השר אקרה"מ, ושואלים ממנו גם עצתו בעסקינו לטובתינו, ועתה רק עינינו באקרה"מ תלויות, וכאשר יתן עצתו ודעתו וישיב תשובתו אל שרי טריבונאל יר"ה כן יתנו גם המה עצתם לשרי יועצי הצר המלכות יר"ה, וכה יהי' וכה יקום הדבר במבוקשינו לטובתינו, ויתן ה' אותי לחסד ולרחמים גם בעיני אדון קרייוהויבטמאן יר"ה ובעיני יועציו, והייתי שם באולמיץ עומד על משמתי משמרת הקודש, עד כי האדון השר החשוב קרה"מ יר"ה נתן בידי ממש את עצתו הטוב בעסקינו לטובתינו, וייעץ לשרי טריבונאל יר"ה כמה הברכות והפרשות שהם לדעתו בין בניין ביה"כ ובין צורת בניין הקיסרית מארייע טרעוויא התום בחותמה הגדול המשוך בקו משי שחור וצבע כרכומי. הלא הוא כמוס ונגזר בקהילתינו בתיבת הקהל יצ"ו עד דור אחרון עד נזכה לעלות לירושלים עיר הקדש ולראות בניין בית עולמים, ובא לציון גואל אכ"ר.

ובדיותי יחד בחברתי עם בני גילוי מיודעיי, העירוני כפעם בפעם, באומרם אלי אם זכית על ירך שהקהלה אויסא נתיסדה מחודשת בבנייני שני בתי תפילות מקדשי ה' כוננו ירך, ובהתרת שמירת דת ישראל, וראית שלש עולמות, עולם בניו, ועולם חרוב, ועולם חדש, וכל המצוקות ומאורעות והקורות ותלאות מה שנתהוה בקהילתך מומן חורבן ביה"כ שנת תפ"ב עד שנת תקי"ג משך ב"ל שנים היתה הבה"כ מעמכם, את הכל הם בטוב זכירתך, וכבר אמר המלך החכם דוד הולך ודור בא, והדורות אשר יקומו מאחריכם, כי ישאלו בניכם למחר לאחר זמנים, ויאמרו הלא אבותינו ספרו לנו שבה"כ מקדש מעט בניין מפואר כלילת יופי משוש כל הארץ בקהילתינו היתה, ונחרבה על ידי סיבות עלילות שקר, ואולם הסיבות זה יאמר כה, וזה יאמר כה, ומה חרי האף והקצף הזה אשר שפך ה' באפו ובחמתו על העצים והאבנים וניאר מקדשו, ולמן גלות יהודא על אדמת נבר הנהיה ליהודים נפילה כמוהו כדבר הזה, — והן בעוד רוב בני קהילתך עודם היום חיים, הלוא כבר נשכח מהם הסיבות וגופא [ד]עובדאות היכי הוו, ואף כי אחרי אריכת ימך כי תלך בדרך כל הארץ לארץ החיים, מצאן וממי הם ישמעו מענה לשאלתם, והלא אתה אברם הוא אברהם בן הרב ר' מרדכי ז"ל בעל הלשון, וה' חנך ונתן לך לשון למודים בלשון צחות ושפת נקי הגיון, ומה לך אתה נרדם, קום לך וכתוב את כל ונוכחת באריכות, למען יהי' לזכרון לבני יויצאי הלצי לדורות אחריי, — ואתפוס בימיני את קסת הסופר אשר במתני

¹ Kreishauptmann

² Erzbischöfliches Consistorium

ואכתוב מתהילה את המגילה עפה תדברה ותספרה מראשית והתחלת סיבת חורבן בה"כ של ק"ק אויסא, וגם במשך זמן ל"ב שנה שהמקדש מעט הוצאת שהיתה חרבה, כל הקורות והתלאות מה מצאתנו בינתיים, עד שהעיר ה' אלקים את רוח החדה של אדונתינו המלכה האדירה הקיסרית מארייע טרעווייא יר"ה ונתנה לנו רשות והרמנא לבנות שני בתי תפילות לכבוד ולתפארת ל[ה]תפלל בתוכם באסיפות כל בני קהילתינו ברב עם הדרת מלך ה' צבאות, והתירה לנו לשמור ולקיים כל דת ישראל, ואת כל הנאסר לנו מאז ומקמת דנא.

וקראתי למחברת מגילה הזאת בשמה מגילת סדרים, אם מטעם סתרים לשון חורבן שנסתרה ונחרבה הכה"כ מן רום נוכחה עד יסודה, מאינרא רמה עד עמיקתא, ואם מטעם סדרים שכתבתי מגילת מחברתי זאת פרקים ופרקים על סדר וסדר סמנתי סימנים כסדר אי"ב בכדי לקרות ולראות ולהבין מכל סדר וסדר מה הציון הלו, ואות דל"ית אם קראתיה סדרים, ואם אות ת"יו אם קראתיה סתרים, דל"ית ור"יו מתחלפין במבטא יען שהם מאותיות דטלנ"ית ממוצא אחת, ואתוון דרא נינהו, בידוע לחכמי חכמת הדיקדוק, — וראוי גם נכון היה לברך ברכה מיוחדת על מקרא מגילה הזאת, וברכת שעשה נסים וכו', ולקרות הלל המצרי, כמה שקורין הלל על כל הניסים, אך כבר נחלקו בה חו"ל¹, חד אמר אין קורין את ההלל על ניסי חוץ לארץ, וחד אמר קריאתה דא הילולה, — והמגילה הזאת כתבתי בלישנא קלילא בכדי שאפילו תלמיד בר בי' רב ויודע ספר יבין בכיאר היטב את כל סדר וסדר מה שקורא בפיו, והגם איזה סדרים שהרחבתי אמריי באמרי שפר שפת הגיון צחות, אמנם הכריחני כדי לייפות העניין, ואולם בכל זאת אחר מחברת מגילתי הזאת בסדרים מפורטיים, בכל זאת חברתי את כל תוכן מגילתי הזאת עוד הפעם שירה מושקלת על אדני משקל המליצה כאשר שקלתי שקלתי וכאשר יתלתי יכולתי גם יכלתי בחמשים חרוזים הכוללת ותתאר את כל ענייני חיבור מגילתי בפרטותיה, ואחר שחברתי שירתי הנזכרת, למי יתם שירתי, חברתי עוד שיר קטן חממות ורב האיכות מיוסד בתשעה חרוזים ושקולה בפלם ובמאזנים, ותדבר ותתן שבח והודאה לה' מלכותא דלעילא, ולמלכותא תתאה, ולשר החשוב החסיד אדונינו הדוכוס ווענצל יר"ה ליכמן שמיין, ולנשיאי ישראל צניני ווינא נרם יאיר, תתן תשואות חן חן להם על עורם לנו לחדש ימינו כנשר נעורינו, ובהסגר שיר הקטן הוא בחרו התשיעי הכר נא דבר אמת, למי החותמת שמי ושם אבא מרי הרב ז"ל, שיהי לי למשמרת, לבלתי יהא האמת נעדרת, וליוצאי חלציי ולנייני ולנכדיי ולורעי אחרי לדור אחרון בידם חיבור מגילתי הזאת ושירתי לשוב מזכרת.

ובכן קיימו וקבלו היהודים בני קהילתינו ק"ק אויסא י"ע עליהם וזרעם הדורות אחריהם לשורר את השירה הזאת המיוסדת בחמישים טורים חרוזות, בשני בתי תפילות שבקהילתינו בכל שנה ושנה בספיקא דיומא בחג שמיני עצרת ביום שמחת תורה, לאשר זכינו מאת ה' לבניין שני מקדשים מעט, ולהתרת שמירת דת ישראל, להתפלל תפילתינו תפילת ציבור באסיפה, ולקריאת התורה בכל סדר וסדר דיומא

¹ מגילה י"ד.

כתקנת עזרא, ודרשו חז"ל¹) על הפסוק שישו ושמחו אתה כל המתאבלים בה ונו'
כל המתאבל על חורבן ירושלים ובית המקדש, הוא זוכה בנחמת ציון, כה יזכנו
לעלות ירושלים ברנה, ובא לציון גואל במהרה בימינו אמן וכן יהי רצון.

תם ונשלם הקדמת המחבר.

¹) תענית ל:

מגילת סדרים.

א. ויהי בשנת מספר זעירא ת'פ"ב לפ"ק בליל צום כיפור, ולמספרם חודשם כ"ב סעפטע[מ]בער 1722, בימי הקיסר האדיר קראלוס הששי ז"ל, בא הסגן של כומר עיר קהילתינו הנקראת אויסא לבית הכנסת, בשעת תפילת ערבית והלך עד עמידת המתפלל כל נרדף, ופער פיו לבלתי חק לפני המתפלל וירק הוקו לפניו והכה במקלו על ספר מחזור הפחוה ומונה על התיבה לפני חוץ שליח צבור המתפלל, ובלבל את התפילה וצעק בקול רם הוי גוי חוטא אחם בית ישראל עם הולכי חושך ואפילה, וחירף ונידף את דת ישראל מאוד ומאוד, עד שארבע אנשים הנקובים בשמותם הלא המה ר' יעקב בן ר' שמואל ז"ל טובי הקהל, ור' אברהם ברי' מרדכי כהן טובי הקהל, ור' אברהם פארליין, והוקן כמר אברהם הלוי, אלו ארבעה אנשים קנאו קנאת ה' צבאות עשו זאת, וילכו ממקומות מושבותיהם אל הסגן הכומר הנוכר, ויסובבוהו לשדלו בדברים מכובדים, ויאמרו אליו למה תעשה כה לעבדך, והלא לא יאות לך להנלות ננלות כאחד הריקים ולא יתכן עשות כזאת לכתר כהונתך כומרךך לבלבל את תפילתינו במקום הקדוש הזה ביום האדיר והקדוש שיש לנו כהיום, ומלומד כמותך למה תחרף ותנרף דברי אלקים חיים, שכל השומע במסתרים תבכה נפשו ויאנה לבו, ובכל זאת לא השגיח בדבריהם אך הלך אנה ואנה ושב וחירף ונידף יותר ודבריו אסור לכותבם רק ברמו יכה יוסי¹) וכו', וכאשר ראו ארבע אנשים נזכרים המקנאים קנאת ה', את קשה ערפו שלא השגיח בדבריהם הטובים מוכנעים, וגם לא רצה ללכת חוצה, ועבור הרעישו והרמת קולו וצעקתו בדברי חירופו ונידופו בילבל התפילה לכל בני הכנסיה, ויקנאו ארבעה אנשים הנזכרים קנאת ה' צבאות, ויחזיקו בו בחזקה להוליכיהו ולהביאהו חוץ לבה"כ, ויאבק עמהם עד שהאבק הרצפה הועלה מעלה מעלה, והביאוהו עד הפתח מהלך לבה"כ בכותל מערבית עד לשלשה המדרגות העולים מן הרצפה למעלה עד הפתח הנפתחת לאכסדרה וכאשר הביאוהו בחזקה על המדרגות עד דלת הפתח ההולכת על ציריה כהסגרה מבפנים במוזות הפתח, והפתח היתה ארוכה גבוה ורחב כפי עניין הבניין בית ה', וגם דלת הפתח היתה גדולה ארכה ורחבה כמדתה וכבירה מאוד, וכאשר ארבע האנשים המקנאים הביאוהו בחזקתם עד מדרגת השלישית להפתח, ובהאבקו עמו, והנה דלת מעצמה מחווק אביקות עמו, נסגרת מבפנים עם הסגר המנעול הנדול של שלשה בריחים ברזל היוצאים מן סוגר המנעול בעה סגירת הדלת במוזות פתח כה"כ, ולא יכלו ד' אנשים המקנאים להביאוהו מבה"כ חוצה לאכסדרה.

¹ עיין סנהדרין ג"ז.

ב. ובאשר מתחילה שהתחילו המקנאים הנזכרים להאבק עמו להביאחו חוץ לבה"כ, באותו פעם, הכותית הנשכרת מאלופים נבאים דמתא העוסקת בהטבת הנרות ביום האדיר, גם היא היתה או בעת הרעש בבה"כ, ותרץ הוצה על פני השוק ברחובות העיר, ותצעק בקול רם ותהמה, הלא היהודים בבה"כ שלהם כל הכנסיה כולם מנער ועד זקן הרימו ידם על אדונינו הכומר הסגן שלנו, מהרו ורוצו לבה"כ יהודים והצילו אותו מהרה מיד מכהו, ואל תתמהמו, כי הרעש בבה"כ הוא כל כך גדול כמעט שלא ירהגוהו, וימהרו עם המונם וירוצו בשצף קצף ויבואו לרחוב העיר לבית הכנסת עירוני עיר והמונים עמהם נתרבו כמה מאות איש ובידם מקלות וקרדומות וגרונים חוטבי עצים, ובעת בואם בהתאספם ברחובותיהם, ודלת בה"כ היתה נסגרת מעצמותה בהסגר המנעול בשלשה בריחוי ברזל הזקים כנזק, ואותן די האנשים מקנאים שסבבוהו לא היו בקיאים ורגילים איך יפתחו את הסגר המנעול לפתוח את הדלת, — ויקם ניסי התורני מהור"ר איצק הכהן בן מחוי הוקן הר"ר שלמה הכהן ממושב, והוא רך בשנים בן כ"ה שנים והיה אז נבאי דמתא ונובר וממנה על שימושי בה"כ והי בקי ורגיל איך לפתוח ההסגר מנעול בה"כ, וירץ אל הדלת ויפתח את ההסגר, והנה הפתח כאשר היתה נפתח, וכמעט רגע כי יעבור, אז באו עירוני עיר ועמהם המון העם למאות ובידם קרדומות ומולנות וגרונים חוטבי עצים והאכסדרה הגדולה לפני הבה"כ נתמלאה מהם מרחיקות ההמון הרב, ויראו עירוני העיר פתח הבה"כ את כומר סגן אדוניהם ואת ארבע אנשים עם ניסי התו' מהור"ר איצק הכהן סביבו, ואוויר בה"כ הי עכור וחשוך מעפר ואבק הרצפה שהועלה בעת התאבקות עמן, וגם מלבושיו וכובעו שחורי היו מלוכלכים מן אבק הרצפה, — וישאלוהו עירוני העיר ויאמרו אליו אדונינו כומר הסגן, הלא תניד לנו מראש תשלחו העבריים הארורים את ידם עליך ועל כתר כהונתך, ויען אותם חלילה לאמר דברי שוא ושקר מפי, ולא ידיהם עלי שלחו אפילו באצבע קטנה. — ומאת ה' היתה זאת שיצאו דברי אמת אליהם מפי, כי לולי זאת אם היה משיבם דברי שקר, כמעט כסדרם היינו וכעמורה דמינו ח"ו לפגוע בנו ולעשות בנו עוולה, ולא הי נשאר ממנו שריד ופליט. וכבר אמרו חז"ל¹ אין מדת הדין פוגע בנפשות וכו'. אך הקביה שפך חמתו על העצים ואבנים, ובכל זאת בעת הרעש שההמון עם רב מהם למאות אנשים באו עלינו בחרונם להתנפלה, אזי הנשים מהעזרה שלהם מעליי בה"כ מהרו בהחפזם וירוצו ממעלות העליי למטה מרוב פחד ובהלה להציל את נפשם וירוצו זאת אחר חבירתה ודחקו ודהפו את אחותה מן מהלך מעלות העליי למטה, עד כי נפלו זאת על זאת וכמה נשים מעוברות מרוב חרדה ופחד הרעש ומהומה רבה היפילו וזלזלותיהן. השם ישמורנו, ויסיר מכל ישראל את תונתם מעתה ועד עולם.

ג. ויהי אחרי הדברים האלה בשוך חמת עירוני העיר וחרון עם המונם, וילכו כולם עם כומר הסגן לביתם, והרעש הגדול שככה, אז כל הכנסי' בבה"כ נמרו התפילה סדר תפילות ערבית ונוסחאות תפילת כל נדרי והסליחות ושירי היחוד כולם כסדרן עד גמירא, ואחר צאת הכנסי' מבה"כ מיד הלכו אלופים ראשי הקהל וטובי דמתא על ההר למבצר השררה אל מושל הפקיד בעוד מלובשים ככותנתם לבינים במלבושי י"כ כמנהג, וקבלו את דבר ביש הואת והרעש הגדול

¹ ויקרא רבה פ"ו י"ז.

וגופא דעובדא הציעו לפני מושל העיר אשר הם כמונו כמוהם כפוסים תחת ממשלתו, וספרו לו כל המאורע עם כומר הסנן, מה שלא יאות ולא יתכן לו לעשות כן שלא כדת ולא יעשה כן, ויען אותם המושל הפקיד, ויאמר כעת היא אישון לילה ואין מן הראוי לשפוט ולשמוע את דברי בעלי דינים, המתינו עד למחרתו של י"ב, ומחרתו יהיה אות הוזה יעמודו התובעים ונתבעים לפני למשפט, — והיה כאשר שמעו הכומר דמתא וגם כומר הסנן, וגם עירוני העיר את הדבר שהיהודים כבר באו בקובלנא רבא למושל העיר כצדיק הבא ראשון בריבו, התייעצו להחליף טענותיהם, ופענו באומרם שאותן יהודים שהחזיקו ושלחו את ידיהם בכומר הסנן הכוהו על ראשו על קרקדו ועל גילוה כתר כהונתו ודחפו אותו באגרופם מכת מוח, ולולי שבאו לעזרתו כל עירוני העיר עם המונם כמעט הרגוזו, וגם כל עירוני העיר כולם יעידו ויגידו, כאשר באו אל פתח בה"כ לעזרתו ראוהו שם סמוך הפתח מסובך ומסוכב בין אותן אנשים ומלבושיו וכובעו השחורים לא היו ניכרים מרוב אבק ועפר הרצפה שהיו בלי ספק נסחב מהם על הארץ והרצפה, והאוויר בה"כ היו עכור וחשוך בערפל וכבית מטבחיים שכולו עשן. וא"כ גם שלא היו מתחילה אצל גופא דעובדא, אך סוף מעשה מוכיה על תחילתו, כי אין זה כי אם שאדונינו כומר הסנן טוען טענת אמת שהכוהו ודחפוהו סביב סביב וסחבוהו על הרצפה וליכלוך מלבושיו השחורים וכובעו מעירים ומודיעים אמיתות טענותיו, ואלופים ראשי הקהל יצאו וארבעה האנשים המקנאים צד התובעים, השיבו נגד צד הנתבעים, שקר בריתם עתה מלבכם, והכוב הלא נראה מעצמותו, הלא אתם עירוני העיר והסנן עצמכם, למאות באתם עלינו בחרונכם ובידכם מולנות וקרדומות וגרזנים כמעט להרגינו ולבלעינו חיים, לולי רחמי ה' עלינו שלא לשפוך דמי נקיי והי"ה ב"ה נתן בלבכם בכואכם לבה"כ, שאלתם אותו תחלת שאלתכם, השלחו יהודים האלה את ידם עליך ועל כתר כהונתך הלא תניד לנו האמת, והוא השיב לכם חלילה לי להוציא מפי דברי שקר, ה"ו לא הרים איש מהם את ידו עלי, רק בחזקה האביקו עמי להוציאני ולהביאני נגד רצוני חוצה, ואם הדבר היו כדברונכם וכטענתכם עתה, כאשר שאלתם אותו, בלי ספק היו משיב לכם שהוכה ממנו ואו בחרונכם פנתם הייתם בנו לשפוך דם נקיים, ומאת ה' היתה זאת שלא הוציא תשובת שקר מפיו ולהושיע אתכם מבוא ברמים, והנה המושל פקיד סילק את עצמו לפסוק דבר מה בענין הזה, באומר הלא אדונינו הרוכוס השר החשוב יאועף ליכטן שטיין יר"ה כעת הוא בעצמו פה על הנחלה במבצר חדש שביער לצור צירת חיות, ונידון קשה הזה נכון וראוי לבוא לפניו בעצמו, ולכן שלח את כל הטענות ותשובות מהתובעים ומהנתבעים בכתב ישר ואמת אל האדון הרוכוס יר"ה למבצר חדש שביער א' פרסה מעיר אויס, — וגם בעיני אדונינו הרוכוס היו נידון הזה קשה להוציא לאור את המשפט כאשר שנידון זה נוגע נגד ההגמונים החשובים שרי קונסיסטאריע בעיר אולמיין, שהם הממונים מן המלכות יר"ה על הכומרים כולם שבמדינתנו, ונלל כן הרוכוס יר"ה גם סילק את עצמו מלפסוק פסק דינו בנידון הזה, ועבור זאת נתגלגל דבר הזה ובא כומר העיר אויס עלינו בקובלנא רבא אל ההגמון הגדול קרדינאל ראש והחשוב על כל שרי ההגמונים שבאולמיין שרי קאנסיסטאריי ומהם יצאו נגדינו קובלנא רבא לברין לשרים חשובים טריבונאל יר"ה הממונים מהמלכות יר"ה על כל עסקי מדינת מערין ועל כל קהילות ישראל שבמדינה הזאת.

ד. ויקי כאשר התגלגל הדבר ונידון הזה ממקום למקום למקומות נבזים עד שרי טריבונאל יריה אז שלחו שרי טריבונאל יריה את פקודתם הרמה אל שר החשוב ארון קרייוהיבטמאן יריה לאולמיץ שהמקי אויס' וגם ק"ק אויס' כסופים בעסקי מדינה דבר המלכות יריה תחת ידו שהוא בעצמו יבוא בפקודתם לעיר אויס' בקומיסייאן וליקח לפניו התובעים והנתבעים בכדי אחרי הטענות ותביעות והתשובות, השרים חשובים טריבונאל יריה יכולים לפסוק דיניהם לפי היושר, והנה בבוא השר ארון קרה"מ לאויס' בקומיסייאן עמדו הם עירוני העיר והכומר הסגן, ואלופים ראשי פרנסי קהילתנו וארבעה אנשים המקנאים הנוכחים /: בסימן א': \ התבעים לפני הקומיסייאן, ושענו התובעים טענותיהם כנוכר, ושקר ענו בנו, ואולם אלופי רויט דקהלתינו עם ד' אנשים הנוכחים השיבו תשובותיהם באזמרים אמתלאות אמיתיות, הלא בבוא עירוני העיר ועמהם הי' המון עם למאות אנשים באפס ובחרונם וזכרים אחזי מולגות וקרדומות וגרוני חושבי עצים כמעט להרנינו בביב ולשפך דמי נקיים, ומאת הי' היתה זאת שעירוני עיר שאלוהו תחילה הגד נא לנו השלחו היהודים את ידם עלינו [ד] ואם הרימו את ידם בגילוח כתר כהונתך, והוא השיב להם האמת הלילא לי להוציא מפי דברי שקר, ואם כדבריכם, בלתי ספק פנעתם הייתם בנו עד שערי מות, וביהודים שבבתי הייתם שלוח ידכם הבה ופצו עד שפיכות דמי נקי, וכל טענות ותביעות ותשובותינו את כל ונוכחת סופר הנאמן של אקרה"מ יריה כתב מלה במלה בכתב יושר ואמת נרשם, ואחר כך בכל זאת אקרה"מ קודם נסיעתו מאויס' בחזרתו לאולמיץ, צויה ליתן את ארבע אנשים נקובים בשמותם /: בסי' א': \ לבית הסוהר, עד כי יצא המשפט לאור מן שרים חשובים טריבונאל יריה מברין, ואקרה"מ יריה נסע לאולמיץ, ומשם שלח לברין בכתב אמת הטענות ותביעות ותשובותינו דבר ודבר על אופניו, כאשר היו כהויות בהיותו בעיר אויס' בעסק קומיסייאן משרים חשובים שר טריבונאל יריה. ה. הנה אחר זאת שהי' הקומיסייאן אקרה"מ בעצמו בקהילתינו, לא נחנו ולא שקמנו, ומיד נגבה בקהילתינו כמה סכומות וערכות וגם עבור צורך הוצאות מרובות הוכרחנו למכור לקהלות סמוכות שבעה ספרי תורות כדי להמציא לדינו איוו מאות כסף על הוצאות, ואלופים ראשי פרנסי הקהל יצו שלחו שני שלוחי דירן לאלופים קציני ומנהיגי וראשי מדינותינו יצו להשתדל עבורינו במקומות הנבזים ולעמוד על המשמר ולגדור פרצותינו בכל כוחם ועזו למוכתנו, וגם הם אזרו כגבור חלציהם בכל אמיץ כוחם ובצירוף מו"ה ליב רוסטיץ השתדלן מדינה¹, וגם כתבו כל המאורע ונידון הזה בעסקינו לאמ"ו הגאון רב מדינותינו מוה"ר בערש זצ"ל, וגם הגאון אמ"ו הרב ז"ל לא הי' נסוג אחור ימינו ושלח ממנו כתבי בקשות לשרים חשובים טריבונאל יריה והרב ז"ל הי' אצלם אהוב ונכבד ונשוא פנים מאוד מפני כבוד עצמו ומפני כבודו הרמה של חמיו הי"ה הגאון המפורסם השר והמפסד נשיא הגולה אמ"ו הרב מדינות הגר ונשיא בארץ ישראל מוה"ר שמשון וערטהיים ז"ל שהי' אהוב ונכבד מאד בחצר המלכות קיריה ותורה וגדולה ועושר

¹ ב"ל שהוא הנקרא בדפחראות עיר ברינן סי' J 151 : Der Judensollicitator Löbl. Aaron רי' ליב רויסטיץ לעת כזאת כבר היה זקן וישיש ובעד אויסטרליץ ביום הי' כ"ו אלול תפ"ב כבר נסתלק משתדלותו ורי' שמעון שפירא מנ"ש התעסק במקומו בצרכי המדינה ככתוב בפנקס שייא תקנות.

וכבוד בזה הרב הגאון הי' במקום אחד, — ושלוחים דיין גם העירו את שארי קצינים במדינתנו ראשי מדברים בכל מקום העומדים לגרור את פרצות ישראל בכל יכולתם ויוצאים ובאים אצל השר החשוב האדון פִּישְקוּס היא הדיין במדינת מעהרען הממונה מן המלכות ירִיָה, וכל פסקי דיני שרים חשובים טריבונאלי ירִיָה נחתכים ונפסקים ע"י השר הזה לפי לימודו וידיעתו בטיב דיני ערכאותיהם ובבית וועד של שרי טריבונאל ירִיָה בשעת עסקי דינם, השר חשוב דיין הנוכר גם הוא יושב עמהם והדין נגמר ונפסק על פי השר הזה, — ושרי חשובי טריבונאל ירִיָה היו כולם אוהבי יושר, ובפרטות הראש שבהם הי' אז השר החשוב הגדול מאקסמיליאן אולריך אדון גראף קויניץ הממונה מן המלכות ירִיָה לפקיד ומושל במקום המלכות ירִיָה על כל מדינת מעהרען, ולאדון הזה גם הי' לו לעצמו בממשלתו שלשה קהלות קדושות במדינתנו, ק"ק ברוד, וק"ק אויסטרליץ וק"ק רויסטיץ, ואדון גראף קויניץ השר החשוב ההוא הי' חסיד ואוהב היושר ואמת ואוהב ישראל בכך בעסקינו במאורע בנידון משפט שלנו, השרים החשובים טריבונאל ירִיָה, פסקו לשרי קונסיסטארייע ההגמונים החשובים ירִיָה, לפי ראות עיניהם בנידון עוברא שנתהווה באויסא בין כומר הסגן, ובין היהודים משם, אין לפסוק שום אשמה וחטא ופשע ליהודים שבק"ק אויסא, מכמה טעמים, א' הלא אין אות ולא נכון לכומר הסגן לילך לבה"כ של יהודים לבלבל תפילתם, ובפרטות ביו' אדיר הקדוש והנורא שיש ליהודים ביו' צום כיפור, אשר לכל בעל דת, היו' ההוא שנצטווה מן אל חי וקים מלך עולם בתורה קדושה דברי אלקים, מקודש ומכובד הוא מאור. ב' אין הליכת כומר וסגן כי אם לילך לבית תפילתו לעבוד את עבודת כהונת כומרותו המוטל עליו. ג' הלא אין לכומר הסגן שום עדות ברורה, שהיהודים הרימו ידם עליו בהכאה, רק תביעת על פה, ומה שאומרים עירוני עיר שבבואם לבה"כ אל הפתח וראוהו מסובך ומסובב מן אותן יהודי' ומלבושיו וכובעו השחורים היו מלוכלכים מלא אבק עפר הרצפה, וגם אוויר בה"כ הי' עכור וחשך עבור עלות אבק הרצפה, כל זה אין עדות או ראיה ברורה להכאה וודאית, אך לפי אומד דעתם של עירוני העיר, באומרים בטענתיהם עלות האבק באוויר בה"כ ולכלוך בגדיו השחורים מורים ומראים על הכאה, ואומדנא לאו מלתא לעדות ברורה, לאשר שאפשר מפני בילבול תפילת היהודים, והיו רוצים להביאו הוצה לבית הכנסת והוא לא רצה לזו ולילך מעצמו מבה"כ, ולכך תפסו אותו בידיהם להוליכו בחזקה והאביקו עמו בבה"כ על פני כולה, ומפני האביקות הרבה הועלה האבק עפר הרצפה עד שאוויר בה"כ הי' עכור, וגם מלבושיו השחורים נתלכלכו מהאבק, ואם כן אין אומדנא להכאה וודאית. ד' היהודים בתשובותיהם נותנים אמתלאות וטעמים יותר אומדנות שלא הכן[ו]הו ולא הרימו ידיהם עליו, באומרים כאשר עירוני העיר והמון עם למאות אנשים באו עמהם מזויינים במזלגות וקרדומות וגרונים חוטבי עצים בידיהם אכסררה מליאה עד פתח בה"כ, מיד שאלוהו ההכו אותך היהודים, השלחו והרימו העבריים עליך את ידם בכתר כהונתך, וכומר הסגן השיבם לא הכוני ולא הרימו ידם עלי, וחלילא לי להגיד לכם שקר, כל כזה נראה אומדנת אמת וְגַנִּים תשובת היהודים, כי בלי ספק שאלוהו שאלה הזאת וכפי אומד דעתם כאשר ראו אוויר בה"כ הי' עכור מאבק עפר הרצפה היו היהודים נחשרים בעיניהם שהכוהו, ובלי ספק שהכומר הסגן השיבם כדברי תשובות היהודים שלא הכן[ו]הו

ולא הרימו ידיהם עלי, ולולי זאת מכלל אם הסנן הי' משיבם, הכו אותי והרימו את ידיהם עלי ועל קדקוד כתר כומרתי, הלא בחרונם באו המון העם מזויניים עמהם, בלי פסק באפס היו הורגים אישים מהיהודים בבה"כ, ואמתלאות היהודים נראה אמת השיבו לפני הקומיסיאן, ובאמת מאת ה' היתה זאת להושיעם מבוא ברם נקיים, ולכן מצרנו ולפי ראות עינינו אין לפסוק על היהודים בעיר אויס' שום פסק הטא ופשע בנידון ומאורע הזה.

ו. וידי כאשר שרים ההגמונים שרי קונסיסטאריא קיבלו מן שרי טריבונאל יר"ה את פסק הנוכר שהי' כולו לטובת היהודים, אז הלכו בתביעותיהם ובטענותיהם למדרגה עליונה ונכוח בפסקי דיניהם על פסקי דיני טריבונאל שבמדינתנו, לרון נידון מאורע הזה לפני שרים חשובים דייני ארצות המלכות יר"ה ה"ה שרי אפלאציאן שבעיר פראג הבירה שהם מלומדים מופלגים בדיני ערכאותיהם, הן בדיני ממונות והן בדיני נפשות, הממונים מן המלכות יר"ה והנה אמ"ו הגאון אב"ד ורב מדינתנו מוה"ר בערוש זצ"ל בצירוף אלופ"י ומנהיגי ראשי המדינה יצאו שלחו לפראג את ההעתק פסק דין מה שפסקו כבר שרי טריבונאל יר"ה בנידון מאורע הזה כנוכר, אל הקצינים מפורסמים שם בק"ק פראג להשתדל שם ולעמוד על המשמר בעסקינו לטובתנו אצל שרי אפלאציאן שם אצלם על צד היושר. והנה בעזרת ה' הטובה, גם שרי אפלאציאן יר"ה, פסקו להם לשרי ההגמונים קונסיסטאריא באולמ"י שבנידון ומאורע הזה לפי טענות התובעים ותשובות היהודים באויס' הנתבעים שנתהווה לפני שר החשוב ארון קרייהויבטמאן מאולמ"י בקומיסיאן שלו, בכך מה שפסקו שרים החשובים שרי המלכות טריבונאל יר"ה בברין, יפה פסקו יפה דנו, והדין שפסקו הוא דין אמת וישר.

ז. וכאשר שרי קונסיסטאריא באולמ"י קיבלו כמו כן את פס"ד מן שרים חשובים אפלאציאן יר"ה מפראג כנוכר גם כולו לטובת היהודים לא שקט רוחם בעסק הזה, ויתיעצו לנגלל תביעותיהם עוד (ה) [מ]משפט נידון הזה אל משפט גבוה על כולם עד להצר המלכות הקיסר האדיר קאראלוס השישי יר"ה, — ויהי כי ארכו הימים שנידון הזה נתנגלל ממשפט זה מקו' למקו' משפט זה כנוכר, וארבעה אנשים הנזכרים / : כס"י א' \ היו עוד יושבים בבית האסורים בככלי ברול, ולפעמים אשר יהודי" ב"ב דקהלתינו אויסה איזה אנשים הלכו לבית הסוהר לבקר ולדרוש את שלום התפוסים הנזכרים, ופעם א' גם הלך איש אחד מקהילתינו ק"ק אויס' לבקר ולדרוש את שלומם, ושמו הי' ר' יוסף בן הרב הגדול מהו' יששכר בער זצ"ל שהיה רב ואב"ד בק"ק קרעמזיר בעל מחבר ספר ארבע חרשים¹, וזה האיש יוסף חומ"ץ בן יין, יוסי"ף דעת יוסי"ף מכאוב על קהילתינו ק"ק אויס' יע"א הוא יוסי"ף המשבי"ר שב"ר על שבר, מימיו הי' איש ריב ומדון ומסור מפורסם ומסוכן, וגם הי' לו ריב ומצה עם ניסי התורני מו"ה איצק כהן גבאי דמתא אז בעת המאורע ועת הרעש / : כנוכר כס"י ב' \ שהי' ביד ניסי משכנות מלבושים מן ר' יוסף הנוכר, ופעם אחת על בקשתו ליתן לידו את המשכנות לימי חג הסוכות תפ"בל, שהי' אחר עובדא שנתהוה ביי"כ קודם החג, ואחר החג הבטיחו ברברים להחזיר המשכננו' ליד ניסי המלוה, וכאשר המלוה

¹ עיין מה שכתבתי על בעל שלשה שריגים וארבעה חרשים בספרי Die letzte Vertreibung der Juden aus Wien צד 82 הערה ב.

אחר החג תבע המשכנו מן הלוח הנזכר להחזיר לידו העבוט, ויען איליו הלוח מה זה אתה שואל ומבקש ממני להחזיר לידך את המשכנו? הלא פרעתי לך קודם הרגל המעות שהלוויתני, וניסי מוה' איצק הכהן עמד מרעיד ושומם על דבריו ועל חלומותיו, ויהיו דבריו בעיני יצחק כמצחק, וירא המלוה, שהלוח עומד כדיבורו פרעתי לך קודם הרגל, ויתבעהו גיסי התו' מהו' איצק הכהן אל הרב אביד' וב"ד הצדק ויטעון טענותיו, והנתבע השיב תשובתו בעת שפדיתי לידי המשכנות מן המלוה פרעתי לידו קודם הרגל המעות מה שהלוויתי, ויראו הרב אביד' ובית דינו שהחוקק הכפרן, ויאמרו הלא במס' בבא קמא¹ בעו להו אבעיאי אם יש כופר ברגל או אין כופר ברגל תיקו וכו' ובהיות בנידון זה איפשרטא לן האבעיאי יש כופר ברגל, — ופסקו ב"ה, שהכפרן המוחזק ישבע ויפטר, — ויהי כאשר המלוה גיסי התו' מהו' איצק הכהן רדפוהו ע"י האלוף הראש הקהל שהלווה יקיים פס"ד מביד' צדק, והלוח יוסף לא הו' יכול להוסיף חטא על פשע לישיבע שבועת שקר שהדבר זה הו' גלוי וידוע לרבים אוהביו, וביותר לרוב קרובי אשתו שלא פרע על חובו להמלוה גם פרוטה אחת, ולכן ע"י כפיות ורדיפות ונגישות מאלופי ר"ט, הו' הלוח ר' יוסף [מוכרת] להחזיר המשכנו להמלוה גיסי התו' מהור"ר איצק הכהן נר"ו וכאשר האיש הזה ר' יוסף החומיץ בן י"ן הטוב הרב ד"ל הנזכר גם הוא הלך לבית הסוהר אשר ארבע אנשים המקנאים היו אסורים שם לבקרים ולדרוש את שלומם, והלך מהם לדרכו, אז לקח בלבו להנקם נקמתו מן גיסי ר' איצק הכהן הנזכר, על אשר רדפהו בכפיות ונגישות עד שהו' מוכרח להחזיר לידו המשכנו כגיל, וילך יוסף אל שופט העיר אויס, ואכל קורצי אצל השופט, הו' הייתי גם אני אצל התפוסים בבית האסורים לבקר את יהודים אנשי שלומי ולדרוש את שלומם גם אני כשארי ביב ההולכים אצלם לפעמים, והיגידו אלי, מה מאוד ארכו לנו פה הימים בבית הסוהר, ועל מה אנחנו יושבים פה בבית הסוהר, ואין אנו יודעים מה יעשה בדינינו, הלא ר' איצק הכהן הוא קטא יותר ממנו שהוא הכה את כומר הסנן באגרופו נגד לבו וגם זלזלוהו בשם כינוי והכה אותו מכות הרבה יותר ממכות שקיבל ממנו, וזה ר' איצק הולך על השוק ורחוב העיר חפשי ואין לו שום דבר מכלים, ואנחנו יושבים פה בבית הסוהר אסור בנחישותם בכבלי ברזל ואין משגיח לנו, — וכאשר שמע שופט העיר את דברי החומיץ בן י"ן הנזכר, מיד השופט עיר הודיע את הגדת עדותו אל כומר דמתא, והוא הודיע את כל זאת דברי השופט המושבע בחתימת העצה עירוני העיר המושבעים, לאולמיץ לההגמונים השושים שרי קונסיטאריי' והו' להם הגדת העדות הזאת בשם החומיץ בן י"ן הנזכר, ויהי להם החומיץ מתוק כדבש ללחך, וע"י הגדה הזאת גם גיסי מוה' איצק הכהן נתפס לבית הסוהר לארבע אנשים תפוסים הראשונים, — ושרי קונסיטאריי' שלחו מיד ולאחר את תביעתם עם הגדת העדות הנ"ל בקובלנא רבה להצר הקיסר יריה שדברי תביעותיהם וטענותיהם לא היו נשמעים לא אצל שרי טריבונאל יריה ולא אצל שרי אפלאצייאן, ועתה ע"י הגדת העדות הזאת, האמת נצמח, ועתה עלבון כומר הסנן דמתא אויס' מחצר המלכות נבקש משפט חרוץ.

ח. ויהי כאשר נתפס גיסי התו' מהור"ר איצק הכהן לבית הסוהר אשר הנהו ד' אנשים הנזכרים אסורים שם, גם להם תפוסים הראשונים הו' תפיסת ר' איצק

¹ כ"ו ע"א, מ"א ע"א.

הנוכר בעיניהם קצת לרצון, בחושכם הלא זה ר' איצק בעצמו הוא איש אומדני ובפרט חמיו הקצין מפורסם הר"ר יששכר בער ראש הקהל יצ"ו אל ישקיט ולא יניח את חותנו לישיב אסור במאסר וישתדל מאוד בעסק כללי שלו וגם שלנו כלנו יחד, ובחרא מחתא מחתינן, ואם הוא מהור"ר איצק יתפטר ממאסרו, גם אנחנו נהי' פטורים. או חמותינו אשת חמי הנוכר הי'ה האשה חשובה המושכלת אשת חיל מי ימצא עקרת הבית אם הבנים מרת פעסיל, הכי נקראת פעסיל כי ביתה הי' פתוח לרווחה, כבית בן בלבא שבוע, וקרי בה — ב"ת-א"ל היא היתה אם כל חי, היא חמותינו מרת פעסל הנוכרת הלכה אל הפקיד מושל העיר, ובחכמה פתחה סיה ובמתק לשונה היא רצתה להשתדל אצל המושל להתפטר ניסי חתנה מתפסתו. והציעה דבריה לפני מושל פקיד העיר, ששקר העיר האיש יוסף בחתנה מהור"ר איצק הנוכר, ונתנה טעמה, שהוא איש יו"ף כולו זיוף איש ריב ומצה וכי נקום ינקום מחתני אודות המשכנות שהי' מוכרה להחזיר לידו ע"י כפיות ונגישות, — והמושל הפקיד הי' מכיר אותו לשעבר ועכשיו ביותר, והבין מהצעת דברי חמותינו כי גנים דבריה, אך מכל מקו' לא פטר המושל את ניסי חתנה מתפסתו, ויתנצל הפקיד נגדה ויען ויאמר, האמת אתך, אמנם כל כעסק כזה אין ביכולתי לפוטרו, ואין דבר הזאת תלוי בי, ותלך חמותינו מהמושל במר נפש, ובנתיים שמעה ממנדי אמת מאנשי קהילות סמוכות שהמסור המפורסם איש יו"ף הנוכר הי' שמה מסבב בסחרתו, והוכיחוהו איוהו אנשים יחידים סגולה באומרים אליו מדוע עשית כזאת לאיש ישר ר' איצק הכהן והבאתי ע"י הגדת עדותיך למאסר על לא פשע, והוא השיב להם כמתנצל על מעשי רשע, באמת ידוע לי כבירור שהוא נקי בעסק המאורע, רק כה יעשה לאיש רודף אחד הנרדף, ונרדף הייתי ממנו, כי נקום נקמתי ממנו, — או חמותינו הנוכרת בשמעה הדברים האלה, מיד ולאחר הלכה לקהילה סמוכה הריא ותבעה את האנשים ששמעו ממנו דברי התנצלותו נגדם כנוכר, לביד הצדק, וגבאה עדותם מה שהשיב להם, ע"פ ב"ד צדק בהטלת חרם ב"ד בתורת אליו"ע¹, כדת התורה, ואחר כך בכוא חמותינו לביתה נתנה ההעתק מגביית העדות למושל פקיד העיר, ויפטור המושל הפקיד את ניסי התו' מהור"ר איצק הכהן ממאסרו, אכן באופן שחמינו הקצין הר"ר בער הוכרח לישיב בתפיסה במקומו, בכדי שיוכל חתנו ר' איצק כהן לילך למקומן של שבתים לברר כנגביית העדות כנוכר, ששקר העיר אותו האיש מתנגדו, וכאשר שניסי מוה' איצק נתפטר ממאסרו, מיד ולאחר הלך בהחבא לעיר ווינא, ובקהילתנו אויס' איש לא ידע אנה הלך, ויהי ניסי ר' איצק הכהן הנוכר שם בווינא משך ח"י שבועות רצופים, עד שאלופים רווני קציני ווינא השתדלו מאוד בכל יכולתם אצל אדונינו הדוכס יאזעף שר ליכמן שטיין יר"ה עבדו, וע"י נביית העדות שנתברר ששקר ענה בו, ולכן ניסי רא"ך הנוכר נתפטר מגופא עניין משפט המאורע, באופן שגם כומר עיר אויס' וכומר סגנו מחלו ופטרו את ניסי התו' מוה' רא"ך מתביעתם, הנוגע נגדו, ובאופן שניסי רא"ך הוכרח ליתן להם על בית תפילתם באויס' דרך פשרה סך ארבע מאות זהו' עובר לסוחר, ולאשר במשך זמן המשפט כל מעותיו של ניסי הנוכר הלך לו בהוצאותיו לטמיון, ולכן קציני ווינא יצ"ו נדיבי ישראל הם נדבו אותו ד' מאות כסף לניסי הנוכר, מכיסם, גם זכרה אלקים זאת להקצינים ונדיבי ווינא יצ"ו למוכה.

¹ = אם לא יגיד ונשא עונו.

ט. ויהי אחר הדברים האלה שניסי התורני מהיו איצק הכהן נתפטר ונסתלק ממשפט ענין המאורע ע"י שנתברר כי עליו הועד שקר, אמנם מה שהיגיד איש ההוא כבד בעדותו אל שופט עיר אויס, שארבע אנשים התפוסו אמרו לפי תומם שר' איצק הכהן הכה לכוזר הסגן יותר מהם, וכנוזר לעיל /: בס"י ז' /: ועדות הזאת נשלח כתוב וחתום בח"י עצה ועירונו עיר אויס אל ההגמונים שרי קונסיסטאריא לאולמיץ, ועדות הזאת בא להם לחיזוק תביעתם אצל המשפט מחצר המלכות יר"ה, ומענו בשענותיהם אצל משפט הנבוה בחצר המלכות יריה, הלא הנודת בעל דין עצמו יותר ממאה עדים, כי הורו מעצמם באומרים לפי תומם זה הכוהו יותר ממנו. — ואף גם שהעד איש ההוא בחצי הגדת עדותו הוים ע"י גביית עדות מה שהודה בקהילה אחר ששקר ענה במגנרו איש ריבו, שיהי גם מחויב ונספל עדותו לחייב איש החמישי, אך בכל זאת מכל מקום, העד ההוא הלא נאמן בעדותו על ארבע אנשים היושבים בבית סוהר מתחילת ענין המאורע בדבריהם והודאת בעלי דינים בעצמם, וכפי דברי העד בהגדת עדותו אל שופט העיר, אמר שהלך לבית הסוהר לבקר ולדרוש את שלום אנשי שלומו ארבע אנשים תפוסים האסורים שם, וא"כ על אנשי שלומו שאין לו מעולם עמהם שום ריב וקטטה, נאמן הוא בעדותו מה שהודו נגדו מעצמם לתומם, ופיהם ענה בס, וכעד אין הכחשה וזוממות נגד הגדת עדותו הנוגע לארבע אנשים התפוסים, והעד כיון שהיגיד שוב אין יכול לחזור להגיד, — ויהי כאשר ארכו הימים מן יום כיסור שנתהוה המאורעות והקורות והחלאות האלו נמשך הזמן עד זמן ביום מתן תורתנו מסיני הי' לס"ק, אז בא פסק דין מהמלכות יר"ה הקיסר קארלוס השישי, בעונותינו הרבים בתוך הפס"ד מהקיסר יריה נפרטים כמה פסקי דינים המבוארים.

א. הבית הכנסת בעיר אויס יתחבר ותיסתר מאיגרא רמא מגובהה עד אל יסודה על הוצאת יהודים עדת עיר אויס, עד שיהי יסוד בה"כ עם קרקע עולם בשוה.

ב. הבה"כ תהי' תל עולם לא תבנה עוד, ונתקיים בנו ירושלים לעיים תהי' וציון שדה תחרש, הלא למשמע אוזן כל זאת ראבה נפשינו.

ג. כל בני הקהילה עדת אויס, לא יתפללו יחד באסיפה בציבור, אך כי אם ביחיד כל א' וא' יתפלל תפילתו בביתו תפילת יחיד.

ד. ארבע האנשים התפוסים (הורמי) [שהרימו] ידם על הסגן כומר העיר אויס, שלשה מהם הנקובים בשמותם, הלא המה, ר' יעקב בן ר' שמואל ט"ה, ור' אברהם בר' מרדכי כהן ט"ה, ור' אברהם פארליץ, יהיו זה אחר זה נקשרים עירומים עד מכורם, מחובקים ומדובקים בעמוד המשפט העומד באמצע השוק, ויוסרו ע"י הסרדיוט מכות של משפט בשומים ועקרבים לכל א' וא' שלשים מכות על גופו ונבו העירום, ובמעמד כל בית ישראל בני הקהלה למען ישמעו בית ישראל ולא יזידון עוד, — ואחר מכת המשפט יהי' כל א' וא' מהם מסומן מן הסרדיוט סימן אות ער כתיבת קעקע שרמט כדי שיהיו מסומנים סימן עולמית, — ואחר זאת ישבעו בנקיטת ס"ת שילכו להם סמדינות המלכות קיריה, וכל ימיהם לא ידרוכו בכף רגליהם מדינות המלכות הקיסר יריה לעולם, באיבוד נפשותם.

ה. אמנם הישיש והזקן בשמו אברהם הלוי, לאשר שהוא בן ע"ג שנים, ניתן לו החסד ויהי' פטור מן עונשי פסק דין שלשה חבריו הנוכריי, אפס דינו יהי' שיעבוד בעבודה שלשה שנים זה אחר זה אצל בית תפילתם בעיר אויס, ולהוליך בנחישותם בכבלי ברזל אבנים ולבינים, ולהחיות נפשו בלחם ומים.

יו"ד. ובאשר מתחילה נגמר פס"ד זה הקשה ויצאו מן חצר המלכות הקיסר יר"ה, וגם נכתב ונחתם בשם המלך, אז גם הקיסר יר"ה ציוה לשריו ויועציו שרי חשובים רואי פני המלך היושבים ראשונה במלכות שלא יגלו את פסק גור דין הקשה הזה לרווני קציני נשיאי ישראל הדרים בעיר מלכותו מטרפולין בווינא הכירה, שהרבה עסקי מלכות יר"ה ועסקי שרים גדולים וחשובים הולכים על ידם, והם יוצאים וכאים מאוד בפלטין המלכות יר"ה ובארמוני השרים חשובים, והי' הציווי מן המלכות יר"ה שלא יתגלה הפס"ד הזה לקציני יהודים שם בווינא, בכדי אם יִנָּדע להם את רוע גור דין הזה לאזניהם, שלא יבואו וישתדלו על זאת, כי לא ינחו ולא ישקמו היהודים ויבקשו בקשות מרובות כדי לבטל את רוע גור דין הנפסק, אך בכל זאת מיד ולאחר כאשר יצא פס"ד הזה מן המלכות יר"ה והרצים היו יוצאים רחופים בדבר המלך ודחו הגיע לעיר ברין לשרי טריבונאל יר"ה, אז נתגלה הדבר לקציני מנהיגי אלופים ראשים [ראשי] מדינה וראשי הגלילות יצ"ו, ויחדרו מאוד ואורו מיד חלציהם וישתדלו שם בברין מאוד אצל השר החשוב אדון גראף קויניץ יר"ה הוא השר הגדול פקיד מדינה, שיעכב ויעצור ויאהר את רוע פס"ד הלזה מלשלוה אותו לאולמיץ ליד האדון השר קרה"מ יר"ה לכוזר הפס"ד באויס, בכדי בזמן עיכוב הפס"ד בברין זמן מה אולי יתעשת ה' ויותן עוד חסד וחנינה ע"י שתדלנות רב ע"י נשיאי וקציני ישראל בווינא בחצר המלכות יר"ה, והשר החשוב החסיד ואוהב ישראל אדון פקיד מדינה גראף קויניץ מילא את בקשת אלופים מנהיגי מדינה ועיכב אצלו את פסק המלכות יר"ה, — והקצינים בווינא יצ"ו בשמעם את רוע גור דין אשר יצא מאת המלכות הקיסר יר"ה, ויחדרו מאוד כי יצא לבם, ואבל גדול יוצע לרבים, ומיד ולאחר אורו חלציהם בכל אמיץ כוחם להשתדל להשיב אחר את רוע הפס"ד על פי חסד המלכות יר"ה, ובאופן שאמ"ו הרב הגאון הטפסר נשיא הגולה המפורסם מוהר"ר שמשון ווערטהיים זצ"ל והשר החשוב הזה הי' חשוב ונכבד מאד אצל הקיסר יר"ה ואצל שרים נבוהים חשובים רובם ככולם, והי' רוצה לקנות ולפדות את הבה"כ דקהילתינו ממעותיו כפי הרשום בפנקס הצדקה בקהילתינו בכתב אמן ואמת שבשנת ויהי ביום כל"ת המשכן עלה חשבון הוצאות הבניין לסך ששת אלפים זהו, וסך הזה רצה הגאון הנזכר להביא מיד ממעותיו לאוצר המלכות יר"ה, אך מאת ה' היתה זאת נפלאות היא בעינינו, שהרב הגאון ז"ל הנזכר וגם כל שארי רווני וקציני ווינא בכל עוז השתדלותם, העלו חרם בידם, וכל השתדלותם וכל בקשתם לא הועילו מאומה, כי כן נגזר, וכתב הנכתב ונחתם בשם המלך אין להשיב⁽¹⁾.

יא. והשרים חשובים שרי טריבונאל יר"ה בעיר ברין, כאשר המתינו ועיכבו את הפס"ד הנזכר אצלם כמו חודש ימים, וראו שלא בא מחצר המלכות יר"ה מווינא להם, שום חסד בנידון זה, הירגישו בדבר שאין שום תקוה, ולא יכלו השרים עוד הצפינו ולהעלימו את רוע גור דין הנפסק מן המלכות יר"ה, וכדי שלא יעברו בכל תאחר לשלחו לאולמיץ למקומו, ובכן שלחוהו שרי טריבונאל יר"ה מברין לאולמיץ להשר חשוב אדון קרה"מ יר"ה, והשר אקרה"מ שלח את הפס"ד לאויס לירי עירוני העיר, ודבר המלך ודחו הגיע לידי עירוני העיר ביום א' דחג השבועות תפ"ב ל"ק, ביום מתן תורתנו מסיני הי', ומיד ולאחר באו עירוני העיר וסופר העיר ויעלו

⁽¹⁾ עיין מה שכתבתי בספרי Urkundliches aus dem Leben Samson Wertheimers

על הבימה בעת קריאת התורה בשעת עליית השלישי לברכת התורה. ויכו כף על שולחן הטהור, ויאמרו הם כל בשר מפנינו, ומיד שתקו כל הכנסייה, אז פתחו את הפס"ד את פתשנן הכתב הניתן ונשלח לידם מן המלכות יר"ה, ויניחנה על שולחן הטהור, ויגש סופר העיר ויקרא את רוע גור דין מלה במלה עד גמירא, וימסרו עירוני העיר גם ההעתק מן הפס"ד ההועתק אות באות, ליד האלופ ר"ה שהי' בעת ההיא המי הקצין הר"ר יששכר בער ז"ל, ויאמרו עירוני העיר אתם בית ישראל כל העדה, הגה באזניכם שמעתם את נוסח פסק דין שפסק עליכם אדונינו הקיסר יר"ה, ובכן עתה תמסרו לנו את מפתחות העזרות של אנשים ושל נשים, וצאו לכם מן הבה"כ לבתיכם, והננו מחיריכם ומסתירים ומשהיתים את הבה"כ מן רום גובהה עד תחתית ליסודה שיהי' יסוד בה"כ וקרקע עולם בשוה על הוצאתכם, כפי הפסק דין אשר ניתן מן המלכות יר"ה אשר שמעתם באזניכם בעצמיכם וגם ההעתק הניתן בידכם ועתה מה לכם עוד פה, רק עלה נעלה כי יכול נוכל לה. —

יב. ויהי כאשר בני קהילתינו ק"ק אויסא יע"א שמעו את רוע הגזירה הזאת ויחרדו כל העדה כולה ויתאבלו אבל גדול יוצעו לרבים, וישאו כל העדה את קולם בבכי מר גהי וקינה מנער ועד זקן אנשים ונשים וסף, עד כי עלה צעקתם השמימה, ויקוננו כל העדה הקרושה קינה הזאת בבכי גדול, ויאמרו: שמעו כל העמים וראו אם יש מכאוב כמכאובינו, ולא עליכם כל עוברי דרך, הביטו וראו את אשר עולל לנו ה', והונה ביום חרון אפו, היו צרינו לראש ואויבינו שלו שחקו על משבתינו, וידם פרשו על מחמדינו כי ראינו נזים באו בית מקדשינו אשר צוית לא יבואו בקהל לך, ממרום שלח ה' אש בעצמותינו וירדנה ונתננו שוממה כל היום דוה, והשליך משמים לארץ תפארת ישראל ולא זכר הדום רגליו ביום אפו, בלע ה' ולא חמל את נאות יעקב, גדע בחרי אף קרן ישראל בלע את ארמונו ניאר מקדשו, מי נדמה ומי נשוה לנו לנחמנו כי גדול כים שברינו מי ירפא לנו, ספקו עלינו בפיחם כל עוברי דרך ישרקו ויניעו ראשם על שבר בת עמינו, ויאמרו עלינו הזאת מקדש מעט כלילת יופי משוש כל הארץ, יפצו עלינו פיהם כל צרינו ויחרקו שן ויאמרו בלענו אך זה היום שקיינוהו מצאנוהו וראינוהו, ראית ה' נקמתינו, ושמעת חרפתינו כל מחשבותם עלינו, תתן ותשיב להם גמול כמעשה ידיהם, זכור ה' מה ה' לנו הביטה וראה חרפתינו, זכור ה' להם האומרים ערו ערו עד היסוד בה ועל אלה אני בוכיה עינינו יורדים מים כי רחקו ממנו מנחם משיב נפשינו, הורידו עינינו דמעה ואל תתנו הפוגות לכם, עשית ה' אשר זממת הרסת נוה קדשך ולא חמלת, ותשמח עלינו אויבינו הרימות קרן צרינו, תבוא כל רעתם לפניך ועולל להם כאשר עוללת לנו על כל פשעינו כי רבות אונותי ולבי דוי, תרדפם ותשמדם באסף ובחרונך כי אכלו את יעקב ואת נוהו השמו, נפלה עמרת ראשינו אוי כי נחרב בית מקדשינו מעט, אוי מה ה' לנו, על זה דוה לבנו אוי, כי נוטל כבוד בית תפארתינו, אוי מה ה' לנו, ואתה ה' לעולם תשב כסאך לרור ודור למה לנצח תשנחנינו ותעזיבנו אורך ימים, השיבנו ה' אליך ונשובה חדש ימינו בקדם.

יג. וכאשר אחרי כן שהעדה כולה הספידו ויקוננו הקינה הנזכרת בכביות גדולות, גם הצדיקו צידוק דין שמים עליהם, ויאמרו צדיק הוא ה' על כל הבא עלינו כי פיהו מרינו, ומה נאמר, ומה נדבר, ומה נצטדק, האלקים מצא את עוונינו, וכאלו באזנינו שמענו מאחורי הפרגוד, שכנינו מה היא אומרת, הכצעקת' הבאת אלי שמענו,

באמרם מה חרי האף הגדול הזה אשר שפך ה' באפו ובחמתו על העצים ואבנים על מקום קדוש הזה, ומיום גלות יהודא אל אדמת נכר, הנהי' כמוהו ליהודים נפילה. ורוח הקודש משיבה, הלא עברתם על מה שכתוב בתורה והדרת פני הוקן, ופסוק א' אומר את^ה ה' אלקיך תירא, ודרשו החכמים¹) את לרבות תלמידי חכמים. — ואיש א' ה' ביניכם, ושמו ה' הר"ר ישראל ראש ופרנס ומנהיג מדינה והי' קצין גדול ובעל צורה ובעל קומה, ונכבד מאד בעיני שרים חשובים ועמד לגדור פרצות ישראל, זקן ושבע ימים נשיא פנים והדרת זקנו מגדול עד טבורו, ושיער ראשו וזקנו חיוור כתלג —. וחתנו הרב המופלא ומופלג גדול חסיד ועניו אב"ד ומורה הוראה בקהלתכם ותורתו וגדולתו במקום אחד ה' ה"ה מוהר"ר דוד טעביל אשכנזי זצ"ל²). ואת זולתם מאוד בכבודם. כי את פני הוקן לא הדרתם, ובכואו לכה"כ לשפוך לפני ה' שיחו זו תפילה, ה"ה עוי עוות פנים שבכם מרוב קנאה המביאה לידי שנאת הנם המקלקלת השורה, היו פוגעים בכבודם, והמעמדות³) בבה"כ שלפני מקומות מושבותיהם שמיחי' עליהם ספרי תפילות, זה מצד זה, וזה מצד זה שכנגדו, סגרו להוקן איש הנכבד הנזכר את מהלכו ודחקוהו ודחפוהו כמעמדיהם וביישוהו והלבינו את פניו ברבים עד שולגו עיניו דמעה על לחיו והיו דמעותיו ניגרים מעל הדרת זקנו עד טבורו, וכל בני הכנס' ראו ביושו ושפלות ביונו, ולא מיחו בהם, ועוד בני הכנס' ההם היו מתכבדין בקלוננו, ושערי דמעות אינם ננעלים, ודיני בושת לפי הדין הכל לפי המבייש והמתבייש.

ועוד שבע על המאותיהם הלכו בקרי בעוותם, וולולו מאוד ומאוד בכבוד הורים ומורים את חתנו של הוקן הנזכר ה"ה הרב אב"ד הנזכר היו ממרים את פיו, עד די ביוון וקצף, עד שהרב אב"ד ה' מוכרח לצאת נדר(ם) עוותם אל השר הגדול שרכם אדוניכם הדוכוס בקובלנא רבה, והשר החשוב הדוכוס ה' פוסק עליכם וכרווא קרא בחיל לבון ערת בית ישראל תחת ממשלתי בעיר אויסא תאמרון לבל ימרה איש את פי הרב אב"ד שבקהלתכם, וכל מי שלא ינהוג בו כבוד יוקנס י"ד ר"ט לאוצר הדוכוס השררה, ואיש א' עוי עוות פנים בחוציפיתי' סניאה ושמו ה' אברם בר משה הכהן, בשמעו כרווא דמרי' לנהוג כבוד להרב אב"ד נר"ו, אז הלך אל כל מקומות אשפתות וליקט מן כלי חרס שירים הנשברים ונזרקים לאשפתות וקיבץ את בתי יד מן כלים הנשברים ההם את האזנים הנקראים כלשון אשכנזי עהר"י⁴) וקשרם הרבה זה אחר זה בקו ארוכה כמו ד' אמות, וישנם אברם בבוקר בהשנמה קודם קריאה לתפילה, והלך לבית הכנסת אל מקום ישיבת הרב אב"ד, ויתלה את הקו הקשורים בה חרסי האזנים המאוסים שלקטם מאשפתות שברחוב העיר במעמד אשר עומד לפני ישיבת הרב אב"ד

¹ בבא קמא דף ל':

² הוא הר"ר דוד טעביל ברי' יעקב אשכנזי מחבר ס' בית דוד פשטים וגם סגולות ורפואות (ווילמרשוורף תצ"ד) אשר כהן פאר בקהלות אויסא דאביטשווי וגיבטש בארץ מעהרן וכאשר נודעתי מפנסק ח"ק של ק"ק באסקוויץ נפטר לעולמו עש"ק י"ד מנחם תצ"ד כי שם היה מקום תחנותו של חתנו לזקת בתו ה"ה ר' אהרן באסקוויץ אביו של ר' אברהם כאשר ראיתי בס' עמודי גברא לרי' גדליה ברי' אליעזר סג"ל (ברין תקי"ז) דף ל':

³ הם הנקראים בלי"א Ständer ועיין מה שנכתב על ענין זה בשו"ת מגן גבורים לרי' דניאל אשטרושא סי' ס"ג.

⁴ לשון Oehr נופל בלי"א הנהוג במאה הקודם על לשון Ehr וכאלו רצה לחרף ולגרף ולהתעלל עלילות ברשע על פי מה שאמרנו חז"ל עשה אזנים לתורה.

נריו, ויסבב את המעמד בקו המאוסה היא כמה פעמים סביב סביב, להראות את הרב אביד נריו, מי האיש אשר מלאו לבו לעשות כן, בא אחר ציוות ארון הרוכס שעשה להרב כבוד, כי מילת כבוד פירושו בלשון אשכנז ע"ה, — והרב אביד נרו כבואו לבה"כ לתפילה עם תלמידיו עם עשרה הראשונים ויראו את המעמד המסוכב סביב סביב בקו ארוכה מקושרת בקשרי מאונים מאוסים חרסי סירים נשברות הנלקטים מאשפתות ברחוב העיר, ויחדר הרב אביד והאנשים אשר באו אתו עמו לבה"כ וישתוממו מאוד על המראה הזאת ויאמרו אוי לאותה בושה אוי לאותה כלימה, ויאמר הרב שומו שמים על זאת, ועובדא בישא הזאת נתפרסם למרחוק לשארי קהילות ישראל, וגם נתודע מי הי' החצוף הזה הנזכר, אשר מלאו לבו לעשות כן.

ואם כן אתם עדת ישראל קהלת יעקב באוים' מה זה תתלוננו על רוע גור דין הנגור עליכם מן השמים הלא את הוקן ההוא פניו לא הדרתם, ואת כבוד מורכם ורככם מאד בויתם, ואף גם אם הרב נריו מחל על כבודו ובחסידותו וענותותו אמר שרי לי מרי למאן דמצער לי, אפס כבוד תורתו אין מחול, ועון עצמו אינו נמחק, והנה עתה נתמלא סאתכם, כי ידיכם דמים מלאו בבה"כ הזאת פה לפה, כי המלכין שני חברו ברבים כאילו שופך דמים, ועבירות שבין אדם לחבירו אין י"ב מכפר עד שירצה את חבירו, ועל כזאת שכינה אומרת מי ביקש זאת מידכם רטום חצרי, ובפרישכם את כפיכם אעלים עיני מכס ולמה לי רוב ובחיתכם יאמר ה', ומה ליירדי בכיתי לשבן שכינתי במקום הזה, ואם אין דין למטה הלא יש דין למעלה, ובראש השנה נכתב, וביו' צום כיפור נתתם הגור דין הקשה הזה על מקדש מעט הבה"כ הזאת, ובמקום עשות הרשע שמה המשפט, — והנביא ירמיהו ע"ה, גם [הוא] הי' מקונן ראה ה' והביטה למי עוללת כה אם תאכלנה נשים פרים עוללי טפוחים, ורוח הקודש משיבה, אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא.

ויאמרו כל עדת ישורון איש אל אחיו נחפשה דרכינו ונחקרה ונשובה עד ה', ואם נפשפש במעשינו האלו, אבל אשימים אנחנו ועונותינו גרמו לנו את כל הרעה הזאת, ועתה נצדיק את דין שמים עלינו, ומה לנו לזעוק עוד אל המלך ה' אלקים צבאות, כי הצור תמים פעלו אל אמונה ואין עול, שיחת לו בניו מומם, צדיק וישר הוא, ומעבדיו אמת, ורב חסד ואמת, ונתיבתו אמת, ושופט צדק ואמת, ורינו אמת, וחותמו אמת, וברוך דיין האמת.

יד. ויהי אחרי הדברים האלו שכל העדה הקדושה הצדיקה עליהם את הדין, ויקחו מן היכל הקודש את ארון ברית ה' וישב הכרובים, ואת כל ספרי הקודש ואת בגדי הקודש, ואת כל המנורות הגדולים התלויים מן גובה(ה) הכיפה למטה, ואת מנורה הגדולה העומדת בצד דרום סמוך לתיבת מעמד שליח ציבור, שמדליקין בה נר חנוכה, ואת שני צדי מנורות ארוכים של ברזל מעשה רשת שמעמידים בתוכם רוב העדה נרותיהם של שעוה בערב י"ב¹), ואת כל (אשר) שארי כלי שמוש של בה"כ, ואת שולחן הטהור, את הכל סינו אלופים נבאים דמתא לבתי יהודים ליחיד סגולה, ונותרה הבה"כ ריקם, בית ה' ארבע כולם כותלי הבה"כ והכיפה והבימה כאשר המה כסוכה בכרם וכמלונה במקשה, וכאשר נסתלקה השכינה והקדושה מן מקדש מעט, סנה יווה, סנה הודה, סנה הדרה.

¹ הוא הנקרא בל"א: Kerzenstall.

טו. ויהי ממחרת ביום שני רחג השבועות, וימסרו אלופים פרנסי הקהל ואלופי נבאים דב"כ מפתחות העזרות ליד עירוני העיר, ועמהם היו פועלים ושכירי הויו להשחית ולסתור בניין הב"כ על הוצאות הקהל, ויעמודו סולמות גבוהים מוצבים ארצה וראשם מגיעים למעלה הגנה, ויעלו מהרה הגנה וישברו את הנג עד שהשליכו את כל נסרי הנג כולם ארצה, ואת קורות הנג ועמודיו פרקו את הליותיהם ויורידם אחת אחת למטה, ויוליכו את כל עצי הנג והנסרים לבית העצה¹ שלהם, ואחרי כן התחילו מעשיהם להשחית ולסתור הבניין מפואר שלא היתה בכל הארץ דוגמתה כלילת יופי כמותה, ויעמדו הפועלים שכירי יום על הכיפה וכלי ברזל וקרדומות משברי החומות בידם החל וגמור מעשיהם עד שהכיפה נפלה על הארץ על רצפת בית הקודש כולה, ואחרי כן סלקו את שמונה הלונות הגדולים וגבוהים כשערי עיר והגביהו מהם את כנפי זנבית² בעזרת אנשים, וששה הלונות וכנפיהם מן עזרת נשים, וגם שברו וסלקו מן החלונות את רשתות הברזל³ ארבע עשרה רשתות שהיו משקל כולם כמו שנים עשר כיכר ברזל ויוליכום הכל לבית העצה שלהם, ואתר כך התחילו לשבר את החומות, — ויהי בעמדם על החומות, ויקומו הפועלים שכירי הויו לצחק, זה הויו מסיך רגליו על חומת הב"כ בפרהסיא, וזה עומד ומשתין על הקיר, וזה פער פיו לכלי חוק דברי היתול ושחוק וקלות ראש נגד היהודים הדרים שם ברחוב בשכונת הב"כ כדי להכעיסם ולהרעיסם, ועירוני העיר היו עומדים על גביהן, ואין מוחה להם ואין פוצה סה נגדם לאמור מדוע אתה [עושה] נבלה כזאת, ועוד הויו נראה מהם כאילו מתכבדין בקלון וחרסת היהודים, ויאנחו בני ישראל העומדים גם שם ובראותם מן הפועלים את נבלות מעשיהם, ובשמעם את דברי היתוליהם ושחוק פיהם שכונתם רק להכעיסם ולהרעיסם יש ביטוי כמדקרא [א]ת חרב, — ויאמרו בית ישראל אל עירוני העיר העומדים שם על גבי הפועלים, המעט מכם כי ידעתם גם ידעתם ששקר עניתם בנו ואתם סבותם וגלגלתם והבאתם עלינו כל הרעה הזאת, ועוד קסן בעיניכם כי תלאו גם אתם אותנו כשמעכם באזניכם את דברי היתול ושחוק וקלות ראש ומעשי נבלות מן פועלי ושכירי יו הארורים האלה, זה מסיך רגליו, וזה משתין על בניין הקדוש הזה, האם בה"כ מקדש מעט הזאת היא קלה בעיניכם כבית קוביאות וכבית קובה של זונות, הלא תמידין כסדרן היינו מתפללים בתוכה את תפילותינו לאלקינו אל מלך חי עולמים, וגם המלומדים אשר ביניכם הלא משבחים ומקלסים את סידור תפלותינו ש(ה)גוסחאות תפלותינו מאוד ערבים ומוסדים בקדושה בשבחות ובזמירות לאלקינו מלך חי וקים, ולכן עתה אתם עירוני העיר, האוינו קציני סדום ונדרברה, ושמעו עם עמורה אמרי פינו, אם באמת ובתמים העדתם עלינו שעשינו המעשים אשר לא יעשו ובכך אנחנו בעצמינו גרמנו עלינו את כל הרעה הזאת, לנו שמחו באדוניכם הכומר ובכומר סגן שלו, והמה ישמחו בכם, ואם בעלילות באתם עלינו ועדות שקר העדתם בנו, וסבותם וגלגלתם וגרמתם לנו את כל הרעות האלה, הלא תדעו נאמנה וזה לכם האות על כל נפש ונפש מכם שהיו במעל הזה, כדי להעליל עלינו עלילות שקר, ולכן אם כמות כל אדם ימותו וספורת כל אדם יפקד עליהם, נקיים הם כולם ואמת העידו בנו ואבל

.Rathaus = (1)

.Glasflügel = (2)

.Eisengitter (3)

אשמים אנחנו וגרמנו בעצמינו עלינו את כל הרעות האלו, ואם שקר העידו בנו, ומי שהי' במעל הזה הסבו וגרמו ונלגלו עלינו עלילות ובלבולי שקר, אם בריאה יברא ה' עליהם על אלה שכוננתם ומחשבותיהם היו עלינו לרעה, ואם עון בית אליה ותכ(ו)סר לעולם, כי אם ערירים ימותו כחצי ימיהם, בשפטים גדולים ונוראי' אשר ישפוט ה' בינינו ובניכם מהיום, —, ואתם גם אתם פועלים שכירי היום על הוצאותינו המשחיתים ומחריבים ומסתירים את היכל הקודש משכן ה', המעט מכם שאתם שכירי היום תעשו את מלאכתכם על הוצאותינו, ועוד כדי להכעיסנו עשיתם נבלות וחציות כדי להרעימנו, זה מסיך רגליו בפרהסיא, וזה משתין על בניין הקדוש הזה, ותועבות ה' כל עושה אלה, וכל שום אומה ולשון מי שהמה בעלי דת, מעולם לא ימלאו לבם לעשות כן, וחלילה להם עשות כדבר הזה, —, ולכן אם ה' הסית בכם, ירח מנחה, ואם בני אדם, ארורים המה וארורים אתם גם עמהם תמקו ותספו בעוונותיכם, כי גרשתם אותנו היום מהסתפח בנחלת ד', וכל מרבית ביתכם ימותו בשפטים גדולים כמשפטי ה', ואל יכרת מכם זב ומצורע ומחזיק בפלך וחסר להם, עד שתצדיקו עליכם הדין ותאמרו ה' הוא הצדיק, ואנחנו הרשעים, וגם תתוודו על עוונותיכם את כל התועבות ומעשיכם הנבלות אשר עשיתם במקדש ה', ובעדתינו עדת ישורון, באמרם אבל אשמים אנחנו, והנה עלבון מקום הקדוש הזה וחרפת בית ישראל עתה ממנו נדרש.

מז. וילכו העדה בית ישראל בתוגת לבם מאתם לדרכם, והארורים ההם החריבו והשחיתו וסתרו את כותלי החומות בה"כ כולם, ויהי כאשר קָבַד עליהם מלאכתם מעשות בדיהם בקרדומות ברזל משברי החומות, ויקחו קורות עצים חזקים מסוככים ומוקשרים בשלשלאות ברזל מבפנים וסוף קצה השלשלאות ארוכות הולכים מבחוץ, ועם סוסים מושכים מבחוץ בשלשלאות עד כי סתרו והחריבו את כל כותלי החומות ובניין בה"כ מן גבה עד למטה שהי' יסוד בניין הבה"כ וקרקע העולם בשוה, ונעשה ע"י חורבן הזה גל גדול נבזה מן אבני קודש האלו, ויקראו בית ישראל את הגל ההוא גַל-עַד לאמור עד הוא הגל הזה שעדות שקר העידו בנו, והם עירוני העיר קראו אל הגל ההוא יגַר סהדותא, לאמור עד הוא הגל הזה וחורבן בה"כ הואת להיותה תל עולם לא תבנה עוד.

יז. אחר הדברים האלה כמו משך ארבע שנים אחר חורבן בה"כ ואחר הסרת תפארת בית מקדשינו מעמ, ואחר פס"ד של שלשה אנשים התפוסים נזכר בס' ט', שהוכו כל א' וא' מכות משפט ל' מכות בשומים ועקרבים, ואחרי כן היו נשבעים שלא ידרוכו בקף רגליהם את ארצות המלכות הקיסר יר"ה כל ימיהם לעולם, באיבוד נפשותם, ואחרי כן מכרו את בתיהם וילכו להם למדינו פלאינאה, ושם בית ישראל בארצות פולין קהילות קרושות נמלו אתם חסד גדול, גם זאת זכרה להם אלקים לטובה, ולכל אלה שהיו במעל הנזכר והיו גורמים כל הסיבות והמאורעות מהוות הקורות והתלאות שפגענו, וכאשר בית ישראל עדתינו עד' ישורון כל האלות הכתובים וזכרים בס' ט"ז פתרו להם למעלילים, ויהי כאשר פתרו להם כן ה' להם, וכה אמר ה' על שלשה פשעי אדם ועל ארבעה להם אשיבנה, ויגמול ה' להם נמולם בראשם כמעשיהם בשפטים גדולים ונוראים, ומשפטי ה' אמת צדקן יחדיו, ואלו הן.

א. לכומר העיר, אחר כל המעשים נתמנה מעיר אויס' אל בית תפילתם אחרת פרסה אחת וחצי רחוק מואת, ושם ה' חק כהונת כומרתו הכנסת נכסיו בפלים משל

הכנסות נכסיו מה שהי' חוקו בעיר אויסא, ושם חלה חוליו אשר ימות בו, ובלה מושכב על ממתו כמו י"ב חודש וא"ו בתחלואים גדולים בכיוון סרקי אבריו ידיו ורגליו ובכיווש בשרו ונעשה נופו רק גל של עצמות, והי' מוכרח תמיד להיות מושכב סרקדן עד שגררו מתחת נופו תולעים וימת ביסורים.

ב כומר הסגן שנתהווה כל המאורע הנזכר על ידו, כנזכר בסי' א', הסגן ההוא נשתגע בחיסור שכל ודעת מיו' חורבן בה"כ, והי' נע ונד בארץ ממקום למקום מבית כומר אחת אל בית כומר אחרת, וביקש מהם לאגורת כסף וככר לחם ואמר ספחני נא אל אחת הכהונות לאכל פת לחם, ומת בחצי ימיו כגולה הלך אנה ואנה משתגע וחסר לחם.

ג הכותית ההיא שהיתה עוסקת בבה"כ בהטבת נרות ביי"כ ביום האדיר, ותרץ בעת הרעש בליל המעשה מבה"כ לרהובות העיר וצעקה בקול רם רדפו מהרה לבה"כ יהודים והצילו אדונינו כומר הסגן מן העבריים מכהו, גם היא בזמן קרוב אחר החורבן מתה בחצי ימיה בעניות אביונות וחסר לחם.

ד הפועלים שכירי היום עושי תועבות על הבניין בה"כ, כנזכר בסי' ט"ז, באותן שנים שעשאו הנבלות ותועבות, זה הי' מסך רגליו, וזה הי' משתיץ על חומות וכותלי בניין הקדוש בפרהסיא כדי להכעיס היהודים ולהרעימם באלו עשה הי' שפטים ואותות נוראים בזמן קרוב נכוצו ארכובות רגליהם והיו מחויקים בסלך והולכים על משענתם, וכמו בני כ"ה שנים היו מתים מיתת פתאומית וחטופיות, לאלה ד' שעשי אדום להם נמולם אשיבנה אמר הי'.

ועל הפועלים הנתרים שמערו פיהם לבלי חק נגד היהודים והיו מהרסים ומנרסים את העברים בחיתול דבריהם להכעיסם ולהרעימם, גם בהם היתה יד הי' להומם ולאבדם מן העולם בזמן קרוב ומתו כולם בחצי ימיהם ובנגעי בני אדם, כללו של דבר בכולם שהיו במעל הזה, במשך זמן עד ארבע שנים אחר חורבן בה"כ בית הי' שילם הי' ברוך הוא, לכולם שהיו במעל הזה, את נמולם בראשם כפי חלקם ונאבדו ונשמדו מן העולם כנזכר, וכאשר פתרו להם בית ישראל /: בסי' ט"ז לעיל /: כן הי', וכן יאבדו כל אויביך הי' ולהשמדם עדי עד.

וגם בהחומץ בן יין הטוב, הנזכר /: לעיל בסי' ז' /: פגע בו יד הי' יתעלה, כי הי' מוכרח לשלטל עצמו בעניותו מקהלה לקהלה לקבל מלוא טיבותא קצבתו מקרוביו, ופעם אחת כבואו דרך חזרתו לק"ק פרוסטיץ¹) בריא בנופו, ויהי בלילה במלון, ויקרא ראשי ראשי כי החליתי, וחבי כמעט רגע ביו זעם הי', וימת מיתת משונה במיתת חמופה, ויתעסקו עמו איזה אנשים פשוטים, ויקברוהו ושכבוהו שמה בבית החפשי במקו שכל באי לסבב את בית החיים, מוכרחים בכף רגליהם בהילוכם לדרך על קברו, להיות לו לגנאי ולעונש עולם על קילקול מעשיו הרעים שעשה בחייו מימיו, ורוב בני לוויה היו מרננים אחר ממתו והיו אומרים עליו, אילולי כבוד אביו הרב הגדול שהי' אב"ד ור"מ בקהלה קדושה קרעמזר וצ"ל, וזה החומץ בן יין הטוב הי' זרע קדוש, הי' ראוי לפי מעשיו מקולקלים, לקברו באחת הפחתים הויץ לבית החיים.

¹ Prossnitz כמדינת מעהרן.

ואחרי כן שנראה עין בעין שהקבי"ה עשה שפטים נוראים באותן שהיו במעל הזה, בכך הטובים שביניהם אינן בני ברית באו מעצמם לבתים יהודים והיו מצדיקים עליהם את הדין ויאמרו הננו אנחנו מודים לכם ונראה בחוש הראות עין בעין, שאתם בית ישראל גנים ואמתים הייתם מתחילה במאורע ובמעל כזה, אבל המעלילים וכל מסכבי הסבות ומאורעות והתלונות שנרמו לכם, כולם הם אשמים בזה, וגם הפועלים שכירי היו שהיו עושים נבלות וחציפות ובזיונות במקום הקדוש שאין ראוי ולא יתכן עשות כדבר הזה, ותועבות ה' כל עושה אלה, והנה נקום ה' את נקמתו מן הרשעים האלה, ואתה ה' הצדיק תשלם לאיש כגמול דינו וכמעשהו.

יח. ויהי אחר הדברים האלה שנמרו וקיימו את כל פרטי פס"ד ודבר המלכות הקיסר יר"ה, ותהי עדתינו עדת ישורון קהלת יעקב בקהילתינו אוים' כצאן בלא רועה וזיינו מוכרחים להתפלל תפילותינו כל א' וא' בביתו תפילתו תפילת יחיד בלי אסיפת מנין עשרה, וכאשר הנענו לזמן ימי הסליחות וימים נוראים ר"ה וי"כ בשנת תש"צ: אז הרגשנו את חסרונינו ותקלותינו ביותר, כי זיינו מוכרחים להתפור ולהתפרר עצמינו לקהלות סמוכות אחרות, הזקנים והזקנות מאתנו הלכו להם עם ספרי תפלתם ועם מלבושי לבנים שלהם לקהילות הסמוכות, ונתארחו שמה אצל יחירי סגולה כמו שארי ארחי פרחי המהדרין ונעים ונדים מקהילה לקהילה, ושאר בני קהלתינו ובחורים נערים, הלכו גם כהם ונתרחקו לקהלות אחרות, אמנם הנשים ובתולות והטף הם היו מוכרחים לישב בביתם לשמור בתיהם, וטילטולים האלו היו קשים על בני הקהלה מאד, וכאשר ראינו שבגוריה הזאת רוב הציבור אין יכולין לעמוד בה בואת המחלה הקא"ה, ויאמרו כל העדה איש אל אחיו, הנה מחמד בית תפארתינו ונזר ראשינו כבר נחרבה וניטל כבוד חיינו ממנו, וקשה עוד מואת שנתבטל מאתנו דת תורתנו, ואין לנו שיור רק בתינו ובית החיים מקום קברי אבותינו השוכנים פה במנחתם, ועתה במקום שאין ברירה, אין טוב לנו כי אם ורק שנמכור כעת את בתינו לנכרים אף גם בחצי שיווי דמיהן, ונעזוב אחרינו את בתי החיים, עם הקדושים אשר בארץ המה, הטוב טוב אנחנו מן קדמונינו ודורות הקדושים היו הראשונים שגם עליהם עבר לשנות כוס קובעת התרעלה, שנתגרשו מאדמת נכר, והיו מוכרחים לעזוב נכסיהם ובתיהם ובתי כנסיותיהם ובתי מדרשיהם ובתי חיים חפשיות אשר גאוני ארץ ועמודי עולם ומופתי הדורות קבורים שמה, ולכן כמונו גם כמוהם ואנחנו הלא איננו טובים מהם, ולכן גם טוב לנו לילך מעצמינו בין שארי קהילות קדושות אל אחינו בית ישראל שבנולה, ובלי ספק שיגמלו עמנו חסד ויקבלו גם אנחנו בתוכם בסבר פנים יפות.

ויענו להם אלופים מנהיגי הקהל ומנהלי העדה ונבכרי הקהלה, ויאמרו אהובינו עדר צאן קדשים, שמענו דבריכם, והאמת אתכם, אפס עוד זאת הפעם נשלח שלוחי רידן כשליחות דרחמנא אל אצילי רוזני מנהיגי המדינה יצ"ו ונודיעה להם את הסכמתנו ודעתנו, אולי יבקשו עבורינו בקשות רבות וישתדלו אצל שרים חשובים שרי טריבונאל יר"ה בעיר ברין, בכדי שלא יוגרע ח"ו קהלה אחת מהקהילות בית ישראל שבמדינה, — ויסכימו כל העדה לעצת אלופים מנהיגי הקהלה וישלחו שני אנשים מבוררים מבני קהלתינו לאלופים קציני מנהיגי המדינה יצ"ו, ויודיעום

את הסכמות דעתם של כל בני הקהלה, כנוכר, — ואז עשו אלופים קציני מנהיגי המדינה בקשת מומריאל עבורינו אל החשובים שרים טריבונאל יריה עיי מהור"ר ליב רוסטיץ' ז"ל שתדלן מדינה בעסקינו בכדי שנוכל להשיג התרה להתפלל במנין עשרה ולשמור את דת ישראל. —

והשרים החשובים טריבונאל יריה, השיבו תשובתם לקציני ומנהיגי המדינה יצ"ו. הגם שאין ביבולתינו למלאות בקשותיכם, לאשר כזאת הלוא ננוע נגד פס"ד מהמלכות יריה, אבל זאת נעשה ונשלה בקשתכם לאדונינו המלכות הקיסר יריה, ואולי הקיסר יריה יתעשת ויתן לכם הנינה בחסד וברחמים, — ואדונינו הקיסר הרחמן יריה, השיב להשרים החשובים טריבונאל יריה, לאשר שמנהיגי יהודי" במדינתנו מעהררן מבקשים בהכנעה גדולה, בעד עדת יהודים באוים' באומנם כפי דתם לא יכולין לקיים שמירת דתם דת ישראל כי אם באסיפת מניין עשרה לפחות, וגם המלומדים בינינו מודים כזאת שהאמת עמהם בדבר הזה, ואמנם אין אנו המלכות יריה בחסדינו הגדול רוצים לבטל מן היהודים שבארצינו את שמירת דתם, ולכן אנחנו המלכות הקיסר יריה מתירים בהרמא דמלכותי לעדת ישראל באוים' שיתפללו תפילתם באסיפתם עשרה עשרה אנשים למלאות במנינם לסגולה אבל לא יותר על עשרה עשרה יהיו במספר, ותפילתם אסיפה כזאת יהיו בכתיבה של יחידים, ולעירוני העיר אוים' יהי תמיד השנחה מעולה ועינא פקיהא על אסיפות הזאת שלא יצרפו ויאספו היהודי" שמה לתפילתם יותר מעשרה במנינם, בכדי לזמן מה שלא יבואו ולא יאספו שמה היהודים באסיפות גדולות ורבות כמו באסיפה גדולה לבה"כ, — ועל דבר שהיהודים בעיר אוים' גם בקשו בבקשתם וקבלו בקובלנא רבה שעירוני עיר אוים' לקחו להם מן בניין בית הכנסת החריבה את חומר הבית את קורות עצים ונסרי הנג, והחלונות וכל מתכות הברז, בכל כזאת הדין עם היהודים התובעים אשר באוים, וכי אם נקנסו היהודים וסבלו את פסק דינם כפי מעלם אשר מעלו, היתכן שעירוני העיר יהיו יורשי היהודים, לכן עירוני עיר אויסא יהוורו ליהודים שם כל מה שלקחו להם מן חומר בה"כ שלא כדון, ועדת היהודים שמה יכולין למכור או לחלק ביניהם את כל חומר הבית באין מוחה כאינש העושה בשלו כאוות נפשו.

יט. ויביאן שלוחי דידן את פתשנן תוקף ההתרה והרשיון הניתן לנו מן המלכות הקיסר יריה להשרים טריבונאל יריה, אז ליהודים היתה אורה שמחה וששון ויקר, ובית ישראל עיר אויסא צהלה ושמחה, — ויחלקו אלופים ראשים פרנסי הקהלה ואלופים נבאים דמתא את כל ספרי תורות הנשארים בקהלתנו שלא נמכרו, ויתנום בארנות קדושים אחת אחת לבתים יהודים יחודי סגולה למקומות קבועים ושכורים מהם לבית תפילה להתפלל שם בקביעות במנין עשרה ב"ב תפילת ציבור ולקווי קריאת התורה במועדו ביומא דס"ת. אך אמנם הנשים ונערים ובחורים והטף והתינוקות של בית רבן, לא ספרנו למלאות את מניין סגולה, והתרנו לנו התרה זאת מעצמינו, ויהיו אז בקהלתנו בתים קבועים להתפלל בתוכם כמו בשמונה בתים, ובכל זאת אז הי' בקהלתנו הרווחה גדולה עבור התרת שמירת הדת וגם שלא הוכרחנו עוד להטריה לשלשל בזמן ימים נוראים לילך מקהלתנו לקהילות אחרות, ועוד שמחנו בפס"ד בחסד המלכות יריה, שעירוני העיר היו מוכרחים להחזיר לנו את כל חומר הבה"כ מה שלחו ידם שלא כדון ולקחו להם

בקוקה כנוכר. — ואחרי כן שקמה הארץ, רק עירוני העיר התחלקו עצמם לפעמים לכמה כיתות, והפשו אותנו בחיפוש פתאום בשעת התפילות כבתי תפילות, וסיפרו הנפשות כמה מצאו בשעת התפילה אם הם יותר על מגיין עשרה כפי התרת המלכות יריה כנוכר, ואם מצאו לפעמים איזה נפשות יותר על מספר עשרה, מיד באו עלינו בקובלנא רבה לארון החשוב שר קרייזהויבטמאן יריה באולמיין, וקבלו שעברנו על ציווי המלכות יריה, וכמשך זמן ארבע וחמשה שנים רצופים היו מהם דרישות הקירות והפישות פתאומיות בכל שנה הרבה לרוב, וכל פעם שמצאו יותר על מספר עשרה באיזה בית תפילה, וקבלו עלינו אצל אקרה"מ יריה, ואז כל פעם נתבענו לעמוד לאולמיין לפני אקרה"מ, ותמיד הי' לנו לקהילתינו הוצאות מרובות. אך אמנם שם אצל אקרה"מ יריה תמיד התנצלנו שאולפים פרנסי הקהל באמח היו קובעים ושכרו בתי התפילות ויסרו רק על עשרה ב"ב בעלי סכומות ופורעי מסים ונותנים כרגא וארנגנא למלכות יריה, אפס איזה אלו נפשות הנתורים שמצאו עירוני העיר בשעת התפילה, הם עניים מרודים, ואין ידם משנת להחיוק לעצמם בית תפילה מיוחד נשכרת להם, ולהוציא מכיסם הוצאת מוכרתה הצריכה לבית תפילה כמו נרות, ושופר בייש ריה, לולב ואתרוג בחג הסוכות, וכדומה, ולכן אם עני אחד או שנים גם לפעמים באים בשעת התפילה לתוך בתי קבועים לתפילה, מי ידחה אותם הוצה ומי יגרש אותם מהסתפח בנחלת ה', להתפלל תפילתם לה', וגם אפשר הנתורים על מספר עשרה נפשות מה שמצאו, הם היו האורחים ארחי פרחי הנעים ונדים מקהלה לקהלה, או לעצמם יבואו איזה אנשים סוחרים הנוסעים בעסקי סחרהם ממקום למקום, והגשים ובחורים נערים ותינוקות של בית רבן, לפי הדת הם אינם מן הצירוף למגיין עשרה לתפילה, וגם הם אינם מפורעי המסים, ובעוד ה' ברוך הוא, ע"י ההתנצלות הזאת וע"י הרבה השתדלות ואם בריצוי בקשות והוצעת דברים תמיד תהלה לאל נפטרנו מאת השר החשוב ארון קרה"מ יריה, בשלום.

ב. ועד הנה המגילה הזאת סודרה וגילתה וביארה בביאור היטב כל הסיבות וכל הגרמיות שנחרבה הבית הכנסת וגם כל המאורעות והמצוקות מה מצאתני מן זמן ההוא ועד הנה עד שהגענו והשגנו לשמור את דתינו, והנה מעתה המגילה הזאת גם תבאר מה פִּנְעָנו בינתיים עד שהעיר הי' את לב אדונתינו המלכה האדירה בת הקיסר קראלוס הששי ז"ל, הקיסרית החסידה מארעי טרעויע והיא נתנת לנו רשות והרמנא דמלכותה לבנות לנו שני בתי תפילות לכבוד ולתפארת להתפלל בתוכם בצבור ברוב עם ישראל הדרת מלך הי' צבאות, ויתבאר הטיב.

כי כאשר ראו עירוני העיר המושל עליהם להשגיח על מספר ומגיין עשרה עשרה כל פעם לבוא באסיפתינו לתפילה ולא יותר, ופעם כפעם אם מצאו באיזה אסיפה בחפישתם איזה נפשות יותר על המגיין, מיד באו בקובלנא רבה לשר החשוב ארון קרה"מ יריה באולמיין, ואז כל פעם כאשר התנצלנו בהתנצלות אמת כנוכר, גם תמיד נפטרנו מאת אקרה"מ יריה בשלום, כנוכר, וכיון דדש דש, ושבתא כיון דעל על, ואחרי כן אמרו עירוני העיר, הלא תפישותינו אין מועיל לנו כלום וכל מרחתינו הוא לרוק ומה לנו להטריח עוד בחפישות רבות האלו, ולהעמיד עצמינו כל פעם לפני אקרה"מ יריה לאולמיין על הוצאותינו הלא אין אנהנו מועילים מאומה בתביעתינו, ואז לא השגיחו יותר כזאת לחפש

אונתו כפעם בפעם, אזי אלופי פרנסי הקהל החזירו מן שמונה בתי התפילות לאש לאש אחת אחת והעמידו רק את בתי התפילות בשכירות בתי יחידי סגולה בקביעות, ויסדום בארבע בתי יחידים לתפילה, על ארבעים בעלי סכומות פורעי מסים, הנושאים עול הצבור, וספרי התורות, והמגורות, ושימושיהם, ובנדי הקודש את הכל חלקו אלופים הקהל ואלופים נבאים דמתא יציו לארבע בתי תפילות הקבועים שזה בשוה, וגם נרות למאור, ולר"ה ולהג הסוכות, שופרות, ולולבים ואתרוגים חזן שמש, ובעל קורא בסדר היום בס"ת, וכל השייך לבית התפילה כדת, נתנו אלופי הקהל לארבע בתי תפילות שנה בשנה, אך לבני הקהלה ה' כזאת הכבדה גדולה וגם הוצאה מרובה.

ושאר דלת העם שידם לא היו משגת גם לקבוע להם לעצמם איזה בתי תפילות ולחוציא מכיסם ההוצאות הצריך לבית התפילה כנוכר, ועבור זאת היו העניים מוכרחים לפעמים להתפלל בביתם כל א' ואחד תפילת יחיד, אפס ביומא דס"ת התחלקו עצמם וכאו בחלוקתם גם להתפלל בארבע בתי התפילות הקבועים לארבעים בעלי סכומות כנוכר, אלה באו לזאת, ואלה לזאת, כאשר באו ומצאו, ועירוני העיר גם שהי' מוטל עליהם להשגיח על זאת, הגם שידעו וראו כזאת שאין ביכולת העניים האלו להספיק גם להם בתי תפילות מיוחדים עבור ה[ן] צאות מרובות, וכי גם ידעו התנצלותו האמת, לא אמרו דבר, ותהי קהילתנו מעתה ששקטה מהחקירות ומחפישות זמן רב.

כא. ויהי היום נתמנה חד סגן⁽¹⁾ מבית תפילתם ממרחק להיות כומר דמתא אויסי ואנפי, והוא הי' שונא ומצר ישראל לראש, וכל מחשבותיו ועשנותיו ושרעפיו הי' כל פעם דורש דרשותיו להמון עמו בבית תפילתם לרעה על בית ישראל, והי' תמיד מתכוין ומתחכם מה לעשות נגדינו להבאיש את ריחינו, ואף גם בעת זמן הגיהם ג' פעמים בשנה היו נוהגין תמידין אלופים פרנסי קהלתנו מביאין לפנינו מנחה מכובדת, כי אמרו אולי נכפרה את פניו במנחה ההיא השלוחה לו מכל בני הקהלה מפני דרכי כבוד ומפני דרכי שלום, וכל בני הקהלה תמידין היו משמרין את עצמם מאוד שלא לפגוע בשום דבר שלא יהי' מאומה נגד כבודו, והשונא ישראל הוא אף גם שקיבל המנחה מאלופים פרנסי הקהל מידם עצמם בסבר פנים יפות, אמנם בכל זאת תמיד היה דורש לאלופי קהל נושאי המנחה לפניו, דרשותיו אפיקורסות נגד דתינו, שלא רוצה להתיר להמון עמו הכסופים תחת כומרתו וגם לשאינו כפוף תחתיו לשמש בבתי יהודי' בהסקת תנורים ובהכנת נרות בשבת קודש שחל להיות ביום אידם וחגם, וגם לא רצה להתיר לבני עמו אם הכסופים תחת כומרתו ואם אינם כסופים תחתיו שום מכונה בשם נוצרי שלא יקנה קודם חג פסח של ישראל את חמצו של ישראל, בקנס ממון, ובקנס שלא יהי' לו סליחה על עון זה, וגם לא ישמשו ליהודים שום מכונה נוצרי לשכור בהמתו להוליך את סחורתו של ישראל בעגלה לירידים ושוקים⁽²⁾ שבסביבה שהשוק חל להיות באיזה יו' הגיהם, כללו של דבר תמידין כסדרן הי' מתחכם דבר נגד מין ישראל כל ימי היותו בהתמנותו בכומרתו על בית תפילתם בעיר אויסאן, — ויהי היום,

⁽¹⁾ Caplan =

⁽²⁾ Messen und Märkte =

איש יהודי הי' בקהילתינו איש ישר וכשר וירא אלקים מנעוריו, שמש ונאמן לכל עסקי הקהלה, איש זקן וישיש ושבע ימים, ושמו הר"ר יהושע בן איש הי' רב פעלים הקדוש החסיד מהורר צבי הירש זצ"ל, שנתעלל עליו בעיר ברעסלא שהוא הי' מל נער נוצרי, והאיש הקדוש הוא עמד בנסיון בכמה מיני יסורים בדיניהם, ובנו הר"ר יהושע הנזכר, ואשתו החסידה מרת אסתר מיוחסת משלשלת יחוסה נין ונכד של הגאון המפורסם מוה"ר ליפמן יום טוב הרב אב"ד דק"ק פראג ומשם נתקבל לאב"ד ור"מ לק"ק קראקא בשנת קראקא⁽¹⁾ לפ"ק בעל מחבר תוספות יום טוב. — והוגו הזה ר' יהושע שמש ונאמן הקהלה ואשתו החשובה מרת אסתר, זקנים באים בימי בני ע' שנים, והיו עקרים וחשוכי בנים, ובכן נדבו ונדרו בחייהם לבית התפילה לבני קהילתינו ספר תורה מוגהת ובכתביה יפה מפוארת, ובגדי הקודש פרוכת המסך וכפרת וגלימא⁽²⁾ לס"ת הנוכרת, לכבוד ולתפארת, ובעת נתינת הס"ת להיכל הי' בחג שמיני עצרת, ביו" שמתח תורה שנת ת"ק"ח לך שכרך הטוב מאת הקב"ה לפ"ק, גם נהג המגרב לכבוד הקב"ה ולכבוד התורה מנהג ישראל בנתינתה בנושאה מביתו להיכל הי' על פני רחוב הקהלה תחת חופה יפהפיה מרוקמת ומצויירת שושנת זהובית וכל בני הקהלה מלווין אחר החופה בכגרי י"ש לכבוד התורה, ולפני החופה הולכים היו אנשים מכובדים ובידם טבלאות בריל ועליהם מור ולבונה מקוטרות מעלה עשן קטורת להרית ריח נוחח לכבוד התורה ולכבוד בני הלויי. ההולכים עם החופה, ומומרין זמירות ותשבחות להקב"ה כמנהג בכל תפוצות ישראל, בנתינת ספר תורה להיכל הי'.

ובעת ושעה ההיא, היו שני נערים ריקים ופוחים ברחוב אחרת מטיילים בגן במעשה ביטולם והיו מתנהגים קלות ראש לתומם, ובידם מפתחות ברזל עשויים מעשה קני השריפה, ובהם היו ממלאים עפר השריפה אבק השחור, ויורו המורים מן המפתחות ברזל ההם שני פעמים זה אחר זה, עד שהקול שיצא מהם בקוקה נשמע למרחוק קול מחירר את השומעים, ואז מיד ולאחר אלופי פרנסים דקהילתינו שלחו לבקש ולחפש אחריהם לירע מי הם אשר מלאו את לבם לעשות כן לחלל את חגג וי"ש בעבודת מלאכה שלא לצורך ושלא כדת, ואין בין י"ש לשבת אלא צורך אוכל נפש בלבד, ויבוקש הרבר וימצאו שני הנערים הריקים ההם ויתנו במשמר, ואלופי הקהל יצ"ו קנסום על פי מושל הפקיד מארזינו הדוכס יר"ה שלשה ר"ט לאוצר הדוכס. —

וכאשר שמע הכומר דמתא שונא ישראל הנזכר, איך נהגו היהודים מנהג הנזכר בנתינת הס"ת לבית התפילה, היו היהודים חשודים בעיניו ויאמר עשו לבנו הלא היהודים נהגו מנהגם כמנהג הנוצרים בהליכתם עם דגליהם עם נושאי פסיליהם תחת חופתם, ביום חגג הגדול, ולפני חופתם מעשנין תימור קטורת לבונה, ובשעת עבודתם הזאת, אנשיהם מהם הממונים ועומדין מצד עבודתם הם משמיעים קול ששון וקול שמחה המורים בקני השריפה המוכנים להם אז לעבודתם, והנה הלא היהודים גם נהגו מנהגם בנתינתם הס"ת כמנהגינו ועברו היהודים את עבודתם

⁽¹⁾ צ"ל "בקרקא" כי עדותו של בעל התו"ש במגילת איכה אשר לו מוכיח כי נבחר בשנת ת"ד לאב"ד קראקא.

⁽²⁾ הוא המעיל הנקרא בל"א Mäntelchen.

בעבודתינו, אין זאת כי אם היהודים נהגו עצמם במנהג הזה ועשו זאת לחרף רטינו וכוונתם הי' כמלגלגים את מנהגינו, כי הלא היהודים מובדלים מאמונתינו, ואיכ היהודים ראויים לעונשם עונש גדול.

כב. ויביא הכומר שונא ישראל הנזכר, את דיבתו רעה במכתב אל ההגמונים החשובים שרי קונסיסטאריע יר"ה בעיר אולמיץ, ואכל קורצא במכתב להשרים ההם כמה שנהגנו במנהגינו כנתינת הס"ת כנוזכר, ואין זאת כי אם לליגלוג ולחירוף מנהגם, ואתם השרים החשובים מחויקי הדת נוצרים הלא תדעו מה לעשות ליהודים שבמקומי עיר אויס' הראויים לעונשם ולקונסם, — וישלחו שרי קונסיסטאריע יר"ה מעשה הזאת שנתהוה מיהודים בעיר אויס', בקובלנא מהם לשרים החשובים שרי טריבונאל יר"ה בעיר ברין, ומהם נבררים שרים חשובי הנקראים שרי רעפרעזענטאצייאן יר"ה שכל עסקי המלכות והכנסות המלכות מן מדינת מעהררן הולכים על ידם, וגם היהודי' כל קהילות קדושות בית ישראל שבמדינה זאת כפופים תחת ממשלתם, — והשרים האלו שלחו את קובלנא הזאת לשר אקרה"מ לאולמיץ, והוא אקרה"מ יר"ה עם יועציו יזמינו לפניהם את כומר עיר אויס' התובע, ואת אלופים פרנסי הקהל יהודים הנתבעים, ואת המושל הפקיד מהשררה הדוכס יר"ה שקהילתינו תחת ממשלתו, המעמיד אותנו הנתבעים למשפט הנזכר לאולמיץ לפני הקומיסיאן אקרה"מ ויועציו בנידון זה, לחקור ולדרוש היטב אם אמת הדבר נעשתה התועבה הזאת בישראל עדת קהל באויס' שלא כדת. ועמדנו כולנו צד התובע, וצד הנתבעים לפני אקרה"מ יר"ה ויועציו בקומיסיאן עמו, והכומר התובע טען טענותיו נגדינו טענות ששה, קשים ומרים כלענה.

ואני אני הגבר אברם הוא אברה"ם היותי או פרנס וראש הקהל לערתינו¹ מוכרח הייתי להיות ראש המדבר ולטעון נגד התובע הכומר שונא ישראל ולהשיב על ששה טענותיו הקשים, תשובה נו(חכ)[כה]ת ונוצחת, וכבר אמרו חז"ל דע מה שתשיב וכו', וכל טענותיו בתביעותיו נגדינו, לא ידענו מקודם דבר קודם שנתבענו לפני אקרה"מ בקומיסיאן, מה שישעון הטוען המנגד נגדינו, ואז כאשר באנו לפני האדונים בקומיסיאן, ואקרה"מ יר"ה קרא לפנינו ששה טענותיו נגדינו אחת, אחת, הטילו עלינו אדונים הקומיסיאן ואמרו הלא שמעתם מה אדון הכומר אויס' טוען נגדיכם, בכך אתם יהודים פרנסי הקהל מאויס' הלא תשיבו את תשובתכם על הטענה הזאת, ואני שהייתי או ראש פרנס הקהל בעל כרחי מוכרח הייתי להיות ראש המדבר בכל מקום ולהשיב תשובה נו(חכ)[כה]ת ונוצחת מוכרחת לפום ריהטא בלי עיון דבר המתיישב לאדונים הקומיסיאן, ולא על חנם יסדרו חכמינו קדמונינו ז"ל מסדרי תפילותינו לשיין ביו' האדים בייב, אי"מ הנה עם פסיות שלוחי עמך בית ישראל הורם מה יאמרן, הביגם מה ידברו וכו', שלא ישלחו בלשונם כו' וברוך ה' אשר נתן לי מעודי לשון למורים, והשבתי על כל טענה וטענה מטענות הטוען נגדינו, תשובה נכונה והגונה בסקירה ראשונה, וכלכלתי דברי במשפט שהיו

¹ בסדר המשולחים מכל קהלות מדינת מעהרן ליום הועד הגדול בק"ק בודשפיץ הנק' בל"א Butschowitz ביום ה' י"ב אלול שנת תק"ה נמצא עוד בפנקס שו"א תקנות כ"י את שמו של ר' אברהם כי הוא היה מושלח קהלת אויסע אי' משי' תקהלות השייכות לגליל העליון של ארץ מעהרן.

מתיישבין ללבם של אקרה"מ ויועציו עמו ארונים הקומסייאן, על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון. וכל טענות הכומר השונא ישראל ננדינו, וכל תשובותינו, הסופר הנאמן של אדון קרה"מ יר"ה, הי' כותב טענות הטוען וגם כתב על זאת השיבו היהודים תשובתם דבריו. ודברי תשובתנו כהווייתן רשום בכתב אמת. ואחרי כן אדון החשוב השר קרה"מ יר"ה שלח את כל ונו(חכ)[כת], לברין לשרים החשובים שרי רעפרעוונטאצייאן יר"ה. — ואני הויתי אז עוד באולמייך. מיד אחרי עמידתנו עם התובע הכומר הנזכר לפני אקרה"מ בקומסייאן, כתבתי שמה על בי הואר את כל המאורע הזאת והודעתי אל אמ"ו נשיא ישראל ורב מדינתנו מוהר"ר בעריש זיל לווינ, את טענות ששה שטען ננדינו הכומר שונא ישראל, ותשובתי בסקירה ראשונה לפום ריהטא שהוכרתי להשיב בלי עיון וכלי פנאי על כל טענה וטענה אחת אחת, על ראשון ראשון, ועל אחרון אחרון, ואמ"ו הגאון הרב ז"ל שיבח וקילם למאוד את תשוב[תי] נכונות ההגנות, והרב הגאון ז"ל גם כתב כל המאורע הזאת מיד ולאחר לק"ק פראג לאלופים הקצינים דשם לעמוד על המשמר בכל יכולתם ואפשרם אצל החשובים הגמונים המלומדים שביניהם.

וגם אלופים קהילתינו שלחו אותי מיד ולאחר לעיר ברין, ומסרו לידי ספר אחד שחיבר להם מלומד גדול מגדולי מלומדיהם בדפוס יפה ככתבם בלשונם כתב כומריות אשכנזיות, את כל מנהגי דת ישראל, כמו מנהג דת מילה, ומנהג חופה דת נישואין וסידור קידושין, ומנהג הנחת תפילין על יד זרוע ועל ראש, ועטיפת טלית בציצית, ומנהג סידור גיטין וסידור חליצה, ומנהג נתינת ספר תורה מן בית המנדר והמקדיש להיכל ה' לכה"כ, וכדומה את כל שארי מנהגי דת ישראל, את הכל בלשונם בכיבוד הישג¹). — ואצל כל מנהג ודת, מחובר עוד ורבוך בהספר הוא דף נייר אחד ומצוייר ציור נאה ויפה במעשה ציורי הדפוס מכוון כהווייתן בתואר וצורה כמנהג ודת ההוא. — ובהיותי בעיר ברין בשליחותי מהקהל בנידון הזה, על משמתי עמדתי ובאתי אל שרים רבים חשובים שנשלח לידם מאקרה"מ יר"ה בקומסייאן הטענות מכומר הטוען ננדינו וגם תשובתנו מה שהשבנו לו על כל טענה וטענה, וגם הראיתי לפני השרים החשובים הספר הנזכר מנהגי דתי ישראל בכתבם ולשונם את מנהגינו כנתינת המנדר ספר תורה לכה"כ וגם ראו בספר ההוא את דף הציור של מנהג נתינת ספר התורה הנישאת תחת החופה וגם ענייני כיבודים הנוהגים ועושים בני לוויה לכבוד התורה כל האפשרי להם, כנראה הישב מן דפוס דף הציור הדבוק במנהג ההוא בספר ההוא כנוכר, ויראו השרים החשובים ההמה כי גנים ואמיתיים היו דברי כל תשובתנו שהשבנו על טענות הטוען ננדינו לפני אקרה"מ יר"ה ולפני הקומסייאן שלו בעיר אולמייך כנוכר, והיכירו השרים החשובים באמת ויושר שכל מחשבות הכומר הטוען ננדינו, הם מחשבת פיגול לא ירצה. — וגם מעיר פראג מן מלומדיהם הגדולים והחשובים שלחו משם הקצינים עדותם כזאת בכתבם ולשונם כי כזה וכזה הוא המנהג בישראל כנתינת ספר התורה להיכל ה' כדת והמנהג בכל תפוצות בית ישראל, ואז כסייעתא דשמיא ובעזרת הקב"ה יתעלה, גם מעלילה הזאת, קהילתינו יע"א נפטרת בשלום. —

¹ ז"ל כי חס' אשר הביא ר' אברהם בימין צדקו היה ספרו של J. Chr. G. Bo- denschatz הנקרא Kirchliche Verfassung der heutigen Juden אשר יצא לאור בימים ההם (Erlangen 1748).

ובכל זאת הכומר ההוא במשך זמן ק"ב שנים רצופים כל זמן היותו יושב על כנו על כסא כומריותו במתא אויסא, תמיד היה מתחכם עלינו לרעה, והי' דורש להמונו בבית תפילתם דרשותיו נגד מין ישראל, דברים מרים וקשים, וכי לא קיינו יכולים לסבול התנגדותיו נגדינו, מוכרחים קיינו לחלות את פני אדונינו השר החשוב הדוכוס יאזף ווענציל ליכטנשטיין יר"ה, והחסיד אדונינו הדוכוס יר"ה כתב בחטרו הגדול פקודתו הרמה למושלים במקומו על נחלתו בעיר אויס' שיהיו תמיד עומרים לימין צדקינו נגד הכומר השונא והמיצר ישראל, ומכל מקום בכל זאת לפעמים במה שהיה נוגע איזה דבר או חצי דבר והי' ביכולת הכומר לתלות להיצר לנו מפאת דתו, גם אדונינו הדוכוס יר"ה הי' באותו דבר מצד דתו כנבור לא יכול להושיע, אך אמנם מפני כבודו של אדונינו הדוכוס יר"ה הי' לנו קצת רווחה, ושקפה קהילתינו מעלילות ומבילבולי שקר.

כג. וידי אחרי הדברים האלה בשנת תקי"א לפ"ק נתהווה עונבא חרתא, הקשה מעתיקא, ולא במקומנו במתא אויסא, ואולם ע"י זאת נתלגלג את הדבר שחור וניעור עלילתינו סיבת גור דין וחורבן בה"כ שבקהלתינו מה שפסק אדונינו הקיסר קארלוס הששי ז"ל כנוכר /: בס"י ט' לעיל /: כאשר יתבאר היטב:

איש יהודי היה בכפר יכונה ברומף¹) במדינת מעהרען על הספר סמוך לגבול מדינת הונגאריאה ושמו היה נקרא רבי צבי יכונה הירש, ושם ישב תחת ממשלת השר החשוב העלישאסי אדון גראף יר"ה, והחויק שם מן השר זה את בית י"ש²) משך ארבעים שנה רצופים, ואיש רבי צבי הנוכר הי' זקן ושבע ימים חשוב ונכבד בעיני השר החשוב פהת העלישאסי הנוכר, ומימיו ביתו הי' פתוח לרווחה, ובעל מכנים אורחים לקרובים ולרחוקים, ואיש ההוא ובני ביתו ומשרתיו היהודים וגם איזה אנשים קרוביו שהיו תמידין כסדרן מתגוררים אצלו ושם בסביבות היו מתפרנסים, והיו מוכנים יחד להתאסף למנין עשרה לתפלה, ולכן עבור זאת הי' לרבי צבי הנוכר בכיתו חדר מיוחד וקבוע לבית תפלה עם ארון הקדש ובתוכו ספר תורה ובגדי הקדש ושולחן הטהור ומנורות וכל הצריך והשייך לבית התפלה כפי דת ישראל, כאשר מאז ומקדם כזה וכוה היו נוהגים בכל שארי ישובים שישראל יושבים שמה תחת ממשלת השרים שבמדינה, גם מאיש רבי צבי הנוכר ממנו כמה שנים כזאת לא הי' נעדר.

וידי היום, נתמנה לשם כומר אי' לבית תפלתם, וכאשר שמע וראה שהיהודי ההוא תושב מקומו מחויק לו לעצמו בית מיוחד וקבוע לתפלה ויתפלל בו את תפילתו בציבור, מיד ולאחר באו בקובלנא רבא וכתב שטנה לעיר אולמיץ לשרי הגמונים קונסיסטאריי יר"ה, ולכן השרים ההם כתבו פקודתם וצוו לשר פהת אדון העלישאסי הנוכר, שיבטל מיד ולאחר מן היהודי היושב שמה תחת ממשלתו את בית תפילתו, ולא ינהוג תפילתו בציבור, והשר הנוכר לא השנית על פקודתם, והשיב להם שהיהודי היושב תחת ממשלתו הוא מימיו איש ישר וכשר וירא אלקים ומנעוריו עד הנה זה ארבעים שנה שמחויק בית י"ש על נחלתו מיו' שהכרתיו הוא מתנהג עצמו תמיד בדרך הישר ועושה טובות ונגמילות חסדים עם

¹ Brumow

² = יין שרף.

נימולים ועם אינם נימולים ולמה יגרע משאר יהודים יחידים היושבים בכפרים
 בישובים תחת ממשלת שארי שרים חשובים שבמדינה, וגם להם הלא יש בתים
 קבועים לתפילתם כאסיפת ציבור.

כד. וכאשר ראו שרי קונסיסטאריי שהשר הנזכר אין משניח בפקודתם, בכך
 מיד במכתב באו בקובלנא אל שרי חשובים רעפרעזענטאצייאן
 יר"ה לברין, ושרי הרעפרעזענטאצייאן השיבו להם שהדין עם פחת השר העלישאסי
 בנידון זה, כי אין למחות ואין לבטל מן שום יהודי הדת מי שיושב תחת ממשלת
 המלכות יר"ה במדינת מלכות, — ויתיעצו שרי קונסיסטאריי ושלחו אח"כ קובלנתם
 בנידון זה במכתב מן ההגמון הגדול הדוכום החשוב קארדינאל יר"ה לווינא לחצר
 המלכות יר"ה נגד שרי רעפרעזענטאצייאן יר"ה.

ותכתוב המלכה הקיסרית מארייע טרעזייע יר"ה דרך שאלה אל השרים החשובים
 שרי רעפרעזענטאצייאן לעיר ברין, על מה ועל מה מעל זה אשר מעלתם
 בשרי קונסיסטאריי יר"ה המחזיקים הדת, ואתם לא השגחתם במבוקשיהם
 ובקובלנתם, ופסקתם בפשיטות בלי עיון בנידון זה שהדין עם השר העלישאסי,
 שלא ביטל את בית התפילה של היהודי תחת ממשלתו, — ויתנצלו שרי רעפרעזענר
 טאצייאן יר"ה נגד המלכות הקיסרית יר"ה, ויכתבו את תשובתם אל שרים הגבוהים
 החשובים יועצי המלכות יר"ה באומרם הלא אם איזה אומה יהיה מי שתהיה אף גם
 שהיא אינה בעלת דת, והיא ברשיון והרמנא דמלכותא אם נסבלת¹ ויושבות במדינת
 המלכות יר"ה, הלא בלי ספק הם רשאים לשמור ולנהוג את חוקי מנהגם ודרכם
 כסל להם, והאומה העבריה היהודים היושבים במדינת המלכות יר"ה בהרמנא
 דמלכה הקיסרית החסידה יר"ה שהם בעלי דת תורת ה' וחוקי אלקים תורה הקדושה
 דתות הקדומה שגם לנו מקובל כל כתבי הקודש, והם שומרים את דתם דת
 אלקים מאוד, ואם יבטל מהם חק ומצוה אחת נהרגין עליה ואין עוברין, והם
 היהודים נושאים עול כבוד בכרנא וארנינא דמלכותא, ובמסים גדולות לשררות
 במקומות מושבותיהם תחת ממשלת השררות, הלא ראוי ונכון שלא לבטלם משמירת
 דתם, ולכן כפי אומד דעתינו הישר והנכון לפי נהיגתינו המוטל עלינו מהמלכות
 יר"ה, את הישר יפה פסקנו.

כה. ובכך יצא פסק דין מן חצר המלכות יר"ה בשם המלכה האדירה הקיסרית
 יר"ה ונחתם בחתימת המלכות יר"ה. ונשלח התשובה לשרים החשובים
 שרי רעפרעזענטאצייאן יר"ה לעיר ברין הפס"ד על התנצלותם הנזכר, והוא תוכן
 הפקודה עצומה.

הגם לפי התנצלותכם, האמת והיושר אתכם, שכל זמן אשר היהודים שהם במדינתנו
 במלכות מדינות פיהם ומעוהרין יושבים ודרים שם ברשיון והרמנא דמלכותא,
 הלא ראוי ונכון שלא לבטל מהם שמירת דתם, מכל מקום בכל זאת הלא ראוי
 ונכון לתת להם סדר ותחום וגבול ולגדור לפניהם עד כמה רחוק מהלכם ותחומם
 שהם רשאים לילך ולא לרחק הליכתם כפי רצונם ואוות נפשם בלי שום התרה
 ממנו המלכות יר"ה, ולא כל הרוצה ליטול השם יבוא מעצמו ויטול הליכתו לפי
 רצונו בריחוק הליכתו יותר מן גבולו ותחומו וגדרו הקצוב לו מאתנו בהרמנא

¹ = tolerirt.

דמלכותא, ולכן היהודים שבמדינות האלו הושבים תחת ממשלתנו בקהילות שיש להם ממנו כבר רשיון והרמנא וחירות מן הקיסריים אבותינו קדמונינו, או מאתנו המלכות עצמינו על בתי כנסיותיהם, ועל בתי מדרשיהם, להם לאלו קהילות יהודים היושבים והדרים שם יכולים ורשאים לנהוג את דתם באסיפות ציבור כאוות נפשם באין מוחה להם.

אכן אמנם אותן קהילות שבמדינתנו האלו שאין להם הרמנא דמלכותא על בה"כ מן אבותינו הקיסריים קדמונינו, רק שיש להם ההתרות מן שרים החשובים שרי הגמונים הקדומים, אותן התרות לאו כלום המה וכלא יחשבו, עד שישינו ליקה רשיון והתרה מאתנו המלכה הקיסרית יר"ה. — ולכן בנידון הזה במה שבאו השרים הגמונים שרי קונסיסטאריי יר"ה לפניכם בקובלנא רבה בעסק היהודי בברומף, וגם היהודים כל שארי יהידים כדומה לזה [ה]יהודי היושב בברומף, היושבים במדינות האלו תחת ממשלת השרים רק ישיבת עראי ולא ישיבת קבע רק לזמנים קצובים כפי שכירתם עם השרים, כל אלו יהודים יחידים הלא המה אינם נחשבים יותר טובים מן היהודים עדת קהל אויסא. אף גם שהם בני קהלה ורבים והיא מכונת ונקראת בשם קהלה וציבור קבוע כשאר קהילות הנכתבים בפנקס המדינה, ובכל זאת כפי הפס"ד שפסק עליהם אבי הקיסר האדיר קראלוס הששי ע"ה ז"ל, שלא יהי להם בה"כ, ולא יאספו לתפילתם להתפלל בציבור, רק יתפללו תפילת יחיד, /:כנוכר לעיל סי' ט"ו.:/ לבן היהודי היושב בברומף, וגם כדומה לו שארי יהודים הדרים ויושבים ביישובים תחת ממשלת השרים הוין לקהילות ישראל במדינת האלו, לא יהי להם התרה ורשיון בכל אלו דברים מה שיתבאר לפניכם, ואלו חן, דברים פרטיים.

- א. לא יהי להם בית מיוחד וקבוע להתפלל בו בציבור במניין עשרה וכ"ש ביותר מהם, רק יתפללו תפילתם תפילת יחיד.
- ב. לא יקראו התורה ביוםא דס"ת כמנהג הנהוג בקהילת ישראל במקו' שיש להם החירות היות להם בית הכנסת.
- ג. לא יהי להם התרה לסדר קידושין לנישואין התן וכלה תחת חופתם שמה ביישובים, כי אם שיסודר להם הקידושין בקהילה שיש להם רשיון על בית הכנסת.
- ד. ביישובים, הדרשין לא ידרוש דרשת התורה לא ליחיד וכ"ש לאיזה רבים כי אם ידרוש בתורה בקהלה שיש שם בה"כ.
- ה. ביישובים לא ימולו היהודים את בניהם הנולדים להם שמה אם מקו' ישוב הוא סמוך לקהילה שיש לה שמה בה"כ בריחוק עד ארבע פרסאות עד בכלל וכ"ש אם הקהילה ובה"כ שלה היא עוד קרובה להילד בן ישראל זה הנולד מן שיעור מהלך די פרסה, ואולם אמנם אם הקהלה ובה"כ שלה רחוקה היא יותר מן שיעור די פרסאות ממקום שנולד בו הילד בן ישראל אזי ימל הילד הילד ההוא, שם באותו מקום הישוב במקו' לידתו.
- ו. כלל הכולל, כל דת ומנהג של ישראל הנהוג ליהודים בקהילה שיש להם בה"כ ונהוג שם בבה"כ, אין היתר ורשיון ליהודים הדרים ביישובים שאין להם הרמנא להיות להם בה"כ.

כל הנזכר זהו תוכן פס"ד ופקידה עצומה שפסקה המלכה הקיסרית מאריי מרעוויי יר"ה לשרי הגמונים קונסיסטאריי. — ואח"כ השרים מעיר ברין שרי רעפרעזענטאצייאן יר"ה שלחו פקידה הזאת אל ששה שרים קרה"מ יר"ה לשלוח הפקידה ורוע גיורות קשות האלו לכל הקהילות בני ישראל במדינו האלו ולכל היושבים יהודים ביישובים לכל א' וא' הרר בגליל שלו תחת ממשלתו.

כו. וישלח השר אדון קרה"מ מעיר אולמיץ את הפקידה ורועי גיורות הללו לכל הקהילות שהם תחת דגלו וממשלתו, והנה גם היא באה ממנו שלוחה לקהילתינו ק"ק אויסא יע"א אל יד המושל הפקיד הממונה מן אדונינו הדוכוס שר גדול וחשוב אצל המלכות ראש חשובי הפרתמים היושבים ראשונה במלכות יר"ה הוא הדוכוס ליכטנשטיין יר"ה, וגם באה הפקידה אל יד הכומר דמתא השונא והמיצר ישראל, /:הנזכר לעיל בסי' כ"א /: ביום ש"ק הגדול לפני חג פסח שנת תקי"א לפ"ק, אחר סיום תפילת שחרית בשבת הנזכר.

ואני הנבר אבר"ם הוא אבר"הם הייתי או פרנס הצבור וראש הקהל לעדתי עדת ישורון בקהילתינו אויסא אשר אנכי יושב בקרבן. וישלח המושל הפקיד בעדי לבוא אליו מיד, וימתינו עלי בני הכנסיה וגם הרב אב"ד דקהילתינו גרין, ה"ה הרב המופלא אמ"ו מוה"ר אליעזר סג"ל ז"ל, מלררוש דרשתו בהלכות פסח כמנהג הנהוג לדרוש בשבת הגדול לפני החג, עד בואי מן המושל. — ובבואי לפני המושל, קרא לפני את פתשנן הפקידה והגיורות שגורת המלכה הקיסרית יר"ה כנוכר, וכאשר שמעתי את רועי הגיורות, וביותר שבתוך הפקידה מן המלכות יר"ה גם קהילתינו אויסא הננור עלינו בשעת החורבן בה"כ בשנת תפ"ב לפ"ק הפס"ד שפסק עלינו הקיסר קאראלוס הששי ז"ל גם נזכר בה בחזור וניעור, אזי חרדה גדולה נפלה עלי עד כי אָתְּנִי מִשָּׁקֶץ, והלך לבי ממני. — ויאמר אלי המושל הנה שמעת היטב הפקידה והציוויים מאת אדונתינו המלכה הקיסרית יר"ה ועתה אתם עדת יהודים פה עיר אויסא הלא תדעו כעת איך תתנהגו עצמיכם את כל פרטי ציוות המלכות יר"ה הנפרטים בפקידה הזאת. — ואם תתנצלו עצמיכם שיש לכם התרה להתפלל באסיפת עשרה מן הקיסר קאראלוס ז"ל. הלא שמעת באוניך כעת מה שהפקידה מאוחרת מן אדונתינו המלכה האדירה הקיסרית יר"ה את כל ונוכחת מבארת היטיב בחמשה פרטיים ובשישית פקידה כללית מפורשת איך ינהגו היהודים בשמירת דתם במקומות שאין להם הרמנא דמלכותא על בה"כ, והלא לכם פה עיר אויסא הבה"כ נחרבה, וא"כ כפי הפקידה חרשה מן המלכות י"ה המראה עליכם באצבע איך יתנהגו היהודים הדרים ביישובים במקום שאין להם התרה על בה"כ כמו קהלה אויס"א שאין לה בה"כ. הלא נשמע ומובן מזאת שאתם נחשבים כבני יחידים בני תושבי ישובים, ולכם גם שיש לכם התרה על אסיפת מניין עשרה לתפילה, בכל זאת כמנהג שמירת הדת כל הנאסר ליהודים תושבי ישובי בחמשה פרטי ציוויים המבוארים בפקידת המלכות יר"ה. גם לכם אסור לנהוג, רק בעשרה מותר לכם להתפלל תפילת יחיד, אבל לא תפילת צבור, ובדבר זה יצאתם מן הכלל יחידים תושבי ישובים. משא"כ הם היחידים אין להם התרה גם לתפילת יחיד להתאסף כלל אפילו אסיפה קטנה פחות מעשרה. והנה שמעת פירוש הפקידה, והמושל עלי עשיתי, והשמרו לכם

פן תעברו ח"ו על פקידת וציווי המלכות יר"ה, שלא תבואו ותגרומו על עצמיכם עונש וקנס, ודי לכם באזהרה הזאת.

וכאשר בחזרתי ממושל הפקיד ובאתי לבית התפילה ואלופים קהל יצ"ו קראו ההעתק פתשגן תוקף הפקידה והגזירות שגורה המלכה הקיסרית יר"ה, ותחרד כל העדה הקרושה ואבל גדול יוצע לרבים, ואותו י' שבת קדש שבת הגדול, לא קרינו בתורה סדר השבוע, וגם הרב אמו' אב"ד דקהילתינו, לא דרש דרשתו כמנהג הנהוג בכל קהלות קדושות בתפוצות ישראל, רק כל בני הכנסיה התפללנו וגמרנו את תפילת מוסף, וממחרת השבת ביו' א' שלחנו כל ב"ב שלוחי דידן לעיר אולמיץ לאקרה"ם יר"ה, ובקשנו כפי ההתרה מן הקיסר קרלוס יר"ה הניתן לנו הרשיון להתפלל באסיפת מניין עשרה, מבואר בו בחסדו הגדול שאין רוצה בדעתו לבטל ממנו שמירת הדת /: כמבואר לעיל בס' י"ח /: ואם כן התרת הקיסר ז"ל להתפלל במניין עשרה, היא כוללת ומשמע המשמעות על היתר כולל לנהוג דת ישראל כולו בכלל, בתפילת ציבור וקריאת ס"ת וכל הדת ישראל הנהוג בקהילות שיש בה בה"כ, רק שלא הותר לנו להתאסף אסיפות גדולות כמו אסיפה לכה"כ, כי אם אסיפות קטנות בעשרה עשרה הצריך לשמירת מנהג דת ישראל, — והשיב השר החשוב אקרה"ם יר"ה, לפי טענתכם יוכל היות כדבריהם שמשמעות התרת הקיסר ז"ל כן הוא שכולל הכל, אך אמנם לאשר שמושל הפקיד שלכם רוצה להבין משמעות פקידה החדשה מן המלכה הקיסרית יר"ה שבאה מאוחרת, שאתם גם אתם נכללים בכלל יהודים יחידים תושבי חוץ לקהילות שיש בתוכם בתי כנסיות, מטעמו נימוקו עמו שגם לכם אין לכם בה"כ, לכן עתה לפי השעה תוכלו לנהוג עצמיכם כמאז מקדם עיר הנה ותשמרו את דת ישראל כולו, עד כי אשאל את שרים חשובים שרי רעפועזענטאצייאן בברין ואשמע מהם פירוש האמיתי של הפקידה חדשה מן שולחי דבר, אם הדין עמכם או עם המושל שלכם כפי פירושו, והזמן יגיד לכם לטובתכם, — ויבואו שלוחי דידן ויביאו התרה הזאת מאולמיץ מן אקרה"ם יר"ה לקהילתינו, והי' לנו לפי שעה קצת הרווחה בהתרה הזאת מן חג הפסח עד אחר חג השבועות כמו משך שני חדשים שנהגנו בשמירת דת ישראל כמאז ומקדם, רק תיינו משמרים אותנו שלא התפללנו תפילתינו באסיפה יותר ממניין עשרה עשרה בכרי שלא יהי' להקמים עלינו שום פתחון פה לטעון נגדינו דבר מה מאומה.

כז. ויהי כאשר ראה הכומר דמתא אויסא השונא ומיצר ישראל הנזכר, כי אנחנו קהל אויסא עדיין נוהגים הדת ישראל בכל דבר כמאז ומקדם, מיד בא בקובלא רבה אל ההגמונים החשובים שרי קונסיסטאריא יר"ה לאולמיץ, באומרו בבקשת מומריאל שלו ששה טענותיו נגדינו וחזר וניערד בקובלונותיו ששה טענות שהי' קובל עלינו כמה שנים העברו, א' שאנחנו מתאספים יתר באסיפות גדולות יותר משלשים אנשים לאסיפה אחת, חוץ נשים וחוץ נערים בתורים ותינוקות של בית רבן. ב' הא ראי' שאין לנו לכל בני הקהלה מקומות מיוחדים וקבועים לתפילה כי אם בארבע בתיים והנפשות אנשים ונשים ובהורים ודרדקי כי רב צריכין בתי תפילות יותר מן עשרים חדרים לעשרה עשרה. ג' בארבע בתיים הקבועים לבתי תפילות בכל בית תפילה היא מסודרת ומתוקנת כמו בה"כ, ויש בה ארון הקודש וס"ת בתוכו, ומסך פרוכת וכפורת מתוח לפני הארון, ושולחן

לקריאת התורה באמצע בית התפילה, ומנורות גדולים של נחושת קלל ועששיות משמונה צינורים בשמן זית למאור, התלויים מן גובה התקרה למטה להאיר מלא אורה כמו בבה"כ, ד' חזר וניער שבא בקובלנא כבר בשנים העברו שנהגו בנתינת המנדר ס"ת לבתי התפילות כמנהגם הליכותם בפרוסיסייאן¹) שלהם ואין זאת כי אם ללעג דתם לאשר שיהודים הלא הם מובדלים ממנתניה, ועל קובלנא הזאת עדיין לא קיבל הפס"ד. ד' בבתי התפילות יש ליהודים לכל א' וא' ישיבה מיוחדת לו לעצמו ולפני ישיבתו יש מעמד מיוחד לו להניח עליו ספר התפילה, כמו בבה"כ, ועל חמשה דברים האלו כבר בא בקובלנא ולא נשמעו תביעותיו וטענותיו כי נסתתמו כל פעם ע"י השתדלות היהודים, אכן עת עתה שהמלכה האדירה הקיסרית יר"ה נתנה פקידה עצומה וציוותה מחדש בעסק נידון ועובדא ברומף חמשה דברים פרטיים האסורים ליהודים לנהוג יחידים היושבים חוץ לקהילות שיש להם התרה על בה"כ לנהוג מה שנהגו במקו' שיש בו בה"כ, והפקידה החדשה מהמלכה הקיסרית יר"ה מראה באצבע על יהודים שבמקומי מתא אויסא שגם להם אסור לנהוג חמשה דברים אלו הנאמרים והטעם מפורש בפקידה החדשה לאשר שאין להם בה"כ כפי פס"ד שפסק עליהם הקיסר קראלוס הששי ז"ל. — וא"כ אתם אדונים שרי הנמוני קונסיסטאריא יר"ה הלא תראו שיהודים במקומי עברו מתחילה על פס"ד של הקיסר קאראלוס ז"ל משנת תפ"ב לפ"ק עד היו זה קרוב שלשים שנים, ועוד עתה גם על פקידה החדשה מאדונתינו המלכת הקיסרית יר"ה עוברים גם שהמושל הפקיד פירש להם הציווי חדשה מהמלכות יר"ה והזהיר אותם באזהרות גדולות לכל יעברו על ציוות המלכות יר"ה, והמורדים האלו אין משגיחין בכל אזהרות שבעולם, ועוברין על כל פקידות וציוויים במרד ובמעל, ולכן ראויים הם לעונשם ולקונסם עונש וקנס גדול ועצום. ועתה באתי עם קובלנתי ו' הזאת, והלא אתם אדונים והנמונים קדושים מחויקי הדת אני באתי אליכם בכל ששה קובלנות וטענות ותביעות נגד היהודים שבמקומי אויסא, ועשיתי מה שמוטל עלי, ואתם השרים החשובים הלא תדעו מה לעשות.

וישלחו שרי קונסיסטארייא את קובלנות הכומר דמתא אויס' לברין אל שרים החשובים שרי רעפרעווענטאצייאן יר"ה ובקשו מהם עלינו משפט חרוץ, וכתבו להם אם לא יענשו ויקנסו את יהודים קהל אויסא המורדיי האלה, אזי יבואו בקובלתם רבה אל חצר המלכות יר"ה, — ומפני הפחד ואימת המלכות אשר הי' על שרי רעפרעווענטאצייאן יר"ה שלא יובאש ריחם כמו אז שנכתב להם מהמלכות יר"ה בעסק ועובדא ישוב יהודי בברומף, /: כמבואר ונוצר לעיל בס' כ"ד; /: לפיכך מיד ולאחר שלחו השרים מברין את קובלנות שרי הנמוני קונסיסטאריא ואת קובלנות הכומר דמתא אויסא הנשלח להם כל טענותיו ותביעותיו נגדינו כנוכר, את הכל שלחו שרי ברין יר"ה לאולמיץ אל אקרה"מ יר"ה, ובמכתב אמרו פקודתם איליו לאמור שיתבע לפניו את הכומר דמתא אויס', וגם המושל הפקיד דנחלה אויסא עם אלופי יהודים מקהל עדת אויסא ואלו יעמדו לפניו תביעות קומיסייאן, לדרוש ולחקור בעסק נידון הזה את טענות הכומר התובע,

¹ Procession = (1)

ואת תשובות היהודים הנתבעים, כדי אחרי כן שיוכלו שרי ברין אדוני רעפרעי
וענטאציאן יריה לפסוק פס"ד בנידון הזה.

ואני הנבר אברהם היותי אז ראש הקהל ופרנס הצבור, נתבעתי עם שני ב"ב
אלופי רויש חבירי היה האלוף הר"ר ירוחם ברי דוד ז"ל מ"ה¹, והאלוף הר"ר
יואל ברי משה הכהן ז"ל מ"ה, והישיש איש נבון וחכם הנבחר מקהל במקום כל
בני הקהלה לעמוד לפני אקרה"מ בקומיסיאן ולהשיב תשובות נכונות על כל
טענות הטוען נגדינו היה הר"ר ישראל ברי זעליג סג"ל ז"ל. — וכאשר עמדנו
שם באולמיץ לפני אקרה"מ ויועציו בקומיסיאן, וטענותיו ותביעותיו של הכומר
הטוען התובע לא ידענו ועדיין נעלמים היו ממנו מה שיטעון נגדינו ולידע מה
שנשיב אל השונא ומיצר ישראל הנזכר.

ויטעון הכומר הנזכר נגדינו לפני הקומיסיאן טענה א' הנזכרת לעיל ראשונה
ומפני כבוד כומריותו, הוא ישב על כסא מיוחד לו לפני הקומיסיאן,
ואנחנו יהודים הנתבעים היו עומדים, ויען השר החשוב אקרה"מ יריה, אתם יהודים
מעיר אויס' הלא שמעתם טענת הטוען נגדיכם, הלא תתנו על טענותו תשובה
נכונה. ויען הישיש הוקן הר"ר ישראל סג"ל ז"ל הנבחר לעמוד במקום כל בני
הקהלה, ויאמר באמת עלי איש הנבחר במקו' בני הקהל מוטל להשיב על טענת
הטוען, אך אמנם אדונינו קרה"מ יריה נסתתם טענותינו ותשובתינו כי הכומר צד
שכנגדינו הוא יושב, אגחנו צד שכנגדו עומדים, ולפי הראוי ונכון גם הכומר
יעמוד לפני האדונים השרים קומיסיאן יריה כמו שאנחנו מחויבים ליתן תשובתנו
בעמידה, ואצלינו לפי דתינו אם ב' צדדים אשר יש להם הריב יבואו לפני הבית
דין, גם אם איש א' מהם בעלי דינין הוא עשיר ואיש נכבד, ואיש השני הוא
איש עני ומבוזה, מחויבים שניהם לעמוד לפני הב"ד, דכתיב בתורתנו ועמדו שני
האנשים אשר להם הריב וגו', והמעם שלא יסתחם טענותיו.

ועל זאת הישב חרה לו להכומר הטוען על דברי הישיש הר"ר ישראל סג"ל, על
שהעזו פניו נגדו כדברים האלה לפני שרים חשובי אדונים קומיסיאן יריה,
ויען הכומר, אינינו רוצה בתשובותיו של זה המבוזה אותן, הלא זה איש אברם
הוא אברהם הלא הוא ראש ופרנס הקהילה והוא מלומד גדול כד"י ובדא"ה²,
לאיש הזה יאות להשיב תשובותיהם על טענותי, וימלאו שרי הקומיסיאן יריה
את רצון הכומר, וישתוקו דברי הוקן הר"ר ישראל סג"ל להשיב שום דבר, וישילו
עלי להשיב תשובות נכונות על טענות כומר הטוען, על ראשון ראשון ועל
אחרון אחרון, ואמרת בלבי כבר אמרו חז"ל דע מה שתשיב וכו', — ובסייעתא
דשמיא השבתי להטוען על קובלנות טענותיו לפום ריהטא בסקירה ראשונה על
כך אלה ששאלו אדונים קומיסיאן יריה תשובה נכונה הראוי להשיב על הטענה,
וגם כלכלתי דברי תשובותי לפני הקומיסיאן דברים המתשיבין וניראים לפניהם,
ועל טענותיו א' גם ב' הנזכרים לעיל, השבתי תשובתי / כנזכר לעיל סי' י"ח מה
שהשבתי והתנצלנו כבר בזמן קדם לפני אקרה"מ כשהי' טוען נגדינו, זיל קרי
בי בסי' י"ט, ועל טענת ג' השבתי, הלא הקיסר החסיד קאראלום הששי ז"ל,

⁽¹⁾ = טובי הקהל.

⁽²⁾ = בדיני ישראל ובדיני אוכות העולם.

בחסרו הגדול כתב ונילה דעתו שאין כוונתו לבטל ממנו שמירת דתינו ח"ו רק כ"א עונש זה יהי לנו שלא נאסף יותר ממנין עשרה הראויים לצרף לתפילתינו ולשמור הדת בקריאת התורה ושאר קיום המצות שלא נוכל לקיים כי אם בצירוף מניין עשרה, ואיכ לספר התורה הלא צריך ארון הקודש לשמרה בכל זמן שאין קורין בתורה ותהא הס"ת מונחת בארון, והמסך הפרוכת לפני הארון הוא לכבוד הס"ת וקדושתה למחיצה בעלמא, ואין למצוה מעכבת, — והמנורות גדולות התלוים מן התקרה למטה ועששיות עם צינורים מנחושת קלל ובתוכם שמן זית למאור כל כזאת אין חיוב שיהי' בבה"כ נדי שיקרא לבית התפילה שם בית הכנסת, כי גם בזולת המנורות הגדולים ועששיות אם אינם בבה"כ נמצאים כלל לגמרי, בכל זאת כמו כן יקראו לה שם בה"כ, ודברים כאלה הם רק נצרכים להאיר בעת התפילה לבני הכנסי' אם הם רבים בבית הכנסת גדולה צריכין הרבה מנורות למאור, ואם הם מעט בבה"כ קטנה יש להם מנורות מועטים רק להאיר להם לפי צדכם, והמנורות אינם עיכוב לבה"כ שעל ידיהם יקרא שם בה"כ, הלא ברוב בתים ליהודים יחידים ימצאו אצל דירת יחיד א' מנורה גם עששיות בצינורים מנחושת קללי¹ תלוים בחדרו ולתחוב בה נרות למאור, ואם הוא עשיר יש לו כמה מנורות תלוים בחדרו כפי צרכו כל עשיר לפי עשרו כאשר ה' בירך אותו, ואמנם לנו בקהילתינו אויסא שיש לנו רק בתים קבועים ושכירים על עשרה עשרה לתפילה אין לנו כי אם מנורה אחת לאותן עשרה אנשים. ומנורה אחת במחיצת נשים ודי לנו להאיר באלו, ואיכ לפי הצעת דבריי האלה, האם לבתים יחידים עשירים בקהילות ישראל כי ימצאו בחדרי דירותם כמה מנורות גדולות ועששיות נכולים התלוים מן רום התקרה, היקרא לבתיהם שמות בתי כנסיות, — ובדבר השולחן העומד באמצע בית התפילה, האם לאכול עליו אנו צריכים אותו, הלא רק בשעת קריאת התורה להניח עליו ס"ת היא נצרך. היוכל אדם לתפוס בידו ספר תורה שהיא מגויל כמו עשירים או שלשים ירועות תפורים יחד ורחבה כמו אמה וכבירה בידו לקרות מתוכה כמו מספר קטן שבירו בלי הנחת אותה על השולחן. כל כזה אי אפשר. ואולם בזאת הלא יש הפרש גדול, שבבתי תפילות בקהילתינו יש רק איזה שולחן באמצע החדר לקריאת התורה, אמנם בבתי כנסיות הלא יש באמצע בה"כ בימה גבוה בנויה ושולחן לקריאת התורה עומד על הבימה, והעולה לברכת התורה עולה מצד אחת לבימה על שלש מדרגות ואחר קריאת התורה יורד מהבימה מצד האחרת על שלש מדרגות ומסבב הבימה עד שמגיע למקומו, ועל טענה ה' הנזכרת לעיל, השבתי, השרים חשובים שרי רעפרעוונטצייאן יריה הלא ראו בעיניהם על ידי ספר אחד מודפס ממלומדכם בכתב ולשוונכם אשכנזיות כל מנהגי דתינו ואצל כל דת ומנהג ישראל דבוק בספר ההוא אותו המנהג מצוייר בציורי מעשה הדפוס כהווייתו וכצורתו, וגם מנהג נתינת ספר תורה ונשיאה תחת חופה נאה מבית המגדר והמקדיש לארון הקדש הקודש וכל כיבודיה שאפשר לנהוג בעת נתינתה לכבודה לתפארת, את הכל הלא גם נמצא בספר ההוא וגם הציור ממנהג הלזה דבוק בו, וראו אז השרים חשובים שהמוען עלינו בא עלינו כמחשבות פיגול לא ירצה במה שהי' חושב אותו, שאנו הי' נוהגים כנתינת ספר תורה כמנהגכם מנהג פרוסייאן, וגם השרים ההם קבלו מפראג מהגמונים חשובים

¹ Röhrenlampen aus Messing = (1)

ממלומדים שבכם שהמנהג ודת ישראל בנתינת ס'ת מבית המגדר להיכל ה' כך הוא. ולפיכך כשראו שרי רע[פ]רעזענטצייאן יר"ה שחשד המוען עלינו ה' חשד פיגול לא ירצה, משום הכי לא פסקו להמוען נגדינו כנידון זה שום פס"ד —, ועל טענה ה' הנזכרת לעיל, השבתי הלא המקומות וישיבותם בבתי התפלות בקהלתנו אינם להשוות ולדמות כלל לגמרי לישיבות ומקומות שבקהילות בבתי כנסיות, לאשר שבה"כ היא שייכה לכל בני הקהלה, והקהל עשו ישיבות המקומות מוחלקים והפסקות נפרדים בין ישיבות המקומות ונמכרו הישיבות לבני הכנסיה כל מקום ישיבה לפי שוויו ולפי אנשים המכובדים שהוא ראוי לכבד את מקומו, והמקום ישיבתו מכבד גם אותו, אמנם בתי התפלות שבקהילתינו הם נשכרים מבעלי בתים על שנה או על שנתיים לזמן קצוב, ואי"כ אין לנו לחלוק ישיבות המקומות ולמכור אותם אל עשרה אנשים הקבועים לילך בבית התפילה הזאת לאשר שיישיבות המקומות אינם מוחזקים להם עולמית, להשכיח, או למכור לאיש אחר, או זה המקום להוריש לבניו, ורק ישיבות האלו על הספסלים שבני אדם אינם יכולים להתפלל בעמידה בשבת וי"ט מבוקר עד עת צהריים, וביו"ה האדיר ב"כ בעמידה, כ"ד שעות כפי חולשת הטבע, —, וכדומה לזה גם המעמדות שהם אצלינו בבתי התפלות לפני ישיבות האנשים, הם רק להגיה עליהם ספרי תפילותיהם הסידורים בימי חול, ובשבת וי"ט גם החומשים ומחזורים, ובולת המעמדות שלפני ישיבותיהם מי יוכל לחזוק בידו כל ספרי תפילות הכבודים חצי יו" או כולו, ועל עיקור תביעת וקובלנות הכומר המוען טענתו טענת, ו' הנזכרת לעיל, השבתי תשובתי, הכומר הזה המוען נגדינו ורוצה לדמות אותנו כמו שארי יחידים היושבים במקומות שאין שם התרה על בה"כ, ולאסור גם אותנו באותן חמשה דברים הנאסרים ונפרטים בפקידה החדשה מן המלכות יר"ה, והנה באמת הפקידה החדשה אומרת חמשה איסורים לאותן יהודים יחידים היושבים ביישובים במקומות שאין להם בה"כ, ומראה באצבע עלינו ולוקחת ממנו בפירושו ובהריא ראייה מקהילה אוי"סא שאין לנו בה"כ, —, אך אמנם אנו חושבים שהוועצים חשובים בחצר המלכות יר"ה לקחו הראיה הנזכרת מן הפסק שפסק הקיסר קארלוס ז"ל בתחילה בנוסא דעובדא בזמן שנחרבה הבה"ג בשנת ה'תפ"ב לפ"ק /: כנוכר בס'י ט' לעיל /: וואלס אחר כך כמו ב' שנים שראינו שהציבור בני קהילתינו אין אנו יכולין לעמוד בואת בלא קריאת התורה ובלא שמירת הדת המקויים בציבור, באנו בבקשתינו לאדונינו הקיסר יר"ה להתיר לנו להתפלל גם רק באסיפת עשרה עשרה אנשים כדי שנוכל לשמור ולקיים דתינו הנהוג בציבור ועדה, ואין עדה פחותה מעשרה, והקיסר החסיד זצ"ל מילא ברחמיו בחסדיו את בקשתינו ונתן לנו ההתרה להתאסף יחד עשרה עשרה בבתי יחידים לתפילה /: כנוכר לעיל ס'י י"ה /: ובפירושו כתב אדונינו הקיסר ז"ל ואמר בהתרה הזאת, לאשר גם המלומדים חכמינו הודיעוני כזאת שיהודים לא יוכלו להתפלל בציבור פחות מעשרה, ואין דעתינו ורצונו המלכות יר"ה לכבול מיהודים שמירת דתם, ולכן גם היהודים בקהל אוי"סא רשאים גם להתפלל תפילתם באסיפת עשרה עשרה ולא יעברו בכל תוספו וכו'.

ולכן אנו חושבים שהוועצים החשובים בחצר המלכות הקיסרית יר"ה, כשלקחו את הראיה לאסור חמשה איסורים בפקידה החדשה, מן קהילתינו אוי"סא לקחו האיסורים האלו לראיה מן פסק הראשון שפסק עלינו הקיסר קארלוס זצ"ל בשנת תפ"ב לפ"ק בעת גוסא דעובדא שנחרבה בה"כ, וחצר המלכות יר"ה לא ראו ולא

יודעים מה שהיתיר לנו הקיסר החסיד זצ"ל בחסדו הגדול כמו בי שנים אחר פס"ד הראשון, ואלו ראו יועצי המלכות יר"ה גם זאת החסד האחרון בלי ספק לא באנו לראיה הזאת ולדמות אותנו ליהודים יחידים היושבים חוץ לקהילות ביישובים, וגם אנו חושבים ומקווים שאדונתינו המלכה האדירה הקיסרית בת הקיסר קארלוס יר"ה לא תגזור עלינו איסורים בשמירת דתינו, מה שאביה הקיסר זצ"ל כבר בחסדו הגדול היתיר לנו כנוצר —, כל תשובות האלו השבתי לכומר הטוען נגדינו ו' מענותיו הנזכרים לעיל, לפני השר החשוב אקרה"מ יר"ה ולפני אדונים קומסייאן. כסייעתא דשמיא לפום ריהטא בסקירה ראשונה על ראשון ראשון ועל אחרון וכו' וכל תשובותי שהשבתי על נכונה על כל טענת הטוען, ששאל אקרה"מ וגם חביריו האדונים קומסייאן, כתב סופרו הנאמן של אקרה"מ יר"ה היושב גם בקומסייאן ורשם כל פעם תשובתי מלה במלה בכתב יושר ואמת, ואחר שכתב השאלה וטענת הטוען, ותשובתי על הטענה, חזר הסופר הנאמן וקרא לפנינו את הטענה והתשובה.

ואחרי כן בהיותנו עוד שם בעיר אולמיין, מיד כתבתי משם על בי דואר את כל ונוכחת המאורע הזאת וטענת הטוען ותשובותיי שהשבתי לפני אקרה"מ והקומסייאן יר"ה, את הכל הודעתי לווינא באנרותי שלומים לאמ"ו הנאון הרב מדינתנו מוהר"ר בערוש זצ"ל, ושנחו וקילסו רבנן את תשובותיי מה שהשבתי להטוען נגדינו על כל טענה וטענה בסקירה ראשונה ביושר ואמת וקושטא קאי ארגיליה, ואמת מארץ תצמח וצדק משמים נשקף ונוי' —.

כח. ויהי אחר הדברים האלה ככלות עמידתינו לפני הקומסייאן בבואינו לביתנו לקהילתינו, מיד ולאחר שלחו קהילתינו אותי לברין לעמוד שם על המשמר אצל שרים החשובים שרי רעפרעזענטאציאן יר"ה בנידון זה, ואני היותי שמה כמו חודש ימים, אזי בכקושתיי רבות ממני אצל השרים החשובים הנזכרים ועל ידי השתדלות גדולות נפטרנו מעונש ומקנס. אפס מפני פחד האריות ההגמונים שרי קונסיסטארייא שלא יבאו נגדם בקבלנא רבא אל המלכות הקיסרית יר"ה, ובכדי שלא יצטרכו אח"כ להתנצל נגד המלכות יר"ה, ולכן מפני אימת המלכות פסקו השרים בנידון הזה לשרים קונסיסטארייא כרצונם ואוות נפשם, שהדין עם שרי קונסיסטארייא בנידון קובלנות כומר דמתא אויסא נגד היהודים קהל אויס"א. ומעתה יהיה אסור ליהודים עדת אויס"א דברים אלו המבוארים זה אחר זה, כל שנהוג לנהוג לישראל בקהילות שיש להם הרמנא דמלכותא על כה"כ, ולאשר שאין לקהל אויסא כה"כ, לפיכך יהיו נחשבים כשאר יחידים יהודים היושבים במקומות שאין להם כה"כ, וכפי פקידה החדשה ממלכות יר"ה גם קהל אויס"א נאסרים.

א אסור להם קריאת התורה, לא בימי חול ולא בשבתות וימים טובים.

ב אסור אצלם דרשת התורה ואמירת שיעור לרבים.

ג לא יסודר בקהילתם קידושין לחתן וכלתו בחופה, כי אם שילבו לקהלה אחרת

שיש בה כה"כ.

ד לא יאספו יחד ביום אחד רק מניין אחד בעשרה נפשות לתפילה ולא בכמה

מקומות אסיפות רבות בעשרה עשרה לתפילה.

ה אם יבואו לאותה אסיפה האחת ביומו איזה נשים או בחורים ותינוקת מבית רבו,

יהיו נימנים עם האנשים במספר עשרה נפשות לתפילה.

ו באותו חדר המיוחד להם וקבוע להתפלל יחד באסיפת עשרה נפשות לא יהיה להם מקומות מושבותם קניין חלוטין עולמית כמו הנהוג בבה"כ ולא מעמדות לפני ישיבותם, ולא ארון הקודש ובתוכו יהיו ס"ת, לאשר שאין להם קריאת התורה, ולא מנורות התלויים מהתקרה למטה שתחבין בה נרות להאיר בשעת התפילה כנהוג בבה"כ. ז לא ימולו בקהילה אויס"א את בניהם הנולדים להם, כי אם יביאו את בניהם למול המילה בקהלה הסמוכה להם תוך ד' פרסאות, וכל אלה דברים כפי פקידה חדשה ודת הניתן מהמלכות המלכה הקיסרית יר"ה יתנהג רק בקהילות שיש להם התרה ורשיון על בה"כ, ואפס לא יתנהגו בכל אלה ביישובים שיושבים שמה יהודים ואין להם התרה על בה"כ, ולקהלה אויס"א כבר פסק עליהם הקיסר קארלוס הששי ע"ה ז"ל בשנת תפ"ב לפ"ק שאין להם בה"כ, ולכן עתה בפקידה חדשה מן המלכה הקיסרית מאריע טרעוויי יר"ה חורה והעירה פירוש מוספק בפקידתה שקהל אויס"א שאין לה בה"כ, נחשבת גם היא בדברים הנאסרים כמו יהודי' יחידים שבמקומות שאין להם בה"כ.

אמנם בדבר הקנס ועונש שעברו על כל הנאסר להם עתה מן עת זמן שבא לירם ההיתר על אסיפת עשרה לתפילה מן הקיסר קארלוס ז"ל, יש להם במקצת התנצלות על ככה שלא נתפרש להם דברים האסורים ליהודים לנהוג במק' שאין להם בה"כ, ולכן גם לאשר עת עתה היהודים שבארצות המלכות יר"ה האלו עמוסים חמה בעול מסים בכרנא וארגונית לנתינות המלכות יר"ה ובמסים לשררות במקומם שיושבים שמה תחת ממשלתם, וקהלה עניה אויס"א תמידית מוכבדת בעקסקווצייאן ואין יכולה לצאת ידי חובתה חודש בחדשו, ולכן חסים אנחנו עליהם מליתן קנס, ואפס מעתה והלאה חושבנא, ויהיו מזהירים לעבור על ככה בקנס גדול, ע"כ.

כט. והנה מוזמן הוא כאשר נאסר לנו ז' דברים האלו עד כלית שנת תק"יב לפ"ק כמו משך ט"ז חדשים, הרגשנו מאוד חסרונינו ואת כליון ונרוע מעמד קהילתנו שלא היינו יכולים לעמוד בנוירת האלו, לא די שנאסר לנו שבעה אבות נויקין הנזכרים, אלא אם אבות מכלל דאיכא תולדות, ותולדותיהן קשים מאבות. א שמכל בני הקהלה לא יכלו להתפלל ביו' אחד רק מניין אחד בצירוף עשרה, והנשארים היו מוכרחים להתפלל בביתם כל א' וא' תפילת יחיד.

ב אף גם זאת ועוד אחרת, תולדות ותולדותיהן קשים מהם יותר שהנשים וטף תינוקת של בית רבן הצריכין לחינוך יהיו נימנים בתוך אותן עשרה נפשות הבאים להתפלל תפילת ציבור ביומו, והם ימלאו מניין עשרה לסגולה, ואם כן שהנשים והנערים שהם קודם בני י"ג שנה לפי דתינו שאינם במספר ובמניין עשרה לצרף לתפילה למלאות הסגולה, לפי זאת כל ימי הנשים לא יוכלו להיות משומרי אמנים לענות אמן על הברכות משי"ן, והנערים קודם בני י"ג שנים למצוה, לא יוכלו לחנוך ולהתפלל עם מניין העשרה תפילת ציבור לאשר שהם מוסיפין לנפשות העשרה שבאו למניין.

ג ועוד קשה מזאת אם איש ואשתו שיש לו בנות, ונולד להם בן זכר, וישמח האב ביוצא חלציו ולהאם היתה שמחה וגילה בפרי בטנה ויגדלו בנם הנער עד שהי' בן ג' או ד' שנים בטיב לשונו, וה' פקד את האיש והוא או את אשתו כיום פקודתם והלכו לארץ החיים ושבקו חיים לבנם הילד הנער רך בשנים, הלא יש להם לשמחה שהניחו אחריהם בן זכר לכרכה באמירת קדיש וברכו, ולפי הפסק שפסקו שרי ברין

להגמונים כנוכר, שגם תינוק בר בי רב יהי נמנה במניין עשרה נפשות הבאים להתפלל, ולמלאות מניין ומספר הסגולה, ותינוק יתום הקטן הזה, כפי הדת לא יוכל לבוא לצירוף ולמילוי את המניין. כי אם שיתוסף על מספר העשרה ויהיו מספר י"א נפשות, וא"כ לפי הפסק והפירוש שפירשו שרי ברין כנוכר, אזי היתום הקטן הזה באמירת קדיש וברכו את אביו או אמו אחרי מותם לא יכול לזכות ולהעלותם.

ד אם בן ישראל הנולד לו, והייב האב למול את בנו בן שמונה ימים ולהכניסו בבריתו של אברהם אבינו כאשר צוה אותנו אלקים, אזי מוכרח הי' האב להביא את התינוק הילד הזה להכניסו בברית המילה לקהילה הסמוכה לנו לק"ק לאש"יין א' פרסה רחוקה מקהילתינו או"ס א. /: כנוכר לעיל גזירת ז' /: והנה הגם שהאב והאם היוולדת היו שומדים וששים לקיים מצות המילה כמה שאמר מלך דוד שש אנכי על אמרתך, זו מצות מילה, בכל זאת היו עצבים והי' קשה עליהם הדבר לסלטל את הילד רך בימיו ממשטת אמו היוולדת על פני השדה עד דרך פרסה אחת לקהלה אחרת, ולעשות שם סעודת מצוה חוץ מביתו שלא בפני אב הילד, ועוד גם להזשחות ולהתמהמה שם עם הילד ג' ימים עד שיבריא, והי' הטילטול הזה קשה וכבד לבעל הברית והוצאות מרובות. — ולפעמים שהי' מודמן זמן המילה בחורף בימי הקור, ומפני הקור הגדול הי' הטילטול הזה דרך פרסה אחת סכנת נפשות לגדולים הנוסעים עם הילד, וביותר הי' סכנה להילד עצמו הרך בן שמונה ימים, וכאשר באמת נתהווה עובדא ואירע לילד אחד בחודש טבת בנוסעו אתו אמו להכניסו בברית לקהלה הסמוכה ק"ק הנוכרת, ומפני קריחה הגדולה וחוזק רוח צפונית שהי' מנשב, מת הילד ההוא על אם ואמצע הדרך. ה היסרון הכולל וגרוע מעמד קהילתינו שהי' נאסר לנו קריאת התורה שהעולם עומד על עמדה, וביותר הרגשנו חסרון הזה בימים נוראים בר"ה וי"ב שנת ת"ק י"ב לפ"ק. וגם תקיעת שופר אף דנהוג חובת[ו] ביחיד כמו ברבים, מכל מקום, היינו מסכנים עצמינו לקרות בתורה בכמה בתים יחידי סגולה בחשאי ובלחש רק כדי להשמיע קריאת התורה לאזני המברך. והתוקע תקע בשופר חדר תוך חדר קולות נמוכים שלא ישמעו הקולות הוצה, והנשים היו עומדות הוצה לחדרי התוקעים לצאת ידי חובתם, וכל כזאת עשינו שלא יאמרו הקמים עלינו שנהגנו עצמינו מנהג ודת הנהוג בקהלה שיש בה בה"כ ולא אצל קהילתינו שאין לנו בה"כ, — והנה מרוב מצוקות ותלאות גדולות שהי' אז בקהילתינו עד שקהילתינו לא היינו יכולים לעמוד באלו גזירות קשים ומרים כלענה ומי רוש, קצנו בחיינו מה לעשות ואנה לפנות.

ל. ויתיעצו אלופי רוי"ט ונבחרו הקהל באסיפתם נכס' לשם שמים, ויסכימו כולם עדת ישורון בפה אחד ובלב אחד לשלוח שני משולחים שלוחי ירון שלוחי דרחמנא לעיר המלוכה וינא עם צרור הכסף בידם מקופת הקהל, ולהשתדל שמה אצל השרים הגבוהים החשובים יועצי המלכות יר"ה בחצר המלכה האדירה הקיסרית יר"ה, עבור קהילתינו ע"י אדונינו השר חשוב יאועף ווענציל דוכום ליכמן שטיין יר"ה הנכבד מאד ונשוא פנים בעיני המלכות יר"ה והיושב ראשונה עם השרים רואי פני המלכות, וע"י הקצינים ורוזני נשיאי ישראל שמה היוצאים ובאים בפלטרין הקיסרית יר"ה, ובארמוני השרים החשובים אהוביהם ומכיריהם, עד אולי יוכלו להשתדל עבורינו על הוצאותינו, שנוכל להשיג החסד מן המלכות יר"ה לבנות בקהילתינו שני בתי תפילות וגם להשיג מהמלכות יר"ה התרה תפילת הציבור באסיפות גדולה ולשמור כל דתינו דת ישראל כשאר קהילות קדושות שבתפוצות ישראל.

ויבחרו אלופים רוי"ט ונבחרו הקהל יצו' אותי ואת ניסי התורני המוהר"ר איצק בן הישיש הוקן הה"ר שלמה הכהן ז"ל גר"ו ממשפחת הניכא דאית ל"י וואשר פיגלה¹), להיותינו משולחים נעסקינו להשתדל שם בווינא לטובותינו, ומסרו לידינו את צרור הכסף דקהל סך שבעה מאות והובים אשר טפחתי ורביתי וקבצתי מאיזה שנים מה שעברו לאט לאט אחת אחת מה אני זמן היותי ראש הקהל ופרנס הציבור שנים רבות וחברייו אלופים רוי"ט לא העליתי בחשבון הקהל בקבלה והוצאה באותו שנה והעלמנו כל פעם מבני הקהלה אותו מעות מה שנתקבץ באותו שנה ונתרבה יתר על מה שהי' מקובץ ונשאר בתוך תיבתי צרור וחתום משנה העבור, עד אז נתרבה הסך מעות לקהל לצרכיהם עד סך שבעה מאות זהו'. ובני הקהלה לא ידעו מסך מעות הזאת מאומה רק חברייו אלופי' רוי"ט והתורני המופלא הר"ר שלמה ברי' הילל גר"ו שמש ונאמן הקהלה ידעו מואת בסודינו ובהעלמה מכל בני הקהלה, ומטעמינו אולי לעת מצוא להבא לזמן מה בעת שעת הכושר יתעשה ה' ויתן לנו הניגה בלב המלכות יר"ה והשרים שימשיכו עלינו חוטי חסד ויוותן לנו התרה ורשיון לבנות בה"ב או בית תפילה ולשמור ולקיים בקהלתנו הדת ישראל כמו בשאר הקהלות, אמנם בכל זאת יצטרך השתדלות הרבה ע"י רוונים קציני נשיאי ישראל יצו ע"י שרים חשובים אוהבים, ולהשתדלות כזאת יצטרך מעות מוכן ומוזמן להוצאות סך מסויים, ובעת הכושר ועת רצון בשעה הרא. יהיו הרבר קשה וכבר להעמיס ולערוך סך גדול על בני הקהלה לגבות מהם הוצאות גדולות המצטרכות, ולכן אני בהיותי ראש ופרנס הקהל כמוני זמניהם טובא משמע שנים רבות זא"ו ואמרר חו"ל איזה חכם הרואה וכו' ולכן אני וחברייו אלופי' רוי"ט קבצנו סך הנוכר לאט לאט ואחת לאחת עד שצטרף עד חשבון הזה שבעה מאות וחובי' כנוכר — ואז כאשר נבחרתי מאלופי' קהל יצו' להיות עם ניסי מה' איצק הכהן שלוחי דידן לעיר ווינא כנוכר, אמרתי ללבי הלא על כל ירא אלקים וחרד על דברו מוטל להדר אחר מצוה שאין לה שיעור, ומצוה כזאת אשר באה לידי אל אחמיצנה. ואף גם אם ימשיך הרבר ואהי' מוכרח להתמהמה בווינא שנה אחת עד ע"י השתדלות רב אצל שרים החשובים בחצר המלכות יר"ה וינמר הרבר בני טוב עד שנה שלימה, ועבור זאת בהיותי חוץ מביתי זמן רב כזה ולא אוכל לעסוק דבר מה מאומה בפרנסת אנשי ביתי אהי' מוכרח לכלה קרני יותר מחמשה מאות זהו', בכל זאת נמרתי ברעיוני ומחשבתי, לאו אניה רישי אבי סדיא עד שאנמור בסיעתא דשמיא המצוה הזאת הבאה לידי, וגם זוגתי אשתי היקרה עסקניות כל ימיה במצות מנעוריה מרת מארייע תי' הטתה אותי ברב לקחה כאומרה אלי יום יום כל אשר יזמת לעשות לא יבצר ממך החל ונמור מעשיך לשם שמים, בעזרת יד ה' הטובה עליך, והבא לטהר מסייעין לו. ואני הגבר אברהם בן לאבא מרי הרבני הרב המוסמך המושלם בכל חכמה ומדע חכם הכולל במוהר"ר מרדכי לייפניק זצ"ל, שהי' רב ואב"ד ומורה הוראה בק"ק שימיסווארו לשני ערנות ישראל לעדת ישורון קהל ספרדיים שם ולקהלת יעקב עדת אשכנזים²). ואחר זמן לראש דיין ונשיא בית דין הגדול בעירו בקהילתו הקרושה בית לחים הגרני שם ביתו ולשם נמנה.

¹ .Wasservogel =

² אינו נזכר בס' הרב Dr. M. Löwy הנק' *Skizzen zur Geschichte der Juden* in Temesvár.

וכאשר רעיה ראייתו את עמי קהל אויסא אשר אנכי יושב בקרב, את התלאות והמצוקות אשר מצאתנו את שבט עברתו אשר עברנו באותן ה' גזירות שגורו עלינו שרי ברין רעפרעזענטאצייאן יר"ה כנוכר. וכל הציבור אי אפשר שיכולים לעמוד בהם. לא. וכאשר לא יכולתי להתאפק, ואקום היש קל מהר עם גיסי משולח הנכחר התורני מהור"ר איצק הכהן הנוכר, ונסעה ונלכה הלוך ונסוע לעיר ווינא ונבוא שמה בי' א' דסליחות קודם ר"ה תק"יג לפ"ק. — והנה גיסי מה' איצק הכהן נר"ו חזר לרבו הראשון היה אמ"ו הגאון הרב מדינתינו מעהררן מוהירר בערוש זצ"ל, שהי' כבר מקדם אצלו בביתו מלמד הועיל וסופרו נאמנו וסועד על שולחנו כ"ז שנים זא"ו, ואני גם נתארחתי ונתקבלתי בסבר פנים יפות מאת השר המפסר והקצין המפורסם הר"ר זלמן זינצהיים ז"ל, לסעוד על שולחנו וגם נתן לי חדר מיוחד ומטה מוצעת ושולחן וכסא ומנורה וארוחתי בכבוד כל ימי היותינו בעסקינו שמה בווינא. ואמ"ו הרב מדינה הגאון מוהר"ר בערוש זצ"ל עשה אסיפה לשמה ואסף אצלו האלופים קציני ווינא יצ"ו, את שר החשוב ואהוב להמלכה הקיסרית יר"ה ולשרים החשובים יועצים בחצר המלכות יר"ה היה גר צדק המפסר דון משה לאפוס באראן דע אנילארו זצ"ל, ושר הזה הי' מאונסי יהודים שבארץ ספרד / כנוכר יחוסו ומולדתו ועניינו בביאור היטב בהקדמתי זיל קרי בי' /: והי' נאהב ומכובד מאד מן אדונינו הדוכוס השר חשוב יאזעף ווענציל ליכטן שטיין יר"ה, ואת גיסו הקצין המפורסם הר"ר ליב ווערטהיים זצ"ל¹) ואת הרב המופלא הקצין מוהר"ר מרדכי יפה מרגליות זצ"ל, ואת אדוני בי"ב הקצין נדיב המפסר הר"ר זלמן זינצהיים זצ"ל, ונשא ונתנו יחד בעסקינו ונמנו ונמרו בהסכמה אחת וקבלו עליהם שכל אחד ואחד מהם ישתדל מאד אצל שריו החשובים אוהבו ומכירויו כפי האפשרי ויכולתו. — וכאשר נדרו הקצינים הנדיבים הנוכרים וקבלו עליהם כן קיימו והשתדלו מאוד בעסקינו אצל השרים החשובים חצר המלכות היושבים ראשונה במלכות יר"ה, ובפרט השר החשוב דון באראן אנילארו הנוכר התאור כגיבור הלציו²) והשתדל אצל אדונינו הדוכוס יר"ה שהיו אהובים זה לזה יחד באהבת דוד ויונתן, והדוכוס אדונינו הי' א' משרים הגבוהים הראשונים רואי פני המלכות יר"ה, והקצינים יצ"ו צוו לנו לעשות מבוקשינו מומריאאל בעסקינו למלכות יר"ה, וגם נעשה בעצתם המבוקש מומריאאל ע"י אדוני בי"ב הקצין הר"ר זלמן זינצהיים זצ"ל מן אוהבו מלומד גדול ושר חשוב, והמבוקש מומריאאל הזאת מסרנו ליד השר דון משה לאפוס באראן אנילארו זצ"ל, והשר הזה מיד הלך בכבודו בעצמו לאוהבו הביב נפשו אל אדונינו הדוכוס ליכטן שטיין הנוכר, וביקש ממנו מאוד עבור עסקינו לאשר שקהלתינו אויסא היא תחת ממשלתו, גם יאות לו להשתדל עבור מבוקשינו אצל המלכות יר"ה ואצל השרים אוהבו היועצים היושבים ראשונה בחצר המלכות יר"ה.

לב. והדוכוס יר"ה מילא לו להשר החשוב דון באראן אנילארו את בקשתו וקיבל גם מידו את בקשתותינו שעשינו מומריאאל למלכות הקיסרית יר"ה ע"י השר חשוב המלומד שלהם הנעשה באמצע(א)[ע]ות א' בי"ב הקצין הר"ר זלמן

(1) ר"ל גיסו של רב המדינה ר' בערוש חתנו של ר' שמשון וו"ה.

(2) עיין מה שכתבתי על השתדלן המצויין אשר עמד כמלאך מליץ לימין כל האומללים הנרדפים במלכות אוסטריא אוצר הספרות שנה ב' צד 118 הע' 1.

זינציהים וצ"ל כנוכר, ואדונינו הרוכוס יר"ה גם עשה בקשתו מומריאל וחתם שמו על בקשתו עבדונינו, ובכך באו שני כתבי הבקשות האלו המבוקש שלנו והמבוקש של אדונינו הרוכוס יר"ה ביחד בכת אחת להמלכות יר"ה, ואז מהמלכות יר"ה כפי הנימוס המלכות נשלחו את שני הבקשות האלה ליועצי בחצר המלכות, ומפני כבוד השר החשוב אדון הרוכוס ליכמן שטיין נאמר להם לעיין היטב בבקשות האלו בחסר האפשרי, ועסקינו מבוקשינו מומריאל שלנו שעשינו ע"י מלומד גדול שלהם הנקרא בלשונם, אדון אנענד¹), פירושו הוא העוסק במקום בעל המבקש, הי' תוכן הבקשה שלנו, לאשר באמת הקיסר קראלוס הששי וצ"ל עגש את קהילתינו בשנת ת"פ"ב לפ"ק כפי הפסק ההוא /: כנוכר בסי' מ' לעיל /: אמנם אחר כך כל כהאי שנלקח ונתבטל מאתנו שמירת דתינו שלא נוכל לקיים בתפילת יחיד כי אם בציבור ועדה, ואין עדה פחותה מעשרה, וראינו שכל בני קהילתינו לא היינו יכולים לעמוד בו, ולכן אז באנו בבקשה רבה אל אדונינו קר"ה והקיסר החסיד הרחמן ז"ל התעשת לנו בחנינתו ובחסרו הגדול היתיר לנו להתפלל את תפילת הציבור כדי שנוכל לשמור ולקיים את הדת ותורת חסר בלשונו הצח שאין אנו המלכות יר"ה רוצים לבטל מן יהודים שבארצינו תחת ממשלתינו דת ישראל ח"ו, רק אפס שקהל יהודים בעיר אויס' לא יבואו באסיפתם לתפילת ציבור יותר מעשרה עשרה במנינם לצירוף תפילה. — ולפי זה הקיסר החסיד ז"ל כבר הרשה לנו לשמור ולקיים את דת ישראל, ורק שלא נֶאֱסָף באסיפה גדולה כמו בבה"כ, ובאמת עוד איזה שנים אחר כך, כאשר ראינו הקביעות בתי תפילות מיוחדים רבות לקביע על עשרה עשרה אנשים, הדבר קשה וכבר על בני קהילתינו ההוצאות גדולות מה שצטרכות רק למניין אחת בעשרה, כמו שמירות החרד, ונרות למאור עש[ר]ה הם נרות למאה, ושופרות כר"ה, ולולבין ואתרוגים בחג סוכי', וחזן בעל קורא בתורה ומשמש בית התפלה, וכדומה לזאת, שהקהל נלאו לשאת הכבדות את ההוצאות מרובות האלה, ולכן באותו פעם השררה אדונינו הרוכוס יר"ה עשה עבדונינו בקשת מומריאל אל אדונתינו המלכה האדירה הקיסרית יר"ה להקל מעלינו את עול הכבד ההוצאות כאלו, וליתן לנו בחסרה הגדול התרה והרמנא לבנות בקהילתינו בה"כ, או בית תפילה אחת בהתאספותינו באסיפה אחת, והנה בקשת הרוכוס הזאת באה אל שר חשוב אחר מיועצי חצר המלכות ע"ה ואפשר שזה השר חשוב לא הי' אוהב ישראל, ונפסק מיועצי חצר המלכות יר"ה ונחתם בשם המלכה הקיסרית יר"ה שאין מקום למלאות בקשת האדון החשוב הרוכוס ליכמן שטיין במבוקשו הזה, לאשר שמבוקש כזאת הוא נגד פס"ד שכבר פסק הקיסר קארלוס וצ"ל ומי יכול לבוא אחרי המלך את אשר כבר עשהו.

ולאשר כפי נימוס ודתם כל כל דבר וכל עניין שכבר נתבקש איזה בקשה מהמלכות יר"ה, והבקשה ההיא נדחית מהמלכות ולא נתמלאה הבקשה, ואם אמור יאמר אדם אחר זמן רב אבקש בעת בקשתי כפעם בפעם עתה ויחשוב הלא בקשתי שבקשתי בזמן קדם דבר זה הוא זמן ישן נושן וכבר נשכח הדבר, ואולי אצליח בבקשתי כעת בפעם הזאת, לא זו מחשבת האדם מחשבותיהם, ולא זו המסילה ודרכיהם אשר יוכל לדרוך בו האדם, כי כל בקשה המובא למלכות יר"ה, אוי נשלחת הבקשה ההיא ליועצים השרים חשובים היושבים בחצר המלכות יר"ה, ואז באסיפת השרים חשובים היושבים בחצר המלכות, ניתן ונמסר בקשה ההיא ליד שר א' מיועצי

¹ Agent =

המלכות יר"ה לעיין בה בעניינה בביתו עד שיהא השר היועץ הוא בקי היטב באותו מבוקש וגם באותו עניין, ובכדי אם השר היועץ הוא יביא עסק הבקשה לפני הכירוי השרים באסיפתם כולם בעצה אחת, או יודיעום עסק הבקשה ההיא וכל דבר עניינה במה היא עומדת, ולכן בזמן שהבקשה ההיא נמסרת תחת ידו מעיין בה היטב והוא מהדר ומחפש אחר עניין הבקשה ההיא אם בזמנים הקודמים כבר נתבקשה בקשה זאת ואם נידחת מה טעמה ולמה לא נתמלא המבוקש ההוא, כי כל דבר ודבר נרשם באותו יו' שהיו באסיפתם בעצתם באיזה עסק בפנקסי רישומות המסומנים להם על סדר אותיותיהם כדי למצוא כל דבר והפצו בנקל —, ואם הבקשה הזאת כבר בזמן קדם נתבקשה ונידחת ולא נתמלאה, הלא נמצאת טעמה בצדה ע"י היועצי דורשי רישומות, ואז המבקש נדחה מיד כדי ביוון וקצף.

לג ולכן כאשר אדונינו החסיד הדוכוס יר"ה ביקש עבורינו בשנים העברו וחלפו כבר בבקשת מומריאל שלו אל המלכה הקיסרית יר"ה להרשות לנו לבנות בה"כ או בית תפילה אחת בהתאספותינו באסיפה אחת ואז הדוכוס יר"ה נדחה בבקשתו בבושה וכלימה, ופעם הזאת ע"י השר באראן דון משה לאפוס אנגילארו בהשתדלותו אצל אדונינו הדוכוס יר"ה הכריעוהו עוד הפעם לבקש חסד לעשות עבורינו בקשות מומ"מ למלכות יר"ה, עבור זאת בקשת מומריאל שלנו גם בקשת מומ"מ של אדונינו הדוכוס יר"ה מוכרחי' היו לבקש בתואר ובצורה אחרת לא להרשות לבנות בה"כ או בית תפילה א' כמו שבקשנו כבר בשני' העברו, כי אז כבר נדחה בבקשתנו כנוכר, אמנם עתה באנו בבקשה לאשר בזמני קדם כל בני הקהלה נשאו משא קלה בכרנא דמלכותא בעול מסים לגובה מנהג המדינה בערך מאה זהו לשנה, אזי היי' ביכולתינו לקבוע הרבה בתי תפילות בכמה בתי יחידים וגם ידינו היו משגת להספיקם כל צרכיהם והוצאותם אם בשכירות הכתים, ואם בנרות למאור, ואם בשופרות ברי"ה ואם בלולבים ואתרוגים בחג הסוכות, ואם בחזנים ושמשו בתי התפילות, ואולם כעת עתה שאנו מוכבדים ועמוסים ממנהיגי ראשי מדינה בעול כרנא דמלכותא כל שנה בערך ששה מאות וחמישים זהו¹, ואין אנו יכולים לצאת ידי חובותינו מדי חודש בחדשו כי אם בכפיות ונגישות ובהוצאות הנוגשים, ולכן אין אנו וידינו משגת לבנות הוצאות הגדולות הנצרכים להספיק הרבה בתי תפילות רק לאסיפות עשרה עשרה כנוכר.

ועל כן באנו בבקשה בהשתחווה ובקירות אפים ארצה למשוך עלינו חוש של חסד להרשות לנו לבנות בקהילתינו ב' או שלשה בתי תפילות ולא יהי' להם דמות ולא צורת בה"כ, רק שבני קהילתינו יכולים להתאסף בתוכם לתפילה בלי מספר ומניין בשני או בשלשה אסיפות וכל כזאת רק להקל מעלינו ההוצאות מרובת כנוכר.

לד, ויהי כי באו שני בקשות מומריאליועין האלו בעסקינו שלנו ושל אדונינו הדוכוס יר"ה יחד בפעם אחת ליועצים בחצר המלכות יר"ה, והקצינים נשיאי ישראל יצ"ו בעיר ווינא מעת שהתאספו יחד עבורינו וגמרו בהסכמה עשיה לשמה לעסוק בעסקינו לטובותינו וכל א' וא' ישתדל אצל שריו מכיריו אוהביו מה דאפשר לו עד שידו מנעת, כנוכר לעיל /בסי' ל"א/; וכן קיימו ומוצא שפתם שמרו,

¹ עיין מה שהוצאתי לאור על עול המסים אשר סבלו קהלות ארץ מעהרן לעת כזאת בב' אוצר הספרות שנה ב' צד 116 והלאה.

והשתדלו מאוד כל א' וא' אצל שריו ואוהביו מן חודש חשוון תקי"ג לפ"ק עד חודש שבט הני"ל, עד שנגמרו שני בקשות מומרייאלייצין, שלנו ושל אדונינו הדוכוס יר"ה, וניתנו שניהם לירי אדון אנעני"ד הממונה בעסקי וצרכי הדוכוס יר"ה, ומאדון הזה הובאו שניהם לחצר יועצי המלכות יר"ה — אך אמנם אלופים הקצינים יצ"ו שהשתדלו בעסקינו לטובתינו וגם אנחנו אני וניסי הנוכר, שלוחי דקהילתינו, בהאי פחדא הווינא יתיבנא, פן ואולי שני בקשות מעמארייאלין האלו יבאו מתחילה לעיין בהם המבוקש והעניין ליד השר ויועץ ההוא שדחה בקשת אדונינו הדוכוס יר"ה שביקש עבורינו כבר בשנים הקודמים העברו כנוכר לעיל /:בסי' ל"ב/: ועתה גם עתה ידחה הבקשות שניהם ואת פני כבודו של אדונינו השר חשוב הדוכוס ליכטן שטיין יר"ה לא ישא מפני שהוא אינינו אוהב ישראל.

והרב מדינתנו אמ"ו הגאון מוהר"ר בערוש וכו' זצ"ל, מאוד היה נאהב מן שר אחד חשוב גדול שה' משרים חשובים יועצים בחצר המלכות יר"ה, ואז שר ההוא נחלה על מטתו בחליו אשר ימות בו והי' אוהבו של אמ"ו הגאון נר"ו כאהבת דוד עם יונתן וגם הי' אוהב ישראל לכלל כולו. וכאשר שמע הרב הגאון שהשר הזה נחלה בחליו, אזי הלך הרב הגאון לבית השר החשוב ההוא לבקרהו בחוליו, וישב הרב הגאון על כסא לפני מטתו של השר החולה ויבקר וידרוש את שלומו, ויסבב הרב הגאון נר"ו את דבריו לפני השר הזה עד שסיפר הרב לפני השר החשוב הזה את ענין עסק מבוקשינו ואת בקשת אדונינו הדוכוס יר"ה עבורינו, והודיעו גם להשר ההוא, שכבר שני בקשות אלו של הדוכוס יר"ה ושלנו מוכנים ליתן לחצר המלכות יר"ה, וסיבת העניין הוא שקהלה א' מכוונה אויסא נענשה מקיסר קאראלוס ז"ל שאין לה בה"כ, אמנם אח"כ הקיסר ז"ל בחסרו הגדול הרשה להם להפלה בעשרה עשרה במניינם כדי שישמרו ויקיימו דתינו דת ישראל בציבור, ועתה שהמלכות הקיסרית יר"ה בעסק קובלנות ברום"ף משרי הנמונים קונסיסטאריי יר"ה, נתבטל תפילת צבור דת ישראל היושבים במק"י שאין שם התרה על בה"כ, ועתה בקהלה אויס"א שגם שם אין להם בה"כ כפי פס"ד שפסק עליהם הקיסר קאראלוס זצ"ל, לכן גם שרי רעפרעווענ"ד טאציאן כברין יר"ה פסקו עליהם לפי איסורי ה' דברים שאסרה עתה המלכה הקיסרית יר"ה, גם להם לעדת יהודים באויס"א יהיו אסורים והקהלה היא אינה יכולה לעמוד בהם באלו גזירות, ועבור זאת שלחו שני משולחים נכבדים לכאן ווינא לשררה שלחם השר החשוב הדוכוס יאועף ווענציל ליכטן שטיין יר"ה שיבקש עבורם בעסק הזה אצל חצר המלכות יר"ה, וגם באמת השר החשוב הדוכוס יר"ה מילא בקשתם ועשה עבורם מליצת בקשתו לקיסרית יר"ה והיא מוכנת בידי הנהו תרי משולחים לתת אותן ב' בקשות מומרייאלין שלהם ושל הדוכוס יר"ה ליועצי חצר המלכות יר"ה, ובהאי פחדא יתיבו אם יגיעו הבקשות האלו לירי היועץ פלוגי אלמוני לעיין מתחילה עניין ועסק המבוקש כפי נימוס המלכות הנהוג, פן יהי' הדוכוס השר החשוב נדחה במליצת בקשתו עבורם כאשר כבר בשנים העברו גם נדחה במליצת בקשתו עבורם בכושה וכלימה גדולה יהי' לאדון שר החשוב הדוכוס הגדול הזה, יותר ממה אם יאבד ממון רב.

ויען השר החשוב ההוא אל הרב הגאון נר"ו האמת אתך ולא יתכן כזאת ח"ו שיודחה ויבוש השר חשוב הדוכוס המפור[ם] הזה במליצת בקשתו הזאת ולפי היושר האמיתי גם אין לדמות ולהשוות הקהילה ועדת רבים וצבור ליחידים

היושבים מפורזים לזמנים קצובים תחת ממשלת השרים, — ולכן איעצך ראה בחכמתך שיבואו ויגיעו הנהו שני בקשות מומריאלין של הקהלה אויס"א ושל מליצת הדוכוס יר"ה עבורם אל עניין העיון תחילה לעיין בס לירי, ואז בעזריה בלי ספק לא יודחה ארון החשוב שר הדוכוס יר"ה, וימולאה גם בקשת הקהל אויס"א מפני כבודו של הדוכוס יר"ה, וכפי סדר הנהוג בחצר המלכות יר"ה כל בקשות מומריאלייען הבאים להמלכות יר"ה מכל מדינות המלכות, הסופרים נאמנים היושבים גם עם השרים היועצים בחצר המלכות, הבקשות כולם תחילה נמסרו ליד הסופרים החשובים ההם, ואחרי כן הסופרים נאמנים על ידם נמסר הבקשה ההיא ליד איזה יועץ מחצר המלכות יר"ה למי שירצה הסופר למסור את הבקשה ההיא לשר החשוב היועץ ההוא לעיין בה, והסופר הנאמן ההוא או רושם בפנקסו את בקשת מומריאל בעסק פלוני נמסר אל העיון לשר יועץ פלוני, כל כזה וכזה סדר המנהג והנימוס הנהוג אצל חצר המלכות יר"ה.

לה. וכאשר הרב הגאון רבינו מוה"רר בערוש נר"ו בא מבית השר אוהבו הנזכר לביתו מיד קרא איליו את גסי התו' מהו"רר איצק הכהן, ויאמר איליו עתה באתי מבית שר אחד ידוע לי, ועתה עת לעשות לה', ואם בקשתכם למלכות יר"ה וגם מליצת בקשת השר הדוכוס שלכם עבורכם, מוכנים שניהם, עושו גושו חושו ואל תתמהמהו ותורו את הארון אנענד להביאם ולהגיעם לחצר המלכות יר"ה, ואיך אתם המשולחים תראו בחכמתכם שעל ידי איזה קצין מהקצינים יצו העוסקים גם המה בעסקיכם לטובתכם, ומי שיש לו היכרות אהבת עם סופרים נאמנים החשובים אצל השרים החשובים היועצים בחצר המלכות יר"ה, והקצין ההוא ישתדל בחכמתו אצל הסופר הנאמן אוהבו ומכירו, שימסר את בקשת מומריאל שלכם ואת מליצת של שרכם החשוב ד[נ]וס שלכם יחד שניהם יגיעו מן הסופר הנאמן ליד השר החשוב היועץ המוטל כעת קצת חולה על מטתו בביתו, והוא אוהבי, והיועץ השר החשוב ההוא הבטיחני אם הבקשות מומריאלייען האלו יבואו ויגיעו לידו אל העיון, לפי יושר בקשתכם, המלכות יר"ה חפץ חסד היא, וגם מפני מליצת ובקשת השר החשוב הדוכוס יר"ה לא יודחה כפעם בפעם, וכל מה שיהי' באפשרי, גם יתמלאה בקשתכם, ככן מיד הלכנו להקצין אדוני ב"ב הר"ר זלמן זינצהיים נר"ו ולהקצין הרב המופלא מוה"רר מרדכי יפה מרגליות נר"ו, והודענום את דברי הרב הגאון רבינו מוה"רר בערוש נר"ו את כל ונוכחת כנוכר, ויסכימו הקצינים יצו האלו לעצת רבינו הגאון הגאון נר"ו, — ולאדוני ב"ב הקצין הר"ר זלמן זינצהיים נר"ו הי' היכרות אהבת רב אצל סופר א' מסופרי נאמנים שבחצר המלכות יר"ה והוא הי' הראש והחשוב שבסופרים כולם, והלך איליו בדבר הזה לטובתינו, והבטיחו למלאות בקשתו, וכאשר א' אנענד הביא את בקשת מומריאל שלנו ומליצת אדונינו הדוכוס יר"ה עבורינו אל חצר המלכות יר"ה, ובאו הבקשות שניהם ליד הסופרים נאמנים כפי סדר נימוסיהן, וימסור הסופר החשוב אוהבו מכירו של א' ב"ב היק הר"ר זלמן זינצהיים נר"ו הבקשות שניהם ליד השר החשוב אוהבו של רבינו הגאון נר"ו, אל העיון כפי נימוסיהם, והשר החשוב היועץ ההוא אחר העיון כפי הישב, כתב על גב בקשתינו כפי העיון הו"ך ראוי ונכ[נ]ן] הבקשה הזאת מחצר המלכות יר"ה קודם נגמר הפסק לברין לשרים חשובים שרי רעפרעזענטאציאן יר"ה לשמוע מהם גם דעתם ועצתם על המבוקש של יהודים קהל אויס"א, וגם יודיעו לשרי יועצים בחצר המלכות ההכדל וההפרש בין

בניין צורת בה"כ לבין בניין צורת בית תפילה, ואם דברי הקהל אוים' שהם עמוסים בעת עתה בעול כרגא דמלכותא בערכם בסך ששה מאות וחמישים זהו' לשנה, — ואחרי כן גם כפי דעת ועצת הוועין המעיין השר החשוב ההוא הסכימו כל יועצים בחצר המלכות, וישלחו את בקשת מומריאל שלנו וגם מליצת בקשת אדונינו הדוכוס יר"ה עבורינו, לברין לשרים רע[פ]רעזענטאציאן יר"ה וצוו להם שגם הם יעינו היטב בבקשות האלו, ולשמוע גם מהם דעתם ועצתם במבוקש הזה, וההבדל בין בניין דמות וצורת בה"כ ובין דמות ותואר בניין של צורת בתי תפילות, בכדי שיוכלו אחרי כן לגמור הבקשות בחצר המלכות יר"ה.

לו. אהרן הדברים האלה התייעצנו אני וגיסי התו' מהור"ר איצק הכהן יחד ואמרנו על מה אנחנו יושבים פה ווינא ביחד אם עסק במבוקשינו נשלח מחצר המלכות גם לברין, הלא גם מן הראוי והנכון שאחד מאתנו ילך מכאן לברין ולעמוד גם שם על המשמר ולבקש מאת השרים החשובים שיסכימו בעצתם לטובתינו, והשני מאתנו יישב בווינא בכדי שנוכל זה לזה לכתוב איזה הצטרפות שיהיו מן הצורך בעסקינו אם בברין ואם בווינא לטובתינו, ואז איש את אחיו יעזורו, והנה לקחתי לי המסע לברין בנורלי, והלכתי ברי"ח שבט תק"יג לפיך לברין, וכל יו' ויום הלכתי אל השרים החשובים ואפיל לפניהם תחינתי ואת עמי בבקשתם וגם הצעתי את שאלתי לפניהם וכלכלתי דבריי בעסקינו באומרי כמה יגיעות יגע אדונינו הדוכוס יר"ה עבורינו אצל אדונתינו המלכה הקיסרית יר"ה והמליץ בעדינו גם אצל חשובים השרים היועצים בחצר המלכות יר"ה, וגם נראה מהם שרוצים להמשיך עלינו חוש של חסד, שלא פסקו עלינו מיד כפי עצתם, ורק שהראו את חסדם לשמוע גם עצתכם וחסדיכם והסכמתכם עמהם בנידון עסקינו לטובתינו.

ויענו אותי השרים, הגם לפי הצעת דברין נראה קצת כי יניס דברין, והיועצים בחצר המלכות יר"ה רוצים לגמול לכם חסד במבוקש שלכם מפני כבוד מליצת שרכם הדוכוס יר"ה, אך אמנם שהמילו גם עלינו לשמוע ממנו את דעתינו ועצתינו, כל כזאת קצת קשה עלינו הדבר, הלא ידענו גם ידענו כבר בנידון קובלנות נגד השר בברומף משרי הגמונים קונסיסטאריי יר"ה, כל מה שהוצרכנו להתנצל נגד אדונתינו המלכה הקיסרית יר"ה, וראינו שהקיסרית המלכות יר"ה מדקדקת מאד בדבר הנוגע נגד שרי קונסיסטאריי יר"ה ובכל דבר אם היהודים הולכים חוץ לגבול תחומם וגדר גבולם שנקצב להם, ונוסף לזה מה נאמר ומה נדבר ומה נייעץ עצתינו להבדיל ולהפריש בין צורת בניין בה"כ לבין צורת דמות בניין בית התפילה, כי שרי הגמונים יאמרו אחרי כן הלא גם בית הכנסת יקרא בית תפילה לכל העמים, — ובכל זאת משך חודש ימים לא נחתי ולא שקטתי ומדי יום ויום הלכתי לבית השרים פעם לזה ופעם לזה, עד באסיפתם אל בית וועד שלהם הסכימו בעצתם גם לשלוח מאתם למדרגה תחתונה מהם את עסקינו הנשלח להם מחצר המלכות יר"ה שלחו לעיר אלמיץ אל השר אקרה"מ שאנחנו קהל אוים' יושבים תחת סביבו ודגלו, לשמוע גם ממנו דעתו ועצתו בעסק במבוקשינו, והוא יודיע להשרים לברין את ההבדל וההפריש בין צורת בה"כ ובין בניין צורת דמות בניין בית תפילה, ואת פתשנן מכתב שקודתם ושאלתם מאת השר החשוב אקרה"מ באולמיץ מסרו השרים רעפרעזענטאציאן יר"ה בברין לידי ממש מחותם בחותם הגדול כמו מטבע של שני זהו' בצורת דמות נשר חותם המלכות הקיסרית יר"ה, שאמסור מידי בעצמי להשר אקרה"מ, ובחושבי גם

לידע התוכניות מה אני נושא בידי הָלָנוּ אל טובת עסקינו, או ככתבי אוריה החתי נמסר לידי, ולכן בהכמתי השתדלתי שקבלתי גם לידי מן בית סופרי הנאמנים של שרים חשובים רעפרעזענטאצייאן יר"ה בברין, את ההעתק אות באות מה שכתבו השרים הנזכרים בעסקינו אל אקרה"ם יר"ה לאולמיץ, וכל מה ששואלים ממנו להודיעם גם עצתו ודעתו בעסקי מבוקש שלנו לטובתינו ומה ההפרש בין בניין צורת בה"כ ובין בניין בית התפילה.

ואקום היש מהר ויסע אברהם הלוך ונסוע מעיר ברין לעיר אולמיץ ואבוא לשם בריח אדר בהשכמה קודם פתיחת שער העיר ואלך מיד ולאחר בפתיחת שער העיר לתוך המקום, והלכתי לבית הסופר הנאמן של אקרה"מ והוא יועץ הנאמן להשר אדון קרה"מ יר"ה, והוא נעור משנתו ומושכב עוד על מטתו, ואתן לידו המכתב הנמסר לידי משרי רעפרעזענטאצייאן יר"ה, ויותן על ידו לאדונינו השר החשוב אקרה"מ יר"ה, וגם את ההעתק מן הפקידה משרי רעפרעזענטאצייאן מברין שנמסר שם לידי להביא אל שר אקרה"מ יר"ה, שהבאתי גם לידי מועתקת, נתתי ליד הסופר והוועץ הנאמן לקרות, והודעתיו את כל תוכן מבוקש קהילתינו, ומה שאדונינו החסיד השר החשוב דוכום יאזף ווענציל ליכמן שטיין יר"ה בחסדו הגדול המליץ בעבורינו אצל אדונינו המלכות הקיסרית יר"ה, וגם נראה שהמלכות הקיסרית יר"ה היתה חסדה עלינו מפני כבודו של אדונינו הדוכום יר"ה ולא דחתה את מבוקש המלצתו בעדינו כי אם שגשלה עסקי בקשתינו מן יועצים בחצר המלכות יר"ה לשרי רעפרעזענטאצייאן לברין לשמוע מהם גם עצתם לטובת עסקינו, והנה שרי ברין יר"ה גם הם רוצים להתנהג עמנו חסד ולמלא עסק בקשתינו לטובתינו כנתינת עצתם הטובה אל חצר המלכות יר"ה, ולכן גם הם שואלים מאדונינו השר קרה"מ יר"ה עצתו בעסקי מבוקשינו לטובתינו, וא"כ עתה עינינו רק תלויות בעצת אדונינו השר החשוב אקרה"מ יר"ה כאשר יַעַץ אדונינו קרה"מ לשרי ברין יר"ה, כמו כן כִּךְ יַעַצוּ גם הם עצתם עלינו לטובתינו לשירים הנכבדים יועצים בחצר המלכות יר"ה, וכה יהיה וכה יקום ויוכשר עסקי בקשתינו לטובתינו מן המלכות יר"ה, ובקשתי את הוועץ ההוא מאוד שַׁיַעַץ את אדוני אקרה"מ ויכריעהו בעסק מבוקשינו לטובתינו, והשתדלתי את הוועץ מאד אם בריצוי דברי תחתונים ואם בריצוי וכ'.

ויעץ אותי הוועץ ההוא, באמת כפי בקשתכם והצעת דבריכם במומריאל שלכם אל המלכות יר"ה, האמת אתכם, אמנם האדונים שרים החשובים שרי רעפרעזענטאצייאן יר"ה בברין ששואלין מאדוני אקרה"מ יר"ה לשמוע גם ממנו דעתו ועצתו ההבדל וההפרש בין בניין דמות בה"כ ובין צורת בניין בית תפילה, הקשו לשאול כזאת, מי הוא כהחכם היודע פשר דבר וליתן דעתו ועצתו ויבדיל את הצורות בין בה"כ לבית התפילה, האם אדוני השר אקרה"מ יר"ה ואני תִּיַנוּ בבה"כ או בבתי תפילות יהודים עד שנדע להפריש ולהבדיל הצורות והדמותות בין שתיהן, כמו אם יהודים יודעים הפרשות והבדלות בין בנייני בתי תפילות של אמונת נוצרים כי לא היו בתוכם מימיהם, ולכן אדוני השר אקרה"מ יר"ה יתנצל אצל אדונים שרי ברין יר"ה ויסלק את עצמו מזאת מלהודיעם עצתו בנידון זה, ואַעַן איליו אדוני למה תתמה ותתפלאה בדבר זה, הלא יש הבדלות הרבה בין צורות ודמותות בנייני בה"כ לבין צורות בית תפילה. והשיב לי אם ידעת

במיב כתיבה אשכנזית כומריות¹) שלנו, הלא תלך למקום מיוחד ושם תכתוב לך על נייר ביחידית ההבדלות וודאיות וידועים לרבים, כי למיחוש איכא שלא יערוו השרים הנמונים אח"כ למחר אחר זמן מה בקובלנתם ויאמרו הלא היהודים במתא אויסא בונים בית תפילתם כמו צורת בה"כ, וינגלו עליכם שטנה בניין, והלא כבר ידעתם גם ידעתם את הקמים נגדיכם, ואת הכומר בעירכם שכל ימים אין דורש את שלומכם, ולכן אם תכתוב לפני עצמך²) ההבדלות וודאיות, אח"כ תביאם ותמסרם ככתיבה לידך, בכדי שאהי בקי בהבדלות בין בנייני הצורות בה"כ ולבין דמותות בתי תפילות, ואז אח"כ כלומר מעצמי ומידיעתי אני אייעץ עצתי לאדוני אשר אקרה"מ בדבר זה, ואתן לו ההבדלות מדעתי ומעצתי, ואז גם אקרה"מ יריה יתן להשרים רעפרוענטאצייאן יריה לברין בהשובתו ההבדלות וההפרשות משמו כמה שיעצתי לו. גם יודיעם כזאת מדעתו ומעצתו, ובלי ספק ימלא בקשתכם לטובתכם, ואען אילין, אדוני הטוב יעצתני, כן דברת, ואשמע לעצתך, ואכתוב לי ביחידית את ההבדלות והפרשות בכתב ולשון אשכנזית כומריות כיד ה' הטובה עלי אשר חנני ואשר נתן לי לשון לימודים, ואחרי כן אביאם ואמסרם ליד אדוני, ומחר יהי האות הזה, — והלכתי לדרכי ונפטרתי ממנו בשלום, והלכתי לפני שער המקום לבית אושפיו מלוני ושכרתי לי ממנו חדר מיוחד למנחתך, ושם כתבתי בלשון וכתב אשכנזית כומריות ההבדלות בין בנייני בה"כ לבין בניין בית התפילה, כמבואר.

והפרש בניין בית תפילה.

לו. צורת בניין בה"כ.

זאת רק היא בנויה מן הרצפה מלמטה עד למעלה התקרה שני אמות הבניין שהיא רק גבוה בקירוב ה' אמות מדיניות.

(א) בנויה גבוה מן הרצפה מלמטה עד למעלה לפחות עד ששה אמות הבניין שהיא בקירוב גבוה ה"ג אמו' למדידת סחורי באמות מדייני.

וזאת אינה משופעת לא בכיפה מעוגלת מן לבינים ולא בקני אַנְמִים מְגוּהָצִים בסיד ע"י מעשה הבונים, כי אם סוככת בתקרה של קרשים ע"י מעשה חרשים נגרים.

(ב) בנויה משופעת בכיפה מעוגלת מן לבינים שרופים ומגוהצת ע"י מעשה הבונים לפי עניין הבנאים.

והחלונות האלו הם קצרים ברוחבן בקירוב אמה אחת באמת מדייני, ואורכן כגובהן כפי ערך ושיעור הבניין, ואולם הם אינם אטומים ושקופים מלמעלה ומעוגלים נקשת רק הם מרובעים כחלונות בבית דירה.

(ג) החלונות הם קצרים ברוחבן ואולם הם גבוהים באורכן ואינם מרובעי' מלמעלה כי אם משופעים מעוגלים נקשת והם שקופים אטומים כצורת חלוני המקדש.

ואולם בבית התפילה הארון הקודש לנגז בו ספרי תורות הקדושים, הוא יהי עשוי מעשה שולחני כארנו הבגדים העומד

(ד) הארון הקודש שספרי תורות הקדושים נגזיים בתוכו, הוא עומד בתוך כותל מזרחית ואינו בולט חוץ לכותל רק

¹ lateinisch = עיין מה שכתב צונץ בספרו Zur Geschichte und Literatur

צד 181 הע' c. d.

² מלשון אשכנזי הנחוג במאה העבר: für dich :במוין vor dich

הבוק לכותל מזרחית ובולט חוץ להכותל, והפרוכת המסך מסך לפני הארון. ואולם בבית התפילה אין בנוי בימה גבוה לעלות עליה הנקרא לקרוא בתורה, כי אם באמצע בית יהי עומד השולחן הטהור על הרצפה רק בגובה מדרגה אחת לעלות עליה הקורא בס"ת הפרשה הפתוחה לפניו על השולחן ביומא דס"ת בסדר השבוע ועניין היום.

ואולם בבית התפילה, בכדי שלא יתערבו הנשים בין האנשים, תהי עזרת הנשים גם למטה עם עזרת אנשים בנויים במישור אחת, ואמנם אפס שיהי בין עזרת נשים לבין עזרת אנשים מחיצה דקה מקרשים מעשה שולחני המפסקת ומבדלת בין העזרות, ובמחיצה המפסקת יהיו החלונות הפתוחים לשמוע מתוכם תפילת הש"ץ וקדושה וברכו בכדי שהנשים יכולים לענות אמן אחר כל ברכה, ושני פתחים יהיו לשני העזרות אחת לאנשים ואחת לנשים שלא יתערבו יחד.

ואולם בבית התפילה יהיו ספסלים לישב עליהם ולא יהיו המושבות מקומות נבדלים ומופסקים כל אחת לעצמם, ולא יוכלו למכור זה לזה ולא להשכיר וכיש להוריש אחריו לבניו, ולא רשאין לעמוד לפניו מעמד שיפוע לפני עצמו כמו שנהוג בבית הכנסת, אמנם לפני ארבע נפשות יעמדו שולחן קטן כדי שיוכל להניח עליהם ספרי תפילותיהם וספרי מחזוריהם להתפלל מתוכם.

ואולם בבית התפילה לא יהיו מנורות התלויים הרבה, רק אחת בעזרת אנשי ואחת בעזרת נשים, אמנם בכותלי בית יהיו סביב סביב מנורות מיוחדות לתחוב בו הנר המיוחד להמנורה היא כדי להאיר לכל בני בית התפילה לכולם כפי צרכם.

ואולם בבית התפילה גם שהיא אינה נקבעת לבית דירה, מכל מקום יהי בו

שהארון הוא משווה הכותל עם דלתותיו בשווה והפרוכת מסך פני הארון.

(ה) באמצע כה"כ בנוי בימה גבוה כמגדול ועל הבימה השולחן הטהור לפרוש עליו ספר התורה ביומי דס"ת לקרוא בתוכה סדר השבוע ועניינא דיומא בתקנת עזרא הכהן

(ו) ככה"כ בנויה עזרת נשים למעלה על גבי האכסדרה ולמעלה בעזרת נשים חלונות גדולים רחבים שהם פתוחים לכה"כ עזרת אנשים כדי שהנשים יכולים לשמוע תפילת הש"ץ מפיו ולענות אמן אחר ברכת הש"ץ ולשמוע הקדושה וברכו ואמירת קרישים, וכדי שהנשים יאזינו מפי הש"ץ הברכות וישמעו מכה"כ כל דבר שבקדושה, כי לפי הדת הנשים לא יתערבו בין האנשים ככה"כ מפני היררהורי עבירה.

(ז) ככה"כ מושבות המקומות על הספסלי הם מחולקים בעזרת אנשים וגם בעזרת נשים ובין ישיבות המקומות בין כל חלק וחלק ברוב אמה ואמה קרש המפסיק ומבדיל בין כל ישיבה וישיבה וכל גברא באמתיה יתיב, וכל ישיבת המקום נמכר מאיש לאיש וגם יכולין להשכיר, ולהוריש לבניו, ולפני כל ישיבת המקו עושה לעצמו מעמד שיפוע להניח עליו ספרי תפילות וחומשים ומחזורים.

(ח) ככה"כ, מלמעלה מהכיפה עד למטה כמו ג' אמות מהרצפה תלויים מנורות גדולים מנחושת קלל מעשה חושב וגם עששיות וצינוריהם להפתילות ועל המנורות תוחבין הגרות ובעששית מציקים בהם שמן זית, עד שכל כה"כ מלאה אורה.

(ט) ככה"כ שהיא אינה נקבעת לדירת אנשים רק היא בנויה לתפילה ולכן

אין בה תנור להסקה, שאין לכבודי כיריים ועליו יתסדר תנור להסקה מעשה
ושלא תהא ניראית כבית דירה. יוצר ויהא נראה כבית דירה לאנשים.

והנה כל אלו תשעה הברלות והפרשות בין צורות ודמותות בניני בה"כ ולבין
תוארי צורות בנייני בתי תפילות, רשמתי ביחידית בפני עצמי לברי בהדרי
ששכרתי לי בבית אושפיו נכרי חוץ לשער עיר אולמיין, בהיותי שמה לברי ואין
איש אתי שהייתי אוכל להתיעץ אתו עמו בדבר זה מה להבדיל ומה להפריש
בין הצורות בניינים כאלו, ועלי לברי הי' קשה הדבר הזה בחושבי מי יודע אם
יהיו ההברלות וההפרשות האלו הגונים בעיני בני קהילתנו ופן יאמרו מחר לאחר
זמן עלי לאמור זה האיש אברם הוא אברהם החכם יתקרי לי ועתה היסכיל עשו
במה שעשה הברלות והפרשות כאלו וקילקל עסקינו מאד, ולמה היבדיל והיפריש
כל אלו תשעה הברלות הלא הי' די בשלשה או בארבע הפחותים והקלים שבהם,
ויקראו עלי המקרא משיב חכמים אהור ודעתם יסכל וגו', ומה הכריחו לכך שהבדיל
כל תשעה הברלות האלה.

אמנם כל מה שהכריחני כזאת להבדיל ולהפריש כל אלה הברלות והפרשות
הנוכרים, לאשר זכור זכרתי כל ה(ת)רפקאות ומאורעות ומצוקות רבות מה
מצאָתנו ומה פָּעֵנו בקובלנות רבות עלינו מן הכומר דמתא אויסא אל שרי
הגמונים קונסיסטאריא כנוכר /: בס"י כ"ז לעיל /: ומה שהשרים החשובים רעפרעזענ-
טאצייאן יר"ה בברין פסקו עלינו מפני פחדם ואימת המלכות יר"ה, כנוכר /: לעיל
בס"י כ"ח /: ואני הגבר אברהם בהיותי אז ראש ופרנס הציבור בקהילתנו
מוכרח הייתי לעמוד לפני אקרה"מ באולמיין בקומסייאן שלו עם המיצר ישראל
הכומר דמתא אויס"א, שהי' טוען נגדינו בקובלנותיו שאנחנו נוהגים עצמינו בדת
ישראל ובבתי תפילתנו כל תשמישים ארוני הקודש ופרכת המסך, ושולחנות
לקריאת התורה, ומנורות גדולים התלויים ממעלה התקרה למטה ולתחוב בהם נרות
למאור, ומושבות המקומות ולפני כל א' וא' מעמד א' משופע להניח עליו ספרי
תפילות, וכל שארי תשמישים כמו בכה"כ, ואני הוכרחתי להשיב תשובות לפני
אדונים שרים קומסייאן יר"ה נגד טענות הטוען המנגד. והתנצלתי לפני האדונים
שרי קומסייאן יר"ה בתשובותיי שאצלינו בבתי התפילות התשמישים יש הבדל רב
נגד תשמישי בה"כ, ובכל זאת שרים חשובים רעפרעזענטאצייאן יר"ה בברין פסקו
להגמונים שרי קונסיסטארי' מחויקי דתם שהדין עמהם, ואמרו לנו שמירת הדת
כל התנצלותינו בהברלות תשמישי בתי תפילתנו לבין תשמישי בה"כ כאין הי'
ונחשב להם מפני אימת ופחד שהגמונים לא יבואו נגדם בקובלנא למלכות יר"ה,
ולכן רעיוני ועשתנותיי ומחשבותיי ושרעפי וטוהות לבי עלי סליקו ואמרתו בלבי
אם ארשום מן ההברלות וההפרשות בין צורות ודמותות בנייני בה"כ לבין
צורות תוארי ב"ת, רק בקצתם ומעט מוער, ואקרה"מ יספיק עצמו וינוח דעתו
באלו הפרשות והברלות מיעושים, וגם יתן עצתו מוסכמת לשרים חשובים שרי
טריבונאל יר"ה לברין, למלאות בקשתינו ובקשת מליצת אדונינו הדוכוס יר"ה
עבורינו להרשות לנו לבנות ב' או ג' ב"ת בהבדל צורות מיעושים כפי עצתו לפי
רשימתי הבאה לפניו, אזי יאמרו השרים הגבוהים החשובים שרי רעפרעזענטאצייאן
יר"ה, הכי כזאת שאלנו מהשר אדון אקרה"מ יר"ה האם די באלו הברלות

והפרשות מועטים, והלא כבר קודם לכן אמרנו לקהלה אויסי הברלות כאלה ועוד הפרשות רבות יותר, והפה שאסר שוב אינו הזור ומתיר, ומי יודע מה ייעצו אחרי כן עצתם בעסקינו לשרי' החשובים הגבוהים בחצר המלכות, ופן ואולי נהי' נידחים בבקשתינו ח"ו מחצר המלכות יר"ה, ואם נסמוך על הנס שנס שרי רעפרעזענטאצייאן יר"ה יסכימו גם הם לעצת אקרה"מ הנשלח לידם, ויתנו גם עצתם בהסכמתם לשרים גבוהים החשובים בחצר המלכות יר"ה למלאות בקשתינו ולהרשות לנו לבנות ב"ת בצורות הברלות מיעוטים כפי עצת אקרה"מ מאולמיץ המובא לידם, וגם שרים החשובים בחצר המלכות יר"ה יסכימו גם הם לעצת שרי רעפרעזענטאצייאן יר"ה מברין, וימלאו בקשתינו ובקשת מליצת אדונינו הדוכוס יר"ה, וגם יותן לנו הרשיון מן המלכות הקיסרית יר"ה לבנות ב"ת באלו הברלות מיעוטים, אזי למיחש איכא שבלי ספק הכומר דמתא המיצר והשונא ישראל המתנגד תמידית נגדינו יחבר איליו הרבה חביריו כומרים מסכיבותיו ויעררו על הרשיון והתרה שהשגנו מחצר המלכות יר"ה לבנות בתי תפילות בדמותות והברלות מיעוטים, ויבואו כולם בקובלתם אל שרי הגמונים קונסיסטאריא ויאמרו הלא שרים החשובים בברין שרי רעפרעזענטאצייאן יר"ה כבר מוזמן קדם פסקו לכם על קובלתכם ואמרו לקהלה קהל יהודים במתא אויס"א הברלות והפרשות יותר והרבה מאלו קצתם ומיעוטים, ועתה על עצת והסכמת שרי רעפרעזענטאצייאן יר"ה לחצר המלכות יר"ה השיגו היהודים בעירי אויס"א בתי תפילות בהברלות והפרשות מיעוטים והבניינים האלה תואריהם הלא הם כמעט כצורות בנייני בה"כ, ולכן אתם הגמונים שרי קונסיסטאריא מחזיקי דתינו הלא תדעו מה לעשות, ואז בקנתם יבואו שרים הגמונים בקובלתם ובבקשתם עד המלכות הקיסרית יר"ה עצמה, ויגולגל לנו ח"ו שטנה בבניין ב"ת חלילא ויהי' ח"ו יגיענו ועל(ל)מלינו והוצאותינו וכל ההשתדלות לריק ח"ו,

ולכן כל כזאת הכריחונו והתייעצתי ביני עצמי לבדי גם שלא הי' אז איש אתי, ואמרת ללבי כבר דרש ר' יוחנן בפרק הניזוקין⁽¹⁾ המקרא אשרי אדם מפהר תמיד, וכבר אמרו חז"ל⁽²⁾ כלל גדול איהוה חכם הרואה את הנולד וכו' והתחכמתי כמחשבתי והרשמתי ביני עצמי לבדי את תשעה הברלות והפרשות בין דמות וצורת בניין בה"כ לבין תואר וצורה בניין בית תפילה כנוכרים לעיל בפירקין, ואמרת ללבי בהברלות והפרשות האלו אולי יסכרו פי דוברי שטנה והקמים עלינו עוד לא יקפצו פיהם ולא יקנאונו עוד כי יאמרו מי יוכל לכזא אחר דת המלכות את אשר כבר עשהו. — ואמת אניד ולא אשקר באמונתי בכואי לפני חכמי זמני והודעתים את כל ונוכחת וההכרחיות שהכ(ח)ריחונו להברלות האלו, אז קלסוני בכך והיסכימו לרשימותיי ולעצתי ולעשיותיי, וברכו ברוך החונן לאדם דעת וכו', ועוד נחמוני באומרם מה ריעותא הוא לכם באלו תשעה דברי הברלות רק לך יהי' עת רצון מאת ה' שתצליחו בשליחותכם ותשינו התרת הרת ובתי תפילות באסיפות ציבור בבתי תפילות בבנייני הברלות והפרשות כאלו, שאין דתינו דת ישראל תלוי באלו הברלות ואינם מעכבים למצוה,

(1) גיטין כ"ה:

(2) תמיד ל"ב:

לח. וכאשר הבאתי את תשעה הברלות והפרשות האלו הנזכרים רשום בכתיבתי כתב כומריות אשכנזיות ומסרתים ליד היועץ החכם והחשוב של אקרה"מ יריה שם בעיר אולמיץ, וקרא אותם בעיון הדק, וישמח היועץ מאוד, ויבטיחני שאדוני אקרה"מ יריה ימלא בקשתינו ומשאלותינו בעסקינו לטובתנו והוא יציע עצתו להשרים שרי חשובים רעפרעזענטאצייאן יריה לברין שבאלו הברלות והפרשות כזה וכזאת הם יכולים ליתן עצתם ותשובתם אל השרים החשובים בחצר המלכות יריה, למלאות בקשתינו ואת בקשת המלצת השר הגדול והחשוב ארון הדוכוס ליכטן שטיין יריה, והתמהמה(ג)תי שם באולמיץ כמו ח' ימים, עד שהיועץ החשוב הנזכר מסר לידי את אגרת תשובת אקרה"מ יריה לשרים רעפרעזענטאצייאן לברין, וחתום בהתם הגדול מהמלכות יריה, וקודם נעילת וחתמת דלתות אגרת תשובת אקרה"מ יריה למסור אותו לידי להביאהו על ידי עצמי לשרים לברין, קרא אותו היועץ החשוב לפניי, ושמעתי את תוכן פתשנן האגרת של אקרה"מ יריה ואת עצתו שיועץ הארון השר קרה"מ יריה לשרי רעפרעזענטאצייאן יריה לברין, באמרו כמכתב הזה אליהם לאמר, את בקשת היהודים עדת וקהל אויס"א ואת בקשת המלצת השר החשוב דוכוס ליכטן שטיין עבורם הנשלח לכם מחצר המלכות יריה, אלה שלחתם אלי, קבלתי לידי לנכון, והמבוקש של עדת יהודים הנזכרים ראיתי ועיינתי היטב מתוך כתבי בקשתם, ואני מעיד בדברי בקשתם שכפי הכבודות הגדולות המוטל עליהם בארנוניתא כרגא דמלכותא ומסים לשררה שלהם את כל הידוע לי ולכן איני נותן זמן שנה אחת שקלהה הזאת שהיא קרובה תחת ממשלת דגלי אתמה עליה אם תעמוד על תלה במעמדה אם תהיה עוד מוכבדת בהוצאות מרובות הנצרכים על בתי תפילות רבים לעשרה עשרה, ובדבר ששאלתם ממני להודיעכם עצתי ההברלות והפרשות בין בנייני בה"כ ובין בנייני צורות ודמותות בתי תפילות, תדעו נאמנה כי רבים ואלו הם הידועים לי כמו שרשום לפניכם בכתיב הזאת השלוח לכם ממני בכתיב אמת, וכאלה הברלות ושינויים גם תוכלו לשלוח עצתכם ודעתכם ותשובתכם הרמה להשרים החשובים לחצר המלכות יריה, ע"כ הי' תוכן פתשנן אגרת המסור לידי מן אקרה"מ יריה.

וקודם נסיעתי מאולמיץ וחזרתי משם לברין ולהביא על ידי את אגרת עצת אקרה"מ יריה הנזכר לשרי רעפרעזענטאצייאן יריה, כא לידי אגרת בת מחל"ת לב בשורה לא טובה מן גיסי התורני מהור"ר איצק הכהן נר"ו משולח השני אשר עמד על משמרתו בעסקינו בווינא, והודיעני שאמ"ו הגאון מהור"ר בערוש רב מדינתנו ז"ל הלך לעולמו בארצות החיים ושבק חיים לנו לכל חי בית ישראל¹), וגם אהבו של רבינו ז"ל השר החשוב שהי' בחצר המלכות יריה שרבינו הרב הי' מבקרו בעת שהשר החשוב הזה הי' מוטל בערסו בחוליו כנזכר / בס' ל"ד לעיל: גם השר החשוב ההוא הלך לעולמו ז"ל, — אזי חרדה גדולה אחזני, ואומר אל לבי מי יודע מה יולד עתה בעסקינו, כי אף גם שרי רעפרעזענטאצייאן יריה בברין גם הם יסכימו בעצתם עלינו לטובתנו כמו אשר יעץ להם אקרה"מ יריה, אך למיחש איכא פן ואולי אם יבוא תשובת שרי ברין יריה לחצר המלכות יריה, ויותן עסקינו אל העיון ליד השר היועץ בחצר

¹ עש"ק כ"ו אדר ראשון תקי"ג לפ"ק.

הם מלהזכיר לך משפה לחויך מה שנליתי לך כעת דבר שאסור לנו לנלות לשום אדם דבר שתלוי בו כבודי ואיבוד שירותי, ועהה באישון לילה לך לך חויך לעיר ברוי לבית מלונך קודם סגירת שער העיר, ולמחר תלך לפי תומך אל ארמון בית השר החשוב ההוא אשר גיליתי לך עתה, ואצל השר החשוב ההוא הלא תוכל לבקש בקשהך ולכלכל דברוך בתחנונים כחכמתך, ואולי תמצא חן וחסד בעיני עד שתצליח בדרכך, ונפטרת מהשר הסופר הנאמן, ואלך לדרכי לבית מלוני בשלום, ויהי ממחרת ביו השני הלכתי לארמון בית השר פלוני אשר הראני ברמו הסופר הנאמן הנוכח, הנה נתתי איהו מתנה למשרת של השר החשוב ובקשתי ממנו שיראה בשכלו אם אוכל לבוא בעה רצון לפני אדוני השר, כי יש לי דבר בקשה אצל אדוני השר חשוב, וילך המשרת אל אדוני השר החררה ויודיעני איליו בסבר פנים יפות, והשר החשוב היה אז טרוד בכתיבתו, ויבוא אלי המשרת הוצה ויודיעני ויאמר הנה הודעתך אל אדוני השר וכי הוא כעת קצת טרוד ועוסק בכתיבתו, הלא תמתין פה כמו חצי שעה ואז אראה כי אבוא אל אדוני פעם שנית בשעת כושר ואודיע אותך לאדוני בעת פנאי ושעת רצון, ובכן המתנתי שם באכסדרה כמו שעה אחת, והמשרת הי' יוצא ובא לאדוני השר, וישאלהו אדוני השר העוד היהודי אשר הודעתיו אלי פה בארמוני, ומאין הוא ומה מבקש, ויען איליו המשרת, עדיין הוא פה באכסדרה, ולא שאלתיהו מאין הוא וגם איני יודע מה מבקש מאדוני, אך הודיעני יש לי דבר מאדוני השר החשוב, אמנם היהודי הלז נראה בעיני שהוא איש נכבד ונשוא פנים ובעל צורה, ויאמר השר יבוא היהודי אלי החררה, ויבוא המשרת אלי הוצה, ויאמר הנה הודעתך כעת פעם שנית אל אדוני השר בעת הכושר ובסבר פנים יפות הוכרתך לפני אדוני, ויצונו להביאך לפני החרר הפנימית.

ובבואי לפני השר החשוב ארון גראף פלוני, ואקוד ואשתחזה לפניו אפים ארצה, וישאלני מאין אתה, ואען מקהל אוי"ם שתחת ממשלת אדונינו הדוכום הגדול והחשוב השר ליכטן שטיין אני, ועדתי עדת ישורון תמידין כסדרן אנחנו מודרפים מן הכומר דמתא שם בשנאתו הנם עלינו גם שאנו נשמרים מאוד שלא לפגוע בכבודו בשום דבר ובכל זאת תמיד צורה אותנו בקיבלנות אל שרי הגמונים השרים חשובים קונסיסטאריא יריה, ועי זה גרם לנו עד שנתבטל ממנו שמירת דתינו ונדמינו כמו יחידים יהודים היושבי תחת ממשלת השרים חויך לקהילות בשכירות לזמנים ועתים קצובים ואז הם יכולים לחזור ולילך כל אי' ממקומו שישב שם לביתו לקהלתו ולעדתו וכפי הברירה שבידו בלי עיכוב, ואולם אנחנו קהל ועדה המוכבדת כעת בנתינות גדולות בארנונית וכנא דמלכותא וכמסים לשררה שלנו יריה, ואנו משועבדים ומוכנעים תחת ממשלת אדונינו הדוכום יריה ונקשרים לשררה בעבותות השעבוד, ואין אנו יכולין להתפרד ממשלת אדונינו הדוכום יריה מקהלתינו לקהלות אחרות כרצונונו במקום שאין ברירה, ועתה שנגוד עלינו גזרות ודחות על הציבור שאין אנו הציבור יכולין לעמוד בו בלי שמירת דתינו דת ישראל, ולכן קהילתנו הוכרחו לשלוח שליחי דידן לווינא לחצר המלכות יריה בבקשותינו וגם לאדונינו החשוב הדוכום יאועף ווענצל שר ליכטן שטיין יריה לבקש ולהמליץ עבורינו אל המלכה אדונתינו הקיסרית יריה להרשות לנו לבנות רק ב' או ג' בתי תפילות גם שלא יהי' להם צורת או דמותות תוארי בהי"ו רק

שנוכל להתאסף בלי מספר ומניין מצומצם לתפילתינו וכרי שנוכל לשמור ולקיים דתינו דת ישראל. ועתה שקהילתינו שלהוני בעסקינו הזאת לעיר ווינא בבקשתינו לחצר המלכות יר"ה, וגם אדונינו החשוב הדוכס יר"ה ריחם עלינו כרחם אב על בנו ועשה בקשתו והמליץ עבורינו להמלכות יר"ה, ומפני כבודו של אדונינו הדוכס יר"ה גם השרים הגבוהים החשובים בחצר המלכות יר"ה רוצים להמשיך עלינו חסדם הגדול ולמלאות בקשתינו ועסקינו לטובתינו, אמנם מפני כבודכם שרים החשובים שרי רעפרעוונטאציאן יר"ה, גם רוצים להשיג ולקבל ממכם את דעתכם ועצתכם והסכמותיכם בבקשת עסקינו לטובתינו. ועתה שהשרים החשובים שרי חצר המלכות יר"ה שלחו כל כתבי בקשתינו לידכם הרמה, כאשר השר חשוב המליץ אדון אנענד הודיעני בזאת, ולכן הוכרחתי גם משם ווינא לבוא הנה עיר ברין, לעמוד על משמרתי לחלות ולחנן את האדונים השרים החשובים רעפרעוונטאציאן יר"ה גם לעשות עמנו אות לטובה וימשיכו עלינו חוסי חסד של אמת, והנה גם עשיתי המוטל עלי והייתי תמול ושלשום אצל השרים רובם ככולם והשטחתי לפניהם שאלתי ועמי בבקשתי. ועתה גם את פני אדוני השר החשוב אחלה ואתחנן את חסרו הגדול ולרחם עלינו, וכראותי את פני אדוני כראות פני אלקים ותרציני.

ויען אלי השר החשוב ההוא דברי קשות, ויאמר, אתם יהודים קהל ועדת אוי"סא, הלכתם לווינא בבקשתכם לחצר המלכות יר"ה בפשיטות בבקשתכם להתיר לכם שמירת הדת ולכנות בתי תפילות באסיפת הציבור, ואת הטאתכם שחטאתם זה ל"ב שנים עד הנה, לא זכרתם בבקשת מומרייאל שלכם, לא את החטא הראשון שנקנסתם ונענשתם מן הקיסר קארלוס הששי ז"ל בשנת תפ"ב ל"ק שלא יהי לכם בה"כ, ועל חטאים שחטאתם בנתיים ועברתם בכל תוסיפו לאסוף יותר מעשרה לתפילה, ועל שארי חטאים שעברתם והתרתם לכם התרות רבות מעצמיכם במרד ובמעל, וכבר הייתם ראויים לעונש ממון, אך לאשר באמת שאתם מוכבדים בנתינות גדולים בכרנא דמלכותא ולכן יתינו חסים עליכם מלענוש אתכם בממון, ורק נקנסתם במה שפסקה אדונתינו המלכה הקיסרית יר"ה, שבמקו שאין התרה על בה"כ אין להם שמירת הדת לנהוג כמה שנוהגים הדת בבה"כ, ומכל זאת לא זכרתם שום דבר תוך כתבי בקשתכם, אמנם אנחנו השרים רעפרעוונטאציאן היודעים שאתכם, גם מוטל עלינו להודיעם לשרים שבחצר המלכות יר"ה את כל מה שנתהווה אצליכם ועל מה ולמה נענשתם ונקנסתם הציבור כיחיד, וגם אנחנו יודעים שאדונתינו המלכה הקיסרית יר"ה המחוקת מאוד את דתינו ולא פוסקת שום דבר נגד שרי הגמונים קונסיסטאריא יר"ה, גם שהיא בת הוורשת מאדונינו הקיסר קרלוס ז"ל בלי ספק הבת לא תפסוק שום דבר ותכטל מה שכבר פסק אביה הקיסר ז"ל, ותמידית היא הקיסרית יר"ה מרדקדת תמידית לחוק רצונם של השרים הגמונים קונסיסטאריא יר"ה, וכל זאת צריכין אנו להודיע לשרים החשובים כתשובתינו לחצר המלכות יר"ה, ואחר כך אזהם יכולים לפסוק על בקשתכם כרצונם וכפי הסכמותיהם לדעתיהם.

ויהי כשמעי תשובת השר החשוב אלי כנוכר, אזי חרדה גדולה נפלה עלי, כי הבנתי והרגשתי מדבריו שבקשות עסקינו באו לידו אל העיון כפי נימוסיהם והוא הוא השר המעיין, ובבואו אל אסיפתם ביום התוועדס להתייעץ בדבר או לעצת שר המעיין מסכימים כולם יחד לדעתו ועצתו, וכפי עצתם ותשובתם לחצר המלכות יר"ה, גם בלי ספק שרי חצר המלכות לא יבטלו דעתם של שרי ברין, והפלתי לפני השר

החשוב אדון גראף פלוני, מלוא קומתי ארצה, ובקשתי בקשות רבות בכבי גדול כאומרי איליו אדוני השר החשוב הושיעני נא אך הפעם הזאת אם זכינו לכך ששרים הגבוהים בחצר המלכות רוצים לגמול חסד עמנו ואת פני אדונינו הדוכוס יר"ה נושאים לכבודו. ועתה שנשלח מבוקשינו לכבודכם גם לכם, הנה כל דבר עסקינו תלוי בעצתכם ותשובותיכם אם לזכות ואם לחובה ח"ו, ולכן נפשי ועמי בשאלתי ובבקשתי, שתרחמו עלינו כרחום אב על בנים, ואם אין אתם עושים לנו בשבילינו, אבקשכם שתעשו בשביל כבודו ובקשת אדונינו השר חשוב הדוכוס ליבטן שטיין יר"ה. והרביתי שיחי ובקשותיי בבכיות בשכבי לפני רגלי השר הזה מלוא קומתי ארצה, כי אמרתי אל לבי עתה להנגה עת וזמן, כי בא מועד וגי'.

ויען אלי השר החשוב אדון גראף פלוני, ויאמר למה זה אתה נוסף ומושכב אפים ארצה לפניי, קום לך מהאריך ועמוד על רגליך, ואקום ואעמוד לפניו ויאמר, ראה אתה היהודי את תחינתך ובקשות הוצעת כילכול דבריך הנעמים שמעתי ח"ו, ואת בכיות דמעותיך קרבו ונגעו אל קירות לבי, הנה נשאתי את פניך, וביותר כבוד שרכם הגדול והחשוב הדוכוס ליבטן שטיין באמת ראוי לעשות למלאות המלצתו עבורכם, ולולי זאת ערתך וקהל יהודים באוים אינם ראויים להטיב להם על מרדם ומעלם שנהגו עצמם עד הנה שנים רבות. — ומה גם כפי שקבלנו מן השר החשוב אקרה"מ יר"ה את תשובתו ועצתו ודעתו על מה ששאלנו ממנו בעסקי מבוקשכם, ולולי שאנחנו שרי רעפרעזענטאצייאן יר"ה מכירים את שר החשוב אקרה"מ הנה בעיר אולמיין שהוא אינו להוט אחר שחדות ממון והוא שר נאמן בעסקי יושר ונאמן בעדותו שמעיד עליכם שאין נותן לכם זמן שנה א' שהציבור קהל אוים תחת ממשלת סביבו ודגלו יהיו יכולים לשאת הכבודתם רבות וביותר ההוצאות מרובות עבור בתי תפילות הרבה לפני עשרה עשרה. הלא כבר אמרנו שנחשד בשוחד ממון, אך עתה שמכירין אותו כנאמנותו, ולכן תהא בטוח שכפי עצתו ודעתו של השר אקרה"מ יר"ה מאולמיין בעסקיכם, גם מאתנו השרים שרי רעפרעזענטאצייאן יר"ה יהיו עצתינו ודעתינו והסכמתנו בתשובתינו לזוינא לשרים החשובים לחצר המלכות יר"ה, ולא יפול שום דבר ארצה, ונפטרתי מן השר החשוב בשמחה ובטוב לב בשלוי, וראיתי בחוש שכלי כי לב שרים ביד ה'.

מ. אחר הדברים האלה עוד הייתי מתגורר שם ככרין כמו ח' ימים, בחושבי ראוי ונכון לי שלא אזוז מכאן עד שאשמע על נכון בכירור שבהסכמת ועצת השרים חשובים שרי רעפרעזענטאצייאן יר"ה נולם, הלך כל עסקינו לטובה בתשובתם לשרים החשובים הגבוהים לזוינא לחצר המלכות יר"ה, ועד שארע שבוודאי נתקיים מהם הבטחת שהבטיחני השר החשוב אדון גראף פלוני השר המעיין / : כנוכר לעיל בס' הקודם : \ והלכתי לבית הסופר הנאמן והחשוב הנוכר / : לעיל בס' ל"ט : \ וקודם כל דברתי ואמרתי, הנה בקידה והשתחוויה אמרתי איליו תשואת חן חן לאדוני וישר כוחו וחילו על מה שגילה אלי ברמו והראני גם לבוא בהכנעות לפני האדון שר החשוב גראף פלוני, כנוכר / : בס' הקודם לעיל : \ והוא הבטיחני בהבטחה נמורה שכל בקשת עסקינו יתמלאה מפאת עצת והסכמת השרים החשובים רעפרעזענטאצייאן יר"ה גם מהם לטובתינו, ובקרב ימים יושלח מהם תשובתם ועצתם בנידון עסק זה לזוינא לחצר המלכות יר"ה. — ועתה אדוני, כבר הורוני ח' אלקי הדרך טוב לבית אדוני ומצאתי חן וחסד בעיני אדוני ונמלני כל טוב.

ומשכורתו יהי כפול מאת ה' אלקי בורא שמים וארץ תבל ומלואה, ואם מצאתי חן וחסד בעיני אדוני אבקש עוד ואמצא חן וחסד ואשאל אם נתמלא הבטחתי שהבטחתי השר החשוב אדון גראף פלוני שהראני אדוני אילוני ברמו, ושנית אבקש מאדוני להודיעני בחסרו אם עסקינו לטובתינו כבר נשלח מאת וועד השרים החשובים שרי רעפרעוונטאצייאן יר"ה לווינא ליועצי השרים גבוהים חצר המלכות יר"ה, — ויען אלי האדון הסופר הנאמן הנה אודיעך את כל תוכן ענייניך כי מצאת חן וחסד בעיני, כי זה כי ימים העברו ביו' הוועד הובא מן השר המעיין אדון גראף פלוני את כל עסקי ענייניך לפני וועד השרים יר"ה כמנהגם, והודיעום מה שמצא בעיניו הרב פקידות שונים בענייניכם מה שחטאו היהודים קהל עדת אויס"א, מן שנת תפ"ב למספרם 722, עד היו' תקיג"ל ולמספרם 758, וכפי הפסקים שפסק אדונינו הקיסר קארלוס השישי ז"ל עליהם קנסם ועונשם בתחילת חטאם, ואח"כ כפי ציוות ופקידות אדונתינו המלכה הקיסרית מאריע טרעוויא יר"ה בעסק ועניין יישוב ברומף זה ימים זמן לא כביר וחזרה וניערה לראיה ברורה הפס"ד מה שפסק אביה הקיסר קארלוס ז"ל בעניין ועסק יהודים באויס"א, וכמו כן מה שקבלו החשובים הגמונים שרי קונסיסטארי יר"ה מאולמיץ נגד היהודים בעיר אויס"א שעברו במרד ובמעל זמן רב נגד הפס"ד שפסק עליהם הקיסר קארלוס ז"ל, ומה שפסקנו אנחנו שרי רעפרעוונט-טאצייאן יר"ה עליהם, את הכל עיינתי בעיון היטב, ולפי העיון כל זאת, אין שום מצוא ומכוא איזה חסד למלאות ליהודים קהל אויס"א את בקשתם מן המלכות יר"ה, אמנם, לאשר שאדונייהם השר החשוב הדוכוס הגדול שבפרתמים היושבים ראשונה במלכות יר"ה ביקש והמליץ מאוד עבורם לאדונתינו המלכה הקיסרית יר"ה, ולפי הנראה שגם השרים החשובים יועצים בחצר המלכות יר"ה רוצים ונוטים להתחסד עם היהודים קהל אויס"א מפני כבודו של הדוכוס אדונם החשוב שר ליכטן שטיין יר"ה ולא יבוש בכלימה ויורחה בקשתו והמלצתו עבורם, ולכן גם דעתי ועצתי נוטה למלאות את בקשתם, לא מפני שראוים לכך, אך ורק למלאות את בקשתו והמלצת השר הגדול והחשוב הדוכוס ליכטן שטיין יר"ה מפני כבודו הרמה, — ולאשר גם שאלנו בנידון ועסק הזה את עצת ודעת הסכמת השר החשוב אדון קרה"מ באולמיץ שהמה קהל יהודים באויס"א יושבים תחת סכיבי וממשלת הגלו מה עצתו גם מסכמת בעניין מבוקשתם, וגם שאלנו להודיענו ההבדלות וההפרשות בין צורת בניין בה"כ לבין צורת ותואר בניין בית התפילה, והשר הזה כפי חוקתו שהוא מוחזק לנו ישרותו ונאמנותו ואינו חשוד לשחרו בכסף אם יותן לו מלוא חללו דעלמא לעשות דבר קטן שאין ראוי בשורת הדין, והוא גם העיד עליהם בנאמנותו הישר שלפי הכבודתם בארנונית וכרנא דמלכותא המושל עליהם ומסים לשררה הדוכוס יר"ה, ואם עוד יוכבדו בהוצאות גדולות מרובות בצרכי בתי תפילות רבות בהתאספותם רק אסיפות קטנות בעשרה עשרה, לפי זאת אינינו נותן להם קיום וחזקת קהלה ועדה לעמוד עוד שנה אחת, והסכים בעצתו למלאות בבקשתם להתיר להם אסיפתם כל בני הקהילה בשני או בשלושה בתי תפילות, ואולם ההבדלות בין צורות בנייני בה"כ לבין בנייני צורות ודמותות בתי תפילות, גם הודיעני רבות, מפני שהם קהלות יהודים הרבה תחת ממשלת סביבו ורגלו, ולכן בקי הוא מאוד בצורתם ודמות תואריהם, ולכן גם דעתי ועצתי מסכמת, שאנחנו השרים שרי רעפרעוונטאצייאן יר"ה כולנו יחד גם ניתן עצתינו ודעתינו מוסכמת בתשובתינו לשרים הגבוהים בחצר המלכות יר"ה למלאות

מבוקשם מפני כבוד השר החשוב דוכוס ליכמן שמיין יר"ה, ולהרשות להם לבנות ב' או ג' בתי תפילות בהבדלות והפרשות תשעה צורות האלה כמו שהודיענו השר אקר"ה' יר"ה, כך נודיעם מדעתנו ומעצתנו, ולא יפול מאלו הבדל הצורות שום דבר ארצה. — כזה וכזה זה ב' ימים העברו ביו' וועד השרים גם השרים כולם הסכימו יחד וכתבו הסכמת עצתם ושלחו תשובתם לווינא לשרים הגבוהים החשובים היושבים בחצר המלכות יר"ה, ואתה יהודי היא לבך בטוח שבלי ספק גם מהשרים החשובים יועצים בחצר המלכות יר"ה יתמלא משאלותיכם ובקשתכם בעסקיכם לטובתכם ויוגמר הדבר בעזרת השם ברוך הוא בני טוב, וכה יהי' וכה יקום הדבר בחצר המלכות יר"ה בקרב ימים בלי עיכוב ולא ישנו שום דבר ממה ששלחו להם עצתם שרי רעפרעוונג-טאציאן יר"ה.

ואשאל את האדון הסופר הנאמן ואומר, אדוני הנה נא הואלתי לדבר, עוד שאילה קמנה אבקש מאדוני בחסדיך תייעצני, אחרי הודעתני שעסקינו נשלח מן שרי רעפרעוונטאציאן יר"ה לטובתנו לחצר המלכות יר"ה לווינא, מה דעתך ועצתך אם מן הצורך וההכרח שאלך גם בעצמי כעת לווינא לעמוד שם על משמרתי עד כי עסק מבוקשינו גם מהשרים החשובים יועצים בחצר המלכות יר"ה יוגמר בני טוב עלינו. ויעץ אותי האדון הסופר הנאמן החשוב, ויאמר אתה היהודי החכם והנבון ואיש נכבד אתמה על שאלתך, ומה זה תשאלני לעצתי אם מן הצורך שתלך כעת לווינא עבור עסקך, ולדעתי ועצתי אין לך עתה שום הצטרכות כלל שתלך עבור עסקך לווינא, כי כל משכיל ישכיל בשכלו ובל מבין יבין בדעתו, וביותר מי שיודע כי נימוסי נהיג(י) [ת]ממשלת המלכות יר"ה שכל דבר ודבר גדול גם קטן, אף גם אותו דבר יגיע המבוקש ליד המלכות עצמו, לא יפסוק המלכות שום דבר אם לרעה או לטובה בעצמו לבעל המבקש, כי אם לפי הנימוס וסדר נשלח הבקשה לשרים החשובים יועצים היושבים בחצר המלכות יר"ה, ועל פי עצתם ודעתם בהתוועדס באסיפתם בהסכמתם אם נתמלא או נדחה דבר המבוקש, ונפסק כל דבר על פי יועצי המלכות יר"ה ונכתב אצל חצר המלכות נוסחאות דבר ההוא בשם ממשלת המלכות יר"ה, והמלכות עצמו רק יבוא על החתום, ואז בחצר המלכות יר"ה גם הראש שר הגבוה והחשוב שבשרים מן היועצים גם הוא יבוא בשמו על החתום ואח"כ נחתם הנוסחא והיא כחותם הגדול של המלכות יר"ה, זהו סדר ונימוס נהוגות ממשלת המלכות יר"ה. והנה אתה יהודי החכם והנבון אחרי הודעתך כל זאת גם תבין שכפי הנראה עניין ועסק מבוקש קהילתך שהיה מתחילה לפני השרים החשובים הגבוהים בחצר המלכות יר"ה הלא ה' ביכולתם מיד ולא לתר' לרחות אתכם במבוקש שלכם שאין מקום מצוא למלאות בקשתכם לאשר שדבר זה הוא נגד פס"ד שפסק עליכם הקיסר ז"ל, אך אמנם נראה בחוש ראות עין כל חכם ונבון, שהשרים יועצים בחצר המלכות יר"ה נוטים מאד ורוצים להמשיך עליכם חוסי הסדם מפני כבודו של אדוניכם החשוב השר הגדול דוכוס יאזף ווענצל ליכמן שמיין יר"ה שהוא ביקש והמליץ מאוד בעדכם, והשרים הגבוהים שלחו מבוקש עסקיכם גם לכאן עיר ברין אל השרים רעפרעוונג-טאציאן יר"ה לעיין במבוקשכם ורוצים גם לשמוע מהם דעתם ועצתם בעסקיכם גם הסכמתם לטובתכם כתנא המסייע, וכבר הודעתך שהשרים רעפרעוונטאציאן יר"ה גם הם יודעים והבינו דעתם ורוצונם של השרים הגבוהים בחצר המלכות יר"ה, ולכן גם הם שרי רעפרעוונטאציאן יר"ה שלחו תשובתם והסכמתם כמו כבר הודעתך את

כל ונוכחת, וא"כ בלי ספק עתה תוך ימים לא כביר גם משרים חשובים יועצים בחצר המלכות יר"ה יוגמר עסקיכם לטובתכם ויתמלא בקשתכם הכל לטובתכם, ומה זה ששאלת לעצתי נכונה אם בעת מן הצורך והכרח שתלך מכאן לווניא לעמוד גם שמה על משמרתך, הוצאה הזאת מהכא להתם ומהתם להכא כמו כ"ה פרסאות למה לך, וטרדתך כזאת יהי' לאברהים למגין¹⁾ ואולם עצתי הנכונה, לך לך לשלום מכאן לביתך, ולך אכול בשמחה לחמך כי כבר רצך אלקים מעשיך לטובתך. — וברכתי ברכת הגומל ברוך הגומל חסדים טובים, שנמלני כל טוב, וגם לארון החשוב הסופר הנאמן, עינתי מי שנמלני כל טוב, הוא יגמול את כל טוב לאדוני ויהי' משבורתו שלם מאת המקום ב"ה, ונפטרתי ממנו בסבר פנים יפות ואלך לדרכי בשלום, ואברכהו בשם ה' אל עולם.

ואכתוב שם כברין אגרת שלומים לווניא לגיסי התורני מהור"ר איצק הכהן משולח שני חברי, והודעתיו את כל המאורעות מה שפגעני מיו' ביאתי מאולמיץ כברין את כל הקורות מה מצאתני זה ב' שבועות /: את כל הנזכר לעיל בסי' ל"ח ובסי' מ' עד הנה /: וזרותיו מאוד שיעמוד שם על משמרתו משמרת הקודש, עד שיוגמר כל עסקינו לטובתינו גם משרים החשובים יועצים בחצר המלכות יר"ה, וגם הודעתיו שהארון ראש הסופרים הנאמנים קרא לפני ההעתק מה שכתבו שרי רעפ"ר רעזענטאצייאן בתשובתם לשרי חשובים יועצי חצר המלכות יר"ה לווניא וכי הסכימו כולם עצתם ודעתם בעסקי מבוקשינו לטובה למלאות משאלותינו כפי עדותו שהעיד השר החשוב אקרה"מ יר"ה באולמיץ על נאמנותו /: כנזכר לעיל בסי' ל"ח /: אמנם ההבדלות וההפרשות בין בניין צורות בה"כ לבין דמותות תוארי בניין בתי תפילות לא הזכירו שרים רעפרעזענטאצייאן יר"ה בתשובתם לשרי חצר המלכות יר"ה בשם עצתו של אקרה"מ מאולמיץ כי אם ההבדלות האלו כתבו להם והו' עצתם ודעתם. — וגם הודעתי לגיסי התו' מהור"ר איצק הכהן, שהארון הסופר הנאמן הנזכר יעצני עצתו הנכונה שאין לי שום צורך והכרח כלל לטרוח אותי לילך בעסקינו מעתה לווניא לשמור על משמרתו בעסקינו שם אצל שרי חשובים יועצי חצר המלכות יר"ה, כי בלי ספק גם שרי חשובים יועצים בחצר המלכות יר"ה יסכימו בעצתם ודעתם לתשובת עצתם של שרי רעפרעזענטאצייאן יר"ה מברין, וכה יהי' וכן יקום ולא יפול שום דבר ארצה ויתמלא משאלותיכם לטובתכם. כזה וכזה ניחם אותי והבטיחני בעזרת השם ב"ה, ולכן שמעתי לעצתו והנני הולך מכאן עיר ברין לביתי לקהלתי אויס"א.

כל הנזכר הודעתי לגיסי התו' מהו' איצק הכהן באגרת שלומי לווניא.

מא. ובבואי לביתי לקהילתי בחודש אדר שני תקי"ג: ל"ק קודם שבת זכור, קבלתי אח"כ מן בי דואר אגרי"ת בת מחל"ת לב מניסי התו' מהור"ר איצק הכהן מווינא, כי הודיעני באגרתו, שבאמת שמע מפי ארון החשוב אגענר שלנו העוסק בעסקנו את כל לטובתינו, ששרים החשובים שרי רעפרעזענטאצייאן יר"ה שלחו תשובתם עצתם והסכמתם בעסק מבוקשינו את הכל כפי שהודעתיו בכל דבר לטובתינו על צד היותר טוב המועיל לעסקינו. אמנם לאשר השר החשוב בחצר המלכות יר"ה אוהבו של אמיו הגאון מוה"ר הרב מדינה מוה"ר בערוש וצ"ל, שהי' שר המעיין בעסקי מבוקשינו כנזכר /: לעיל בסי' ל"ד /: ואחר דעתי ועצתו הטובה עלינו מפני

¹⁾ unnutz, vergeblich =

כבודו של אמ"ו הרב הגאון מהור"ר בערוש ז"ל. נשלח עסקינו לברין לשרי רעפער-
זענטאצייאן יר"ה גם לקבל מהם הסכמת עצתם עלינו לטובתינו. והשר המעיין הוא
אח"כ בינתים כבר מת והלך לעולמו, ואם ה' עדיין חי, כפי הנימוס והמנהג, גם עתה
בקבלת עצתם של שרי ברין יר"ה ה' ראוי לבוא אל העיון ליד השר החשוב המעיין
הראשון ובלי ספק כל עסקי המבוקש ה' נגמר על ידו כולו לטובה, אך עתה שהשר
החשוב המעיין ההוא כבר מת ואיננו⁽¹⁾, ולכן הובא כל כתבי בקשתינו והמלצת בקשת
אדונינו הדוכס שר החשוב ליכטן שטיין יר"ה, וגם תשובת הסכמת עצתם ודעתם
של שרי ברין יר"ה באו אל העיון ואל גמר עסקינו לטובה, ליד השר היועץ בחצר
המלכות יר"ה שהיא מפורסם כי הוא איננו⁽²⁾ אוהב ישראל, וגם פני אדונינו הדוכס
השר הגדול והחשוב את כבודו ובקשת המלצתו אין נושא, כנזכר // לעיל בסי' לב: /
שדחה כבר באותו פעם בשנים הקודמים את בקשת המלצת אדונינו הדוכס יר"ה
עבורינו, ועתה גם בהאי פחדא יתיבגא ואיכא למיחש פן השר המעיין הזה גם ידחה
מבוקשינו ח"ו כפעם בפעם.

וכשמעי כל זאת מאגרת ניסי התו' מהור"ר איצק הכהן, רעיוני דאגתי סליקו בלבי
והאמת אנד ולא אכחד ואתחרט מאוד ששמעתי לעצת הסופר הנאמן
כנזכר, // לעיל בסי' מ': / שפנתי מעיר ברין לביתי ולא הלכתי משם לווינא להיות
גם לגיסי נר"ו לעזר ולמסעוד להתייעץ מה לעשות בהאי חששא כי טובים שנים מן
האחד ואיש את אחיו יעוורו, וכתבתי לגיסי נר"ו בתשובתי עצתי הנכונה בזה הצריכה
לדבר חששא הזאת, ולגמור עסקינו לטובתינו בכי טוב אף גם ע"י השר היועץ המעיין
ההוא שאיננו⁽³⁾ אוהב ישראל כידוע, כי אם ע"י השתדלות אדונינו השר החשוב
הדוכס ליכטן שטיין יר"ה אל השר המעיין ההוא עצמו יעשה המלצה בעדינו, אז אולי
פני אדון הדוכס יר"ה מפני כבודו והכנעתו איליו ישא וגם תשובת ועצת הסכמות שרי
חשובים מברין ההוא לידו אל העיון זה וזה יחד יועיל לעסקינו שלא ידחה בקשתינו
וימלאה בקשותינו לטובתינו ויוגמר עסקינו בכי טוב. — ובעצתי כזאת כוונתי עם
גיסי התו' מהור"ר איצק נר"ו לכוונה ועצה ודעה אחת, וגיסי נר"ו אור כניבור הלציו
ע"י איזה קציני ווינא יצ"ו שכבר גם עסקו בעסקינו לטובתינו, שהשתדלו עבורינו
בתיקון חששא הזאת אצל האדון השר החשוב באראן דון משה לאפוס אנילארו נר"ו
האהוב וחביב מאוד אצל אדונינו הדוכס יר"ה כאהבת דוד עם יהונתן, כנזכר // לעיל
בסי' ל"א: / שיתעסק כעת בהשתדלותו במצוה שהתחיל ע"י האדון הדוכס ליכטן
שטיין יר"ה, גם לגמרה על ידו, וישתדל אצל הדוכס יר"ה ויכריעהו להראות להשר
היועץ המעיין בעסקינו איזה הכנעה כדי שלא ידחה בקשת המלצתו בעדינו אל
המלכה הקיסרית יר"ה, כפעם בפעם ח"ו ויהי עסקי בקשתינו דבר מעוות שלא יתקן
עולמית, ואף גם שהשר היועץ המעיין ההוא, פחות במדרגת ומעלת חשיבותו ביחסו
עצמו נגד מדרגת מעלת יחסו וחשיבותו של אדון השר החשוב הדוכס ליכטן שטיין
יר"ה, אמנם היינו דאמרי אינשי תעלא בעדינא סגיד ל"א⁽⁴⁾, אם השעה צריכה לכך.
— והשר הזה נר צדק החשוב המיוחס הגדול דון באראן דע אנילארו מילא בקשר
הזאת והשתדל כזאת אצל אדונינו השר החשוב הדוכס יר"ה.

(1) מגילה טו:

וישלח אדונינו הרוכוס יר"ה את שר משנהו היועץ החשוב בחצר הרוכוס יר"ה, אל השר היועץ המעיין בעסקינו, וביקש ממנו באמרותיו אמרי שפ"ר בשם האדון הגדול והחשוב הגדול הרוכוס יר"ה שימשיך חוט של חסד על קהלה הענייה אויס"א בעסק מבוקשם שהיא יושבת תחת ממשלתו ונהלתו והוא הרוכוס יר"ה בחסדו וברחמי עשה עבור היהודים ההם המשועבדים לו תחת ממשלתו בקשת מומריאל והמליץ עבור הקהלה ההיא להמלכה הקיסרית יר"ה, ועתה שהבקשות שתיהם של היהודים עצמם, ושל האדון החשוב הרוכוס יר"ה באו אל העיון ואל גמר הנפסק אצל שרים החשובים יועצים בחצר המלכות יר"ה, ולכן אדוני השר הגדול והחשוב הרוכוס יר"ה שלחוני אל אדוני השר החשוב המעיין בעסקי בקשות האלה ומבקש וממליץ עוד הפעם בעד יהודים קהלתו כמתא אויס"א שימשיך עליהם חסדו עבור כבודו הרמה של אדוני השר החשוב הרוכוס יר"ה, שיוגמרו עסקי הבקשות ע"י אדוני היועץ החשוב שר המעיין יר"ה, ולעת מצוא גם אדוני הרוכוס הגדול והחשוב יר"ה יעשה לאדוני יר"ה חטיבה מול חטיבה, ובוה ידע אדוני הרוכוס יר"ה שמצא חן וחסד בעיני השר היועץ החשוב יר"ה.

וען השר המעיין היועץ החשוב ההוא אל המשולח היועץ החשוב שר משנהו של חצר הרוכוס יר"ה, מי אנכי שר כערכי נגד ערך השר הגדול והחשוב הרוכוס ליכמן שטיין יר"ה הגדול שבפרתמים היושבים ראשונה במלכות יר"ה, אשר באתי עד הלום, שיכניע אלי בבקשתו כזאת הכנעה רבה, והנני אחוי קידה מול אדוני הרוכוס הגדול והחשוב, והאמת אנוד ביד שולחו החשוב, דבר אמת ולא אכחד היהודים שבקהילתו עדת אויס"א שהיא תחת ממשלתו, לפי העיון בכתי ציונים שונים הנמצאים בחצר המלכות שבאו לידי אל העיון, על כל מה שחטאו יהודים קהל אויס"א בשנת תפ"ב ל"ק במעשה שנתהווה שם מהם עם כומר הסגן דמתא ההיא, ומה שפסק עליהם הקיסר קארולוס ז"ל, שבה"כ שלהם תיחרב עד יסודה והיתה תל עולם לא תבנה עוד, ואח"כ בעובדא יישוב ברומף פסקה אדונתינו המלכה הקיסרית מארי טרעויע החסידה המחוקת את דתה שבכל מקומות יישובי שדרים שם יהודים יחידים תחת ממשלת השרים בשכירות לזמנים קצובים ואין להם התרה ורשיון ממלכות יר"ה להיות להם בה"כ אמרו להם הרבה איסורים פרטיים ואיסור כולל כל דת ישראל הנהוג אצל בה"כ אסור להם במקומות שאין להם הרשיון על בה"כ והמלכה הקיסרית הראתה באצבעה ולקחה ראה מקהל עדת יהודים גם שהם רבים קהל ועדה, ככל זאת כפי שפסק עליהם אבי הקיסר קארולוס ז"ל שאין להם בה"כ לא יתפללו וינהגו מנהג ציבור כי אם תפילת ומנהג יחיד, וא"כ נראה שהמלכות הקיסרית יר"ה מאשרת ומקיימת פעם שנית על יהודים קהל אויסא הפסיד שפסק עליהם אביה הקיסר ז"ל, אך אמנם קהלה הזאת במרד ובמעל עברו על כל ציונים מתחילתם עד הנה שנים רבים עד שבאו שרי הגמונים קונסיסטארייע יר"ה עליהם בקובלנא רבה, לשרי רעפי רעוענטאצייאן יר"ה לברין, ונפסק עליהם בעונש וקנס עצום אם יעברו על האיסורים שאסרה א' המלכה הקיסרית יר"ה ומה שצוותה איך ינהגו היהודים בשמירת דתם במקום שאין להם התרה על בה"כ. — ואם כן לפי העיונים האלה שמצאתי בעיוני הטוב כל מה שפשעו היהודים קהל אויסא במרד ובמעל במעשיהם המאורע בכומר סגן דמתא שם, ומה שפסק עליהם הקיסר ז"ל, ומה גם שמאשרת ומקיימת אדונתינו המלכה הקיסרית יר"ה, ולכן היהודים קהל אויסא כפי הטאם ומרדס ומעלם הם אינם

כראים ואינם ראויים להמשיך עליהם חושי חסד, וגם לפי שנפסק עליהם מן הקיסר ז"ל ולפי אישור וקיום המלכה הקיסרית יר"ה, אין שום מכוא ומצוא למלאות בקשתם, שהוא נגד פס"ד שפסק הקיסר ז"ל עליהם, ומי יוכל לבא אחרי המלך אשר כבר עשהו, כי כן נגדו.

אמנם לאשר ארוני השר החשוב הרוכס הגדול יאועף ווענצל ליכמן שטיין יר"ה שלח משנהו יועצו החשוב בעצמו אלי בבקשת מליצתו שממליץ עבורם למלאות בקשתם. וגם השרים חשובים שרי רעפרעזענטאצייאן יר"ה בברין מעידים עליהם כפי הכבודות ארוניות המלכות העמוסים עליהם כעת עתה ואם הם יהיו עוד עמוסים בהכבדת גדולות בהוצאות גדולות הצטרכות בתי תפילות הרבה, שקלהל זאת אינה יכולה לשאת עוד זמן שנה אחת, ולכן אחוי קידה מול פני האדון הגדול והרוכס החשוב שר ליכמן שטיין יר"ה ואת פני כבודו הרמה ובקשת המלצתו אני אשא, וימולאה בקשת קהל יהודים במתא אויס"א המשוועברים לו תחת ממשלתו הרמה. ויותן להם כחסדי המלכות יר"ה התרה ורשיון הרמנא דמלכותא יר"ה לבנות בתי תפילות להתפלל בתוכם באסיפות גדולות בלי מספר כאשר עד עתה קצוב להם רק מניין עשרה עשרה וגם יהי להם מותר שמירת דתם לנהוג ולקיים כשאר קהלות ועדתות יהודים שיש להם הרמנא דמלכותא, ואולם בתי תפילות של קהל אויס"א לא יקראו כה"כ כי אם בתי תפילות יקראו לכל העמים והיוו ניבנים בבניינים שונים ונבדלים בתואריהם מבנייני צורות בתי כנסיות וכמו שיעצו שרי רעפרעזענטאצייאן יר"ה בהסכמת דעתם בתשובתם אילינו שרים ויועצים בחצר המלכות יר"ה, גם יועצים בחצר המלכות יר"ה יסכימו בהסכמת עצתם לאדונתינו המלכה הקיסרית יר"ה, ולא יפול שום דבר ארצה, ולכבודו של השר החשוב הרוכס הגדול ליכמן שטיין יר"ה יעשה זאת למלאות בקשת מליצתו הרמה, וכה יהי וכה יקום.

ובאשר השר היועץ חשוב של אדון הרוכס יר"ה בשמו כינויו אדון שעפר בא משר המעיין ויועץ בחצר המלכות יר"ה לביתו ונתן אמרו שפר לאדונינו הרוכס יר"ה והבטיחו בהבטחתו של השר היועץ המעיין למלאות את הבקשות מפני כבודו של אדון הרוכס יר"ה, נתודע הדבר להשר החשוב אדון באראן וגר צדק דון משה לאפוס דע אנילארו גר"ו מבית אדון הרוכס יר"ה בשם אדון הרוכס, עלו לבו עד מאוד, וגם נתפרסם הדבר ע"י גיסי התו' מהור"ר איצק הכהן גר"ו אל הקצינים נשיאי ישראל שהשתדלו בעסקינו מאוד כל יכולתם זה כמו חצי שנה, וישמחו כולם וליהודים קציני וינא היתה אורה שמחה ויששון ויקר על שהצליחו בהשתדלותם בבקשת עסקינו עשויה לשמה, וגיסי התו' מהור"ר איצק הכהן הודיעני ובשרני כל זאת מיד ולאחר באגרת דרישת שלומי לאוס"א על בי דואר, וקהילתנו עדת ישורון אויס"א צהלה ושמחה.

מב. ובר"ה ניסן בחודש הנאולה כאשר נתמלא בקשתינו ומשאלותינו לשוכתינו בבית וועד השרים חשובים היועצים בחצר המלכות יר"ה בהסכמתם ע"י היועץ השר המעיין כפי מנהג נימוסיהן, והובא בכתובה נוסחת הרשיון של ההתרה וחירויות המלכות בעסקי בקשתינו אל החתימה לידי אדונתינו המלכה האדירה הקיסרית מארייע טרעוויא לבוא בעצמה בחתימת ידה ממש על החתום ועל האישור והקיום.

ותחתום המלכה הקיסרית מאריע טרעזיא יר"ה בעצמה

בתימת ידה ממש ההתרה והחירות ונוסחת הרשיון שנגמר מהשרים גדולים יועצים החשובים בחצר המלכות יר"ה על פי עצתם והסכמתם, בהרמנא דמלכות ובחסדה הגדול מתרת ליהודים קהלת יעקוב ועדת ישורון במתא אויסא יע"א לבנות שני בתי תפילות להתפלל בתוכם תפילת ציבור כאסיפתם כל בני קהלה אנשים ונשים ותינוקות של בית רבן בלי מספר ומניין צימצום בעשרה עשרה כמה שהיו קצוב להם עד עתה, וגם מותר להם לנהוג ולקיים שמירת דתם דת ישראל כולו כמו שנהוג לקהילות יהודים במקומות שיש להם חירות קיומים בהרמנא דמלכותא בה"כ.

אמנם כפי ראות אהורנית לעמק עבור אהור כמה שחטאו קהלה הזאת בשנת תפ"ב ל"ק בעוברא ומאורע על ידם בסגן כומר דמתא שם ונג(נ)ענשו מן אבי הקיסר האדיר ז"ל שפסק עליהם שלא יהיו להם בה"כ. ולפיכך לא היו שום מבוא ומצוא עשות להם שום חסד, ויהיו נענשים עונש עולמית, ואולם עתה שהשר גדול והחשוב הדוכס יאזעף ווענציל ליכטן שטיין אדוניהם ביקש והמליץ בעדם מאוד ומפני כבודו הרמה נתמלא בקשתם ונתחסדו בהרמנא דמלכותא להיות להם שני בתי תפילות עם התרת שמירת הדת ישראל כולו כשארי קהילות ישראל ובאסיפתם בשני בתי תפילות האלה בלי שום מניין ומספר קצוב להם.

אפס בכל זאת יקויים עליהם פס"ד שפסק עליהם אבי הקיסר קארלוס הששי ז"ל שלא יהיו להם בה"כ, ולכן אלו שני בתי תפילות שלא יקראו בשם בה"כ, רק שיקראו בשם בתי תפילות לכל העמים, עבור זאת יהיו מובדלים ומפורשים בבניינם בתואריהם, מן צורות ודמותות בנייני בה"כ, בתשעה ענייני הבדלות פרטיים כמה שיעצו לנו השרים החשובים שרי רעפרעווענטאצייאן יר"ה בברין כן יקום כפי עצתם ודעתם בהסכמתם, ולא יפול מזאת שום דבר, זהו תוכן פתשגן חסד החירות והתרות הניתן לקהילתינו אויס"א יע"א מאדונתינו המלכה האדירה והחסידה מאריע טרעזיא יר"ה, ונתאשר ונתקיים בתימת ידה ממש, ונחתם על קו משי שחור וצבע כרכומי בחותם הגדול ודגל המלכות הקיסרית יר"ה דמות נשר הנפול, ונשלח ע"י הרצים מחצר יועצים המלכות יר"ה ודבר המלכות ודתו החסד הניע לברין ליד השרים החשובים שרי רעפרעווענטאצייאן יר"ה, וגם שרי ברין יר"ה נצטוו משרים חצר המלכות בשם המלכה הקיסרית יר"ה לשלוח ההעתק חסדי החירות האלו ליד הגמונים שרי קונסיס"ט שארייע יר"ה לעיר אולמיין לראות מתוכו מה שהת[י]רה המלכה הקיסרית בחסדה הגדול לקהל יהודים במתא אויס"א בכדי שלא יעדרו בבנייני שני בתי תפילות בקהילה הזאת. **מג.** אחר הדברים האלה שנגמר עסקינו בעזרת ה' בני טוב כיד ה' הטובה עלינו, מיד ולאחר נסע גיסי התורני מתור"ר איצק הכהן גר"ו בעגלת צב מעיר ווינא לעיר ברין לקבל מהם חסדי חירויות הניתן לנו מהמלכות יר"ה לידו, וגם גיסי התו' מהר"ר איצק הכהן הראה לפני השרים רעפרעווענטאצייאן יר"ה את חסד פס"ד מה שפסק הקיסר קארלוס ז"ל לקהילתינו על עירוני מתא אויס"א על שהחזיקו ותפסו לידם שלא כדון את חומר בית הכנסת שנחרבה שמהוייבים להחזירם לידינו ופסק לנו שכל חומר בה"כ החריבה שייכת לנו, ולעשות עם חומר הבית כאינש העושה בשלו כאוות נפשו בלי מוחה בידו, /: כנובר לעיל בס"י יח: / ולפי זאת כעת שאנחנו בחסד הניתן לנו מהמלכות יר"ה והמרשית לנו לבנות בקהילתינו שני בתי תפילות, נבקש מן חשיבות מעלתכם וכבודכם הרמה שנוכל ליקח את חומר בה"כ שלנו החריבה

זה שנים ושלושים שנה את גל אבנים וחול הסיד, ואת שארי חומר[י] הבית, לצורכינו לבנייני שני בתי תפילתינו, וצרכי בניינים כאלו רבים, וכל העוסק בבניין מתמסכן¹). ונחנו כבר מוכבדים ועמוסים בנתינות גדולות ואין ידינו משגת לצאת ידי חובותינו ואיך נוכל להוציא הוצאות רבות הרשים על חומרי בניינם, מה שמוכן בידנו כפי פסק שפסק לנו אדונינו הקיסר ז"ל, שהומר[י] בה"כ החריבה הם שייכים לנו ולעשות מהם כל צרכינו באין מוחה ובאין שום עירעור.

והשיבו השרים רעפרעוונטאציאן יר"ה, למי ששואל כהונן, משיבין לו כהונן, מי ימחה לכם דבר היושר שפסק לכם כבר הקיסר ז"ל, ולכן מותר לכם ליקח את כל חומרי בה"כ החריבה לצרכי בנייני שני בתי תפילות באין שום מוחה ועירעור, ונמסר מהשרים יר"ה ליד גיסי התו' מהור"ר איצק הכהן נר"ו את חירויות המלכות לקהילתינו הנשלח לידם בחתימת המלכות יר"ה מיועצים חצר המלכות יר"ה וגם ההתרה מהם ליקח את כל חומר בה"כ החריבה לצרכי בנייני שני בתי התפילות באין מוחה כפי פסק היושר שפסק כבר הקיסר ז"ל. — וקודם נסיעתו ופרידתו של גיסי התו' מהו' איצק הכהן נר"ו מוויני' לברין, גם קודם הליכתו מברין לקהילתינו לביתו, הנה קול ברמה נשמע מגיסי התו' נר"ו כמבשר ואומר באגרותיו על כי הוא קומו כל בני קהילתינו במספר ב"ש"ו"ר"ה טובה יקראו לכם יתאמר ממני שלוחא

דידכו שלוחא דרחמנא, שעל ידינו שלוחכם אני וגיסי התו' מהור"ר אברהם ברוד"א נר"ו, הוא גיסי נר"ו על ידו מאולמיץ ומברין מהתם, ועל ידי בווינא מהכא כהנהו תרי גיסי שלא התירשלונו בשום דבר בעסקינו בשליחתנו לטובת קהילתינו יצ"ו בעזרת ה' הטובה עלינו נתחתן^(ז) ונמסר כל עסקינו לטובה ביד ה' הטובה עלינו ונתמלא מבוקשינו מן אדונתינו המלכה האדירה החסידה הקיסרית יר"ה, ועל"עצת השרים היועצים החשובים בחצר המלכות יר"ה על פי עדותם באמונתם שנשלח לידם הרמה מן השר החשוב אקרה"מ באולמיץ, ומן השרים החשובים שרי רעפרעוונטאציאן יר"ה בברין שפעל בימי התו' מהור"ר אברהם ברוד"א נר"ו אצליהם ובסיעתא דשמיא מצא חן וחסד בעיני השרים כולם ויעצו שרי ברין יר"ה בהסכמתם עלינו עצות טובות לחצר המלכות יר"ה, וגם היועצים השרים החשובים הגבוהים היסכימו יחד בהסכמתם לעצת שרי ברין יר"ה, ויעצו עצתם בעסק מבוקשינו לטובה עלינו אל המלכות הקיסרית יר"ה, וגם אדונתינו המלכה הקיסרית יר"ה הסתה חסדה הנדול עלינו ומילאה בקשתינו את הכל לטובה כי לב מלכים ולב שרים ביד ה' הטובה עלינו, ובמניין ח"ס"ד' א'מ'ת' לנו נתנה הרמנא דמלכותא לבנות בקהילתינו שני בתי תפילות להתפלל באסיפתינו לתובכ בלי מניין ומספר קצוב, וגם הירשית והותירה לנו לשמור ולקיים ולנהוג את כל דתינו כשאר קהילות ישראל שיש להם הרשיון על בה"כ, ואולם אפס שני בתי תפילתינו האלה יהיו בנויים שנות מבנייני בה"כ בתשעה עניינים פרטיים יהיו נבדלים בתואריהם מן ענייני בניין הצורות של בה"כ כדי שלא יקראו בשמותם שם בה"כ כי בית תפילה יקרא לכל העמים, לאשר ולקיים פסק הקיסר ז"ל שפסק בשנת ת"ש"ב ל"ק שלא יהי' לקהל ערת או"יס' בה"כ, כמו שגיסי התו' מהור"ר אברהם ברוד' נר"ו הודיעכם את כל ונוכחת כבר, ועתה בעברי דרכי מווינא לביתי הוצרכתי גם ליקח דרכי לעיר ברין לקבל מן שרים החשובים רעפרעוונטאציאן יר"ה

¹ Wer sich in Bauen einlässt, verarmt אינשו: (1)

את החירות דקהילתינו על מבוקשינו הנשלח לידם משרי חצר המלכות יר"ה, וגם בקשתי מן שרי ברין יר"ה להתיר לנו ליקח את חומר בה"כ החריבה גל של אבנים ולבינים וחול סיד לצרכי בניין בתי התפילות כפי שפסק לנו כבר אדונינו הקיסר ז"ל ששייך כל חומר בה"כ החריבה לנו לקהילתינו לצרכינו באין מוחה ועירעור, והשרים שרי ברין יר"ה מלאו בחסדם בקשתי, ומסרו לידי את חירות והרמנא מלכותא על בניין שני בתי תפילות וגם ההתרה על חומר בה"כ החריבה ליקח לצרכינו לבנות שני בתי תפילות בלי עירעור ומחאה כפי הפסק שפסק לנו הקיסר ז"ל כי השרים יר"ה בדבר יושר הפיצי חסד המה, ובקרב ימים אביא את הכל אתי עמי לביתי קודם חג הפסח הסמוך —, ושמהנו מאוד בהודעה זאת שבישקנו גיסי התו' מהור"ר איצק הכהן נר"ו מברין, ויבוא גיסי הנ"ל מברין לביתו גם הוא לעת ערב אור לארבעה עשר בודקין ומבערין ההמץ מה שסבלנו זה שנים ושלושים שנה מ[א]ן שנחרכה בה"כ מעט מקדשינו עד עתה שהשגנו כסיעתא דשמיא החירות מן המלכות הקיסרית לבנות שני ב"ת בקהילתינו וההתרה לשמור ולקיים כל דת ישראל. וכל בני קהילתינו יע"א צהלה ושמחה.

מד. ויעשו בני ישראל כל בני קהילתינו עדת אויס"א יע"א את חג הפסח ההוא בשנת תק"ג ל"ק במספר ב'ש"ו יר"ה' הטובה הבאה איליהם כסיעתא דשמיא על ידינו הנהו תרי גיסי אנחנו שלוחי דירתו ושלוחי דרחמנא שהצלחנו בשליחותינו בכל השתדלות עסקינו בעור השם ב"ה, היו כל העדה חוננים ושמחים שְׁמַחֵי לֵב כָּל יְמֵי הַחַג, ובחולו של מועד התאספו אלופים ראשים פרנס(ה) [י] הקהל ונבחרו הקהלה עבור הכנות צרכי בניין ובכך הקהל יצ"ו בהסכמתם היו ממנין אותי ואת גיסי התו' מהור"ר איצק הכהן נר"ו, והיינו אני נתמנה למדוד על פי הכמת תשבורת אורך ורוחב וגובה הבניין וחלקי העורות של אנשים ונשים, וחלקי החלונות והפתחים כרוחבם ובגובהם, ועל תשעה הברלות תוארי צורות מופרשים פרטיים מצורות הנעשים בבנייני בה"כ. כפי חסדי החירות אשר אדונתינו המלכה הקיסרית הירשית לנו לבל לְשַׁנְּתָא [ה] את תפקידתה ולא נפסיד ח"ו את חסדי חירות המלכות. וגם נתמנתי להיות המשגיח הטוב על כל בעלי מלאכות אצל הבניין, על הבונים, ועל הנגרים חרשי עצים, ועל השולחנים, ועל הפועלים שכירי הו' המסיעים להבונים, ולהשגיח על כולם השגחה פרטיית שיהיו עוסקים כל א' וא' מלאכתו באמונה ולא ברמי', עד שבית התפלה מתחילת הבניין עד גמרו יהי הכל באופניו, אם בניו יושפי ומהודר בניינו לשם ולתפארת ולתהילה, ואם בתשעה תוארי צורות נבדלות בבניין ב"ת כפי חסדי החירות מהמלכות יר"ה, יהיו הכל מתוקן לתעוד"ה. — כל זאת הו' התמנתי מאלופים פרנסי הקהל יצ"ו מתחילת הבניין עד גמר הבניין.

ו:גיסי התו' מהור"ר איצק הכהן נר"ו, נתמנה מאלופים פרנסי הקהל יצ"ו שנמסר לידו את המעות העולה לכל צרכי הבניין, לכל הכנות הנצרכים לקנות, אם כל העצים לקורות הנג וקורות הגסים לתקרה הבית, ואם כל הקרשים דקים ועבים הנצרכים לנגרים לתקרה הבית ולמלאכת הנג, ואם אל בעלי מלאכות השולחנים למלאכת ארון הקודש, ושולחן השחור לקריאת התורה, ושולחנות הקטנים לפני ישיבת אנשים ונשים להניח עליהם ספרי תפילות פתוחים בשעת התפילה, והספסלים לישיבות, ולעשיית מחיצת הקרשים המפסקת בין עורת אנשים לעורת נשים, וכל שארי צרכי קרשים להבונים לעשות את הנשר להביא עליה ע"י פועלים שכירי הו' את צרכיהם, אבנים

ולבינים, וחול הסיד, ושאר תשמישין כפי ענין הבנאים, ולעמוד על הגשר הבונים, ולקנות נסרי הגג ובריחי הגג, וכל מסמורי ברזל הנצרכים להגג ולהבניין כולו. והחלונות הזכוכית וכפיהם, ורשתות ברזל לפני החלונות מבחיין, ומפתחות וציורי הברזל לדלתות הבית. — וגם כל תשלומי בעלי מלאכות כל שבוע ושבוע, אם להבונים, ואם לנגרים, ואם לשולחנים, ואם לפועלים המסייעים שכירי ה'ו'. דרך כלל כל הוצאות יצא ע"י גיסי התו' מהו' איצק הכהן. מתחילת בניין עד סוף נמר הבנין, — וכל זאת ה'ו' התמנותי מאלופים קהל יצ"ו.

ואמרנו אף גם שהתמנותי כזאת הם גודא רבה עלינו, אם בטרחות גדולות, ואם בהתבלות עתים וזמן שלא נוכל לעסוק מאומה בשום עסק פרנסת הבית אמנם אמרנו, לאשר מתחילת שליחותינו מקהילתנו בעסקי מבוקשינו לטובתינו לווניא לחצר המלכות יר"ה, וכבר מצוה רבה כזאת הבאה לידינו שאין לה שיעור לשכרה לא החמצנו, ועסקנו בה זה שבועה חדשים יומם ולילה ביגיעות רבות וטרחת גדולות.

ואני הגבר אברם הוא אברה"ם אשר לקחתי בנגרלי להתפרד מן גיסי התו' מוהר"ר איצק הכהן נר"ו מווינא כר"ה שבט תקי"ג ל' העב(ו)ר והלכתי לברין ומהתם לאולמיין כרי לעמוד במקומות האלו אצל השרים החשובים על משמרת משמרת הקודש בבקשות רבות ולהשתדל אצלם עסקי בקשת קהילתנו על ידי עצתם לחצר המלכות יר"ה עלינו לטובתינו, וטרחתי ויגעתי יגיעות רבות זה יותר משני חדשים רצופים יום ויום בימות החורף אם הייתי ב'ו' אבלני חורף וקרה בלילה ותדד שנתי מעיני, עד בעזרת השם ב"ה את כל אשר יזמתי לעשות עשייתי לשמה לא נתבצר ממני החל ונמור עשייתי לשם שמים, והבא לטהר מסיעין לו מן השמים, והצלחתי בעסקי אצל השרים החשובים כולם כאשר כלכלתי דברי תחנוני לפניהם בהגיון צחות לשוני ואמרי שפר בשפת נקי כאשר חנני אלהים מעודי ונתן לי לשון לימודים, ונתנני ה' אלקים לפניהם לחן ולחסד ולרחמים מילאו נפשי בשאלתי ועמי קהילתי בבקשתי, והעידו עלינו עדות נכונות המועילות לטובת עסקי בקשתינו, וכתבו עצתם ודעתם לשרים הגבוהים החשובים בחצר המלכות יר"ה עלינו לטובתינו ולמלאות בקשתינו, וכל זאת היתה יתד טוב לעסקינו שכל מבוקשינו היה תלוי בו. והאמת כזה נראה לעינינו שעל עדותם ועל דעתם והסכמת עצתם הטובה עלינו לחצר המלכות יר"ה, גם שרים שרי חצר המלכות יר"ה הסכימו בעצתם לטובה עלינו למלכות הקיסרית יר"ה, וכזאת גם נתמלא בקשתינו מן המלכות הקיסרית יר"ה מעצמה כל עסק בקשתינו לטובתינו ונגמר את כל עסקינו בני טוב וכל טוב.

ועתה גם שהטילו אלופים פרנסי הקהל יצ"ו עלינו גודא רבא בהתמנותי האלה שהם טרחות גדולות והתבלות עתים וזמנים שלא נוכל לעסוק מאומה עוד בפרנסת הבית אפשר יותר מעתה זה זמן קיין כולו, בכל זאת אמרנו אם התחלנו כבר במצוה הזאת גם נמור המצוה רבה הזאת על ידינו, והמתחיל במצוה אומרים גמור. ואין המצוה נקראת אלא על מי שגומרה.

מה. וכיום הקים המשכן ברי"ח זיו הוא חודש אייר תקי"ג ל' ג' נתייסד הבית בית התפלה האחת עם בית דירה נאה לדירת הרב בימים ההם אשר ישב על כסא הוראה בקהילתנו יע"א בבניין אחת ואכסדרה אחת לשניהם, והבניין הזה הגם שהוא גדול הכמות ורב האיכות כי על פני רחוב בצד מעריב [ה]עולם

הוא באורך שנים עשר מדות באמת בניין שהם בקירוב כ"ז אמות מדיני למדידת סחורות, ולאחורי הבניין אורך בית התפילה לצד מזרח העולם עם הכותלים מערבית ומזרחית נמשך הבניין תשעה מדות באמת הבניין שהם בקירוב עשרים אמות מדיני, ובניין כזה צריך הוצאה רבה, וזמן גדול עד שיוגמר הבניין בית עצמיי וכל תשמישי בית בתוכו בפנימיותו. אמנם, אם מפאת הכנת הומר הבית, אבנים, ולבינים שרופים, ורוב חול הסיד הצריך להבונים, היו מוכן וקרוב לידי הבונים כמו חי אמות מדיניים הגל הגדול שהיו מונח הומר בה"כ החריבה על תלו מיוי חורבן בה"כ, ואם מפאת הבונים היו ששה בעלי מלאכה. וארבע פועלים המסיעים להם שכירי היוי ושני פועלים שכירים לשכך הסיד במים משריפתו בנומא נמוכה בקרקע בארץ אחד מהם לערב החול עם הסיד, ואי מהם להוליך את חול המעורב למלאכת הבונים, והנגרים חורשי עצי הקורות ולמלאכת הגג היו ארבע בעלי מלאכה, והשלהנים היו שלשה בעלי מלאכות. וסך כולם היו מ"ב אנשים לפירוע להם שכירתם עבודת מלאכת יומו ביומו, ביחד עלה תשלומיהם לאחד יום קרוב שבעה זהו וביוי שבת, גם ששבתו במלאכתם, היו נפרעים חצי עבודתם, ועלה כל שבוע תשלומיהן עד מ"ה זהו. — ולחודש אחד עלה תשלומיהן יותר מן ק"פ זהו, ואלו בעלי מלאכות והפועלים עסקו במלאכת עבודתם המשה חדשים מן ר"ח אייר תקי"ג ל"ק עד סוף אלול ערב ר"ה בהחפזם כדי שנוכל להתפלל בבית התפילה זאת ולהנך הבית בתפילתינו בסליחות זכור ברית אבות, נגמר הבית תפילה זאת, ולפי זאת עלה הוצאות בעלי מלאכות והפועלים במשך המשה חדשים האלו עד סך תשעה מאות זהו, ומלבד הומרי הבית שהיינו מוכרחים לקנות, כמו עצי היער לקורות התקרה ולהגג, ונסרי ובריהי הגג, ומסמורי יתדות ברזל, וקרשי דקים וגסות עבים לתקרה פני הבית תפילה ואכסדרה ודירת הרב אבי"ד דקהילתינו, ולעבודת מלאכת השולחנים, היו נצרכים הרבה זקוקים קרשי ומלבד שארי בעלי מלאכות בברזל לרשתות החלונות ומפתחות וצירי דלתות בפתחי בתים, וארבע עשר חלונות זכוכית וכנפיהם, ושני תנורים יפים מעשה יוצר, ושאר תשמישים שעלה גם לפחות ערך שמונה מאות זהו, ובסך הכל עלה בניין הבית תפילה ובית דירת הרב, יחד לסך מ"ב מאות זהו.

וא"כ תתמה במחשבתך מאין לקחנו סך רב כזה להוציא הוצאה רבה הזאת במשך זמן מועט המשה חדשים האלה. — אמנם אל תתפלאה ואל תתמה על זאת, כי מתחילת הליכתנו בשליחותינו לווינא, נמסר לנו בידנו שבעה מאות זהו מקהילתינו על הוצאות שתדלנות והוצאותינו חוציות, ואולם אדוני כ"ב הקצין המפורסם והנדבן הגדול הר"ר זלמן זינצהיים ז"ל אשר אותי הכניס לביתו ונתארחתי אצלו להיות באוכלי שלחנו /: נזכר לעיל כסי' לא: / לידו המהור מסרנו את שבעה מאות האלו להוציא בהוצאות שתדלנותו על אמונתו ולא יחשבו כי באמונה עושה, ואור כנבור חלציו בכל יכלתו ואפשרו בכל מקומות של שבחיים אהוביו מכיריו, ואולם הקצין הנדבן הזה הנוכח, החזיר לנו מעותינו, ופיזר בכמה מקומו את מעותיו מכיסו ערך חמישים חגרים אדומי העולה ר"ך זהו עם שארי מתנות למשרת השרים כמנהגם, והקצין הזה הידרין וגם ויתר הוצאותיו האלו לקהילתינו מכיסו וכספו ולא תבע מאתנו להחזיר לו הוצאותיו בשבילינו, ועור נדב מכיסו לבניין בית התפילה נ"ן זהו ובשביל זוגתו הנבירית ועבור בניו ח"י ר"ט ס"ה ע"ז זהו, — וגם אמי הרב מדינה הגאון רבינו מוה"ר בערוש ז"ל, כאשר הלך עבור עסקינו להשתדל אצל אוהבו השר החשוב

היועץ בחצר המלכות יריה ולדרוש בשלומו /: נזכר לעיל בסי' ל"ד : היריין לאוהבו השר היועץ החשוב ההוא וכבדוהו דרך כבוד הראוי להתכבד דבר[ים] יקרים ממאכל ומשתה העולה על שולחן שרים חשובים, וכיבודים כאלה נחשב בעיני השרים כפלי כפלים יותר מכיבודי ממון, ורבינו הרב הוציא בהוצאה זאת מכיסו ערך נון ר"ט עבורינו, והשתדלות אצל אוהבו השר החשוב היועץ, ההוא עשה פרי בעסקינו והצלחנו ב"ה במבוקשינו /: כמבואר בסי' ל"ד היטב /: ורבינו הרב לא תבע ממנו להחזיר לו הוצאותיו, וגם הוא רבינו ז"ל וויתר זאת לנו לקהילתינו, וגם שארי קציני ווינא יצ"ו שעסקנו בהשתדלותם בעסקינו אצל חשובים שרים אוהביהם בלי ספק כל א' הוציא הוצאה עבורינו, כי אין מקרבין לאדם אלא בשעת הנאתן והם לא תבעו מאתנו שום דבר להחזיר להם הוצאתם, גם זאת זכרה להם ה' לטובה, ועוד נדבנו הקצינים בווינא מיסם נדבות גדולות לבניין בית התפילה, כמו שרשום בכתב אמת בפנס משולחת המונה בתיבת קהילתינו כל א' וא' מוזכר בשמו ונדבת לבו, וגם הנדבות שנדבו אחינו בית ישראל קהילות קדושות במדינתנו מערר"ין ומקהילות קדושות בתפוצות ישראל משארי מדינו, את הכל כמו שנרשם בפנס הנדבות המונה בתיבת קהילתינו, והקב"ה ישלם שרם.

ולפיכך אין להתפלאה מאין לקחנו והשגנו להוציא הוצאה רבה כזאת בזמן מועט משך ה' חדשים ולבנות בניין גדול יפה ונאה כזה בית התפילה ודירת הרב אב"ד דקהילתינו בשטה אחת, לאשר מאותן שבעה מאות זהו שמסרו אלופים קהל יצ"ו לירינו בתחילת שליחותם אותנו לווינא, אחר השבון הצדק מה שהוציאנו הוצאותינו פרטיים בעסק קהילתינו על ידינו בווינא ובכרין ובאולמיין והוצאות הוצאות במשך שבעה חדשים, הנשאר הביאנו כמה מאות זהו והחורנו לקופת הקהל, והנדבות מווינא, וממדינתנו וממדינו אדרים מקהילות קדושות ומנדבות בקהילתינו, ומה שהקהל עשינו חוב אצל אדונינו הדוכוס יריה שלקחנו מן השררה יריה בהקפה על אוזה שנים בתשלומי קצובים לבינים שרופים ועצי קורות נסים לתקרה הבית, ועלה החוב בערך מאה ר"ט, זאת וזאת ה' מספיק לנו ברווח להוציא הוצאה רבה כזאת ערך טו"ב מאות זהו על בניין בית ודירת הרב נר"ו במשך זמן מועט ה' חדשים ע"י טו"ב פועלי בעלי מלאכות מן ר"ח אייר תקי"ג ל"ק בהתיסדות הבית תפילה, עד שננמר הבניין כולו וכל תשמישי הבית בפנים ביו"ב"ה אלול במספר ונבנתה על תלה, לשם ולתפארת ולתהלה, ולה' הישועה על עמך ברכתך סלה, ולו משפט הירושה והגאולה, וביו' אחריו בער"ה בתפילת סליחות זכור ברית אבות והשב שבות אהלי יעקב, נתחנך הבית לתפילה.

מו. וְיִתָּר דברי השתדלות על ידי אצל האדון החשוב שר האלף ושר הצבא שר הבירה הממונה מן המלכות יריה על עיר מסכנות ובצורה החוק אולמיין באראן דע ברעדאן יריה אוהבי מעודי מנעורי בהיותו אתי עמי כמו ד' שנה בספר תוגרמה בעיר אורשויע¹). היותו אז רק שר מאה, ובהיותו אז בשירותי מעמדי הטוב, ושר הזה קיבל ממני הנאות טובות וגמילות חסד רב גמלתיו כל זמן היותי עמו שמה באמנה עמו, והשר הזה עדיין עוד בימי וקנתו זכור ומכיר הטובות שקיבל ממני, בכך השר הזה היכירני כסבר פנים יפות אצל החשוב גדול אוהבו ריעו ועמיתו השר אדון

¹ Orsova, an der türkischen Grenze =

קרה"מ יר"ה שם בעיר אולמיץ ודיבר עלי טובות איליו שכל טובות האפשרים לו לאקרה"ם יר"ה יעשה לי לכבודו, וביקש גם מאוהבו אקרה"ם יר"ה בעברו רכבו פרסה אחת רחוק מאויסא, יקה עוד לכבודו פרסה ההיא להלך ולבוא לאויס' לבית יודרשני בשלומי בשם שלום ארון החשוב השר צבא באראן דע ברעדאן אוהבי, וכן אקרה"מ יר"ה מילא רצון חברו השר החשוב הנזכר, ויבוא לאויסא לבית יודרשני בשלומי בשם השר החשוב חברו אוהבו, ויודיעני שזה השר החשוב היכירני איליו מאוד וביקש ממנו לעשות נגדי כל טובות האפשרים כל מה שביכולתו, ויאמר אלי השר החשוב אקרה"מ יר"ה הנה שאל נא ממני דבר טוב ואגמול אותך חסד מפני כבוד צבא השר חברי ואוהבי, כי מצאת חן וחסד בעיני, — ואען איליו אדוני החשוב אקרה"מ אם נא מצאתי חן וחסד בעיני אדוני יר"ה, את עמי קהל אויסא אשר תחת דגלו וממשלתו בבקשתי, הנה אדונתינו המלכה הקיסרית יר"ה הירשית לנו בחסדה הגדול והיתירה לשמור את דתינו דת ישראל כשאר קהילות יהודים ולאספא אסיפתינו בשני בתי תפילות ועתה שנבנה בית תפלה האחת בכנין נאה וחדש, ויש קצת קנאה בלב הכומרים על ככה, והנה בית תפילה השנית השייכת גם לקהילתנו מומני קדם והיא צריכה מאוד לחוק ברק הבית, ויש לנו מוכן אבנים ולבנים וחול הסיד חומר בה"ב החריבה הנשאר לנו מן בית תפילה החדשה שבנינו זה ח' שנים העברו שנוכל גם לבנות מחומר בה"ב החריבה גם את השנית הזאת שהיא בנויה מקורות עצים מתולעים, ואולם קצת בהאי פחדא יתיבנו שיערערו עלינו קנאת הכומרים ויתעורר איזה שטנה בשעת בניינה, וזאת בקשתי האחת, ועוד בקשה השנית אבקש מאדוני אקרה"מ יר"ה, כי זה ט' שנים העבר בקשתינו הוי אצל המלכות יר"ה על אסיפתינו בשני בתי תפילות בלי מניין ומספר קצוב ועל התרת הדת, והוי בקשתינו שבתי תפילתנו לא יהיו להם שום תוארו ודמות בניין בה"ב, וחצר המלכות יר"ה [שלחו] בקשתינו לשרי רעפרער זענטאצייאן יר"ה לברין ושאלו מהם עצתם להודיעם ההבדלות בין תוארי בניינים והבדל מנהג הדת הנהוג ליהודים למי להם בה"ב ולמי להם בית תפילה, ושרי ברין גם הם שלחו עסק מבוקשינו ומליצת אדונינו הדוכוס יר"ה עבורינו לאקרה"מ שהוי בזמן ההוא ושאלו גם ממנו עצתו להודיעם ההבדלות, והשר אקרה"ם ז"ל ההוא הודיעם עצתו והבדלות תוארי בניין בית, ובענייני מנהג הדת, כתב דעתו ועצתו בעניין סידור חופה וקידושין, בקהלה שיש לה בה"ב הוא המנהג לסדר הקידושין תחת החופה על פני רחוב שלפני הבה"ב, אמנם בקהלה אויסא יהוי סידור הקידושין לא לפני בתי התפילות, כי אם על פני רחוב שלפני בית החתן, וגם כל כזאת שלחו שרי ברין יר"ה בעצתם ליועצי חצר המלכות יר"ה, — ועתה כפי נוסחאת התרת המלכות יר"ה הותר לנו שהחופה וסידור הקידושין תהיו בבית החתן ואולם בתינו בקהילתנו ליהודים אינם שווים בהבנת ידיים לזה יש בית גדול וחדרים רחבים ולזה בית קטן וחדרים נמוכים וקצרים, וסידור קידושין צריך רחבת ידיים לעמידת החופה הגבוה בארבע קונדיסין, וצריכה משום פירסומא מלתא אנשים רבים, א' החתן והכלה והרב המסדר קידושין ושני נאמנים לאישור וקיום שטר אירוסין ושני זוג שושבינין, וקרובי החן וכלה ושאר אנשים, וברוב בתי קהילתנו חדרים צר המקום לעמוד החופה ואינם מחויקים לילך בתוכם גם עשרה נפשות, ולפיכך כל כזאת קשה עלינו מאד, ואם כל דברי הפרשות והבדלות שיעץ השר אקרה"מ ז"ל ההוא לשרי ברין והם יעצו גם כמוהו לשרי יועצים בחצר המלכות יר"ה שיהיה סידור הקידושין בקהילתנו על פני רחוב בפומבי לפני

בית החתן, וכל עצת הסכמות שרי ברין גם שרי חצר המלכות יר"ה קיימו והסכימו ולמה לא יקיימו גם לעצת שרי ברין בעניין סידור קידושין שלא יהי' על פני רחוב לפני בית החתן כי אם בפנים תוך בבית החתן, ונראה כמדומה שהסופר הנאמן הכותב הנוסחאות בחצר המלכות בפקידת השרים טעה בכתיבתו שהי' לו לכתוב בפני"י בית החתן, וכתב מלת תו"ך בית החתן. — ועוד אבקש מאדוני אקרה"מ, אם גם נבנה את בית תפילה הַשְּׁנָה הזאת ותתחדש בכניינה מחומר כה"כ החריבה מאבנים ולבנים כבית הראשונה יהי' לנו הוצאה רבה, ולכן אם מצאתי חן וחסד בעיני אדוני אקרה"מ יר"ה, תתיר לנו שנוכל למכור לאנשי בני קהילתינו מקומות ישיבות בעזרת אנשים ובעזרת נשים כשני בתי תפילתינו שנוכל לפדות ממון על הוצאות הבניין. ויען אותי אקרה"מ יר"ה, הקשית לשאלתי בכקשתיך ממני דבר שאין ביכולתי למלאות בקשתיך, אמנם ראה כי מצאת חן בעיני, איעצך עצתי הטובה ויהי אלקי עמכם, וזאת היא העצה היעוצה מאיתי שתעשו בקשתכם למלכות יר"ה גם תבקשו את שרכם האדון הדוכוס יר"ה שימליץ גם הוא עבורכם בעדכם למלכות יר"ה כפעם בפעם, ובלי ספק גם השרים החשובים יועצים בחצר המלכות יר"ה לכבוד שרכם האדון הגדול והחשוב הדוכוס ליכמן שטיין יר"ה הנאהב מאד להמלכות יר"ה, ישאו פניו מפני בקשת מליצתו וישלחו בקשתכם עד שרי רעפרוענטאצייאן יר"ה לברין, ואז כי יבוא גם בקשתכם משרי ברין אלי, אמלא בעצתי את בקשתכם גם ממני, ומצירי לא יבצר, ואלך עם השר החשוב אקרה"מ יר"ה והנחיתו והראיתו לבית התפילה החדשה וראה יופי הבניין וקילסה, ואחרי כן הולכתו גם לבית התפילה הישנה וראה בעצמו שצריכה לבנותה מחדש, ואחר כך הולכתו גם לכמה בתים יחידים והראיתו את הרריהם הקצרים והנמוכים שאין מחזיקים להעמיד בתוכם החופה לסדר הקידושין, אף גם שחדרים כאלה קצרים לילך להם עשרה נפשות, ויאמר השר ראיתי כי האמת אתכם, ועתה רק תשמעו לעצתי כאשר יעצתי לכם ואז יתמלאה בקשתכם לטובתכם, ויסע השר אקרה"מ יר"ה לדרכו, ונפטרת ממנו בכבוד בסבר פנים יפות.

מז. וישמחו כל בני הקהילה בשמעם ממני דברי אקרה"מ את עצתו אשר יעצני ואת הבטחתו הטובה אשר הבטיחני, שימולאה על ידו בעזרת ה' משאלות לבנו לטובה. — ויעשו אלופים ראשים כתיבה בקשה למלכות יר"ה להתיר לקהילתינו דברים הנוכרים, ועוד גם עשו כתיבה בקשה לאדונינו השר החשוב הדוכוס יר"ה שימליץ בעדינו למלכות יר"ה למלאות את בקשותינו, וישלחו אלופים הקהל יצו את שני בקשות האלו ליועצים בחצר הדוכוס יר"ה לווינא.

ולגסי התו' מהור"ר איצק הכהן נר"ו הי' בחצר אדונינו הדוכוס יר"ה חשוב אחד ראש מסופרי נאמנים שבחצר הדוכוס יר"ה לאוהב נאמן וניסי נר"ו הי' נאהב מן הסופר הנאמן החשוב ההוא מאוד כאהבת נפשו. — ויכתוב ניסי נר"ו לווינא אגרת שלומים לאוהבו נאמנו לסופר החשוב ההוא וביקש ממנו שיראה בהכמתו וישתדל בסיועת חביריו יועצים החשובים בחצר הדוכוס יר"ה את האדון הדוכוס יר"ה שימליץ בעדינו אצל חצר המלכות יר"ה למלאות בקשותינו הנשלח ממנו כעת עתה לחצר הדוכוס יר"ה. — והסופר הנאמן החשוב ההוא מילא את בקשת ניסי נר"ו והשתדל כזאת אצל אדונינו הדוכוס יר"ה, ונעשה ע"י הסופר הנאמן הזה בפקודת האדון הדוכוס בקשת מליצה עבור בקשת קהילתינו למלכות יר"ה, ובכן הובאו כתיבת

בקשותינו וכתובת מליצתו של האדון הדוכוס עבורינו, יחד אל חצר המלכות יר"ה אל העיון ואל עצתם, ואחרי כן בפי סדר נימוסיהן נשלחו ב' בקשות האלו שלנו ושל מליצת אדונינו הדוכוס יר"ה מן חצר המלכות יר"ה לברין אל השרים חשובים רעפ-רעזענטאציאן יר"ה אל העיון ואל עצתם, ואחר זאת גם שרי ברין שלחו בקשות אלו לאולמין ליד אקרה"מ יר"ה אל העיון ואל עצתו, ואקרה"מ קיים את הבטחתו כאשר הבטיחני כנזכר /: בס' הקודם לעיל /: ונתן עצתו לשרי ברין יר"ה למלאות בקשותינו לכבוד השר החשוב אדון הגדול הדוכוס ליכטן שטיין יר"ה, וגם שרי ברין יר"ה שלחו עצתם כזאת ליועצים השרים החשובים בחצר המלכות יר"ה.

ובכן המלכה הקיסרית יר"ה כתבה על בקשת מליצתו של אדונינו הדוכוס יר"ה בחסדה היותר והרשיון בעסק בקשינו. — וזהו תוכן נוסחא היותר ורשיון המלכות יר"ה ככתבת תשובתה שהשיבה המלכה הקיסרית יר"ה לאדון הדוכוס יר"ה, אנחנו המלכות יר"ה הננו נותנים לכבוד אהובנו הנאהב המכובד השר הגדול החשוב שבפרתמים דוכוס יאזעף ווענציל ליכטן שטיין יר"ה על בקשת מליצתו שהמליץ עבור קהילת יהודים אויס"א שלשה בקשות, ב' בקשות מהם נמלאה בחסדינו לכבודו הרמה. א'. בית התפילה השנית שם במתא אויס"א הישנה הצריכה לבנות מחדש. רשאים היהודים שם לבנותה בהכרל צורות מן תוארי בניין בה"כ כאשר כבר הותר להם בשנת תקי"ג ל"ק, ודי להם אסיפתם לתפילה שני בתי תפילות ולא בשלשה. ב'. בדבר בקשת סידור קידושין שיהיו על פני רחוב בפומבי לפני בית החתן ולא תוך בית החתן בפנים ביתו, ולכן מפני כבוד אהובינו השר החשוב אדון דוכוס ליכטן שטיין יר"ה, אנחנו המלכות יר"ה בחסדי הקיסרית יר"ה מתירים לו לכבודו יותר ממה שביקש, והסידור קידושין יהיה להם ליהודים באויס"א גם מותר על פני רחוב בפומבי להיות לפני בתי התפילות כמו שמותר לסדר הקידושין ליהודים אשר להם התרה על בה"כ. — אמנם בדבר בקשתו השלישית להתיר להם למכור מקומות ישיבותם, בזאת יהודים באויס"א הם מובדלים מן יהודים שיש להם בה"כ. שקונים מקומות ישיבותם לחלוטין ולצמח[ות] עלמין, ומנחילין לבניהם, ואולם להם יהודים יהיו רק היתר שכל א' יוכל לשכור את מושב ישיבת מקומו כפי כבודו הראוי לו מן האלופים מנהיגי הקהלה רק ישיבת ימי חיו וימי חיי אשתו, בשכין[כו]רות מן הקהל, ואחר ימי חיי הוגג ישובו מקומות ישיבותם לאחוזת הקהלה, משכירות הזאת, המעות יקהו הקהל להוצאות הקהלה כל (כל) שנה ושנה, כי בלאו הכי מכירת מקומות ישיבות שנהוג בקהילות שיש בהם בה"כ הוא מנהג ביש, לאשר מאן דהוא קונה לו לעצמו מקום לישיבה והוא אין ראוי לישיבה הזאת, ומבזה את ישיבת מקומו החשובה במעלתה, גם מבזה את חבירו איש חשוב היושב בצדו הראוי לישיבת מקומו ומכבד את מקומו, וזה חבירו השפל מבזה את מקומו החשוב.

ובכאשר שאדונינו הדוכוס יר"ה קיבל לידו מאדונתינו הקיסרית יר"ה ההתרות האלו לכבודו הרמה, מיד שלח ההתרות האלו לקהילתנו לשמוח אותנו במה שזכה חסדי המלכות יר"ה לכבודו הרמה, וקהילתנו אויס"א צהלה ושמחה, והחזירות הראשונים בשנת תקי"ג לפ"ק, והאחרונים האלו בשנת תקכ"ב ל"ק, הלא המה גנויים כתיבת הקהל מקהילתנו למשמרת לדורי דורות אחרינו עד ביאת ינון⁽¹⁾.

⁽¹⁾ ר"ל המשיח ששמו ינון.

ונתיסד ונבנה ונגמר בית התפלה השנית הוואת בנוי ויפי בניין מפואר ומהודר לכבוד המקום לשם ולתפארת ולתהילה ונתקיים עלינו נבואת הגי הנביא בשנת בשורת אמרו ד'ויל יהיה כבויד הביית הזה האחרון מן הראשון, וברוך ה' אשר נתננו לרחמים ולחסד בעיני ובלבות המלכות ושרים וכימות עיניתנו כן שימחנו וכן נזכה בנחמות ציון ולראות בניין בית המקדש בית עולמים, ולעלות לירושלים עיר הקודש כרינה, ולעבוד שם עבודתינו עבודת הקודש.

ובא לציון גואל במהרה בימינו אמן ואמן וכן יהי רצון:

תם [ו]נשלם מחברת מגילת סדרים

אמר המחבר אברהם בן לאדוני אבי הרב המופלא החכם הכולל מוהר"ר מרדכי לייפניק ז"ל שהיה רב ומורה הנראה לשני ערות קהלת יעקב קהל ספרדים ולקהל אשכנזים בעיר טימיסווארו, ואח"כ נתמנה לראש דיין ונשיא בית דין בקהילתנו ועדתו קהלא קדישא עיר ואם בישראל בית לחיים החמודות לחיים הכלכל לומדי תורה אונגרש ברודא יע"א. — אחר"י בהקדמתי שהקדמתי למחברת מגילתי מגילת סדרים, כבר נדרתי אל עיין הקוריא והמעייין במגילתי, לחבר עוד את כל תוכן ענייני ספורי מחברת מגילתי על משקל מליצתי והגיגון צחות ושפת נקי חרוזי ואמרי שפר בקוצר מילין כללית תתאר ותספר את ענייני התלאות ומאורעות מה פגענו ומצאתנו מן עת זמן שנחרבה בה"כ בקהילתנו ק' אויס"א יע"א בחשבון ב"רוך פיורה ת"מיד את עמו ישראל מכל צרה, עד משך עתים וזמנים בל שנים שהבי"כ לא היתה עמנו, ואז בחשבון חסד אמת אדונתינו המלכה האדירה הקיסרית מארייע טרעזיע יר"ה לנו נתנה הרמנא דמלכותא לבנות שני בתי תפילות בקהילתנו, בשנת ונבנתה על תלה, ולכן אמרתי אשלם ואקים את נדרי וחברתי את השירה הכוללית הזאת, ולא ילאה הקורא והמעייין את מחברת מגילתי פרטיית, ובני קהילתנו אויס"א יע"א קיבלו וקיימו עליהם ועל זרעם אחריהם לדור אחרון, להיות להם לזכרון, לשורר את השירה הזאת ביום טוב בחג שמיני עצרת ביום שמחת תורה לאשר שוכינו לשמירת דתינו דת ישראל ולקריאת התורה את כל הנאסר לנו מקדמת דנא, כמבואר הטיב במחברת מגילתי בסימן כ"ח, וגם מחברת שירתי הזאת תתאר ותבאר את כל ונוכחת, וכימות עיניתנו, גם כן שימחנו ה' אלקינו וכן נזכה בנחמות ציון וירושלים בבואת יגון אמן וכן יהי"ר.

ואשא משלי ואומר⁽¹⁾:

אִסְפָּרָה לְאַחֵי — וּלְיוֹצְאֵי הַלְצֵי — לְוִיכְרוֹן לְדוֹר

אִמְלֶלְהָ:

אֶחָרוֹן — מְאוֹרְעוֹת מַה פִּנְעָנִי —

אִם לְנוֹכַח תְּפִיטוֹ — עַת פִּי תִרְאוּ — תִּאָחֲזוּ לְכֶם

חֶלְ-חֶלְהָ:

הַשֶּׁבֶץ אַף רַעְדָה — גַּם —

⁽¹⁾ הנחתו הנקודות כאשר יצאו מידי המחבר.

- בְּמִסְפָּר וְעִירָא⁽¹⁾ - בְּרוּךְ פְּזוּדָה תְּמִיד אֶת עֲמוֹ
 מְבַל צָרָה - תַּגְלַגֵּל חוֹר וְעָלִי -
 גוּלְגַלְגָּה:
 בְּבוֹא סֵגֶן כּוּמָר עִירִי - בְּלִיל כִּיפּוּר עוֹזְנִי
 לְבֵית מִקְדָּשִׁי - לְחַעֲלִיל עָלִי -
 עָלִי-לָה:
 עַד הַמִּיבָה יָרַד - וְלִבִּי חֵק פִּיו פָּעַר
 גַּם לְהַמְפֵּר גְּדָרִי - תְּפִילָתִי -
 בִּיל-בְּלָה:
 אַף חִירָף לַעֲבַת יְשׁוּרוּן - הוּי גוֹי חוֹטֵא
 אַתֶּם - עִם הוֹלְכֵי חוֹשֶׁה -
 וְרוּחַ קִנְאוֹת לְבָשָׂה לְאַרְבָּעָה אַנְשִׁים
 וַיִּסְבְּכוּהוּ לְשַׁדְּלוֹ בְּדָבָרִים טוֹבִים -
 וְאֵפֶּ-לָה:
 לָמָּה תַעֲשֶׂה כֹה - בְּהַגְלוֹת נְגִלוֹת אַחַד הַרִיקִים
 אַךְ כְּוֹנְתֶם הִנֵּה - לַפְעוֹל בְּלֵא דְמִיִּים -
 פְּעוּר-לָה:
 אֲזִי קוֹל צְנוּחָה נִשְׁמַע בְּרַחֲזוּבוֹתֵיהֶם - הֲלוֹא יְהוּדִים
 הָרִימוּ יָד בְּסַגְנִי - מִבַּת מְוֹת בְּעוֹרָף -
 עֵגֶל-לָה:
 גַּם הַכּוֹתִית הִעוֹסְקֶת בְּהַטְבֵּת גְּרוֹת בְּיוֹם הָאֲדִיר
 תֵּאלְצוּם בְּדָבָרֶיהָ - בְּמוֹ -
 דְּלִי-לָה:
 הֵן מִנְעַר וְעַד זָקֵן בְּשִׁצְפָה הוֹצֵף - בְּקַרְדּוּמוֹת
 וְחוֹטְבֵי עֲצִים - לְכַנִּיסְתִּי בָּאוּ עָלֵינוּ -
 לְהַתְּ-נַפְלָה:
 וַיִּצְעֲקוּ בְּגִי יִשְׂרָאֵל אֵל ה' בְּכָל לְבָבָם - נַפְלָה
 גָּא בְּיַד ה' - וַיַּבֵּר אֲדָם - אֵל -
 אֶפּוּ-לָה:
 וַיְבֹאוּם שְׂאֵלוֹ אוֹתוֹ - הִשְׁלַחוּ הַעֲבָרִיִּים
 בְּבִתָּר בְּהוֹנְתָהּ אֶת יָדָם - וַיַּעַן אוֹתָם -
 חֲלִי-לָה:
 וְלוֹלִי ה' צָבָאוֹת הוֹתִיר לָנוּ שְׁרִיד - בְּמַעַט בְּסֻדּוֹם הַיּוֹנִי
 וְכַעֲמוּרָה דְמִינוּ - לַעֲשׂוֹת בְּנוּ -
 עוּר-לָה:
 אָבֵן עֲדוֹת יִשְׁקַר עָנוּ בְנוּ - וְעַד זַחְצַר הַגְּמוּנִים
 בָּאוּ - וּמִשָּׁם לַחְצַר הַקִּיסָר, בְּקוֹבְלָנָא -
 הַתַּגְּלַגְגָּה:

(1) ר"ל לפרט קטן.

ומאת ה' היתה זאת. ששפך חמתו על עצים ואבנים.
 בית תפארתו מאיגרא רמא - עד יסודו - לתפילה:
 תדבר וצא מאת המלך. לעשות ארמוני תל עולם לא
 תבנה עוד, גם לקציני בעיר מלכותו - אוזן לא לגוללה:
 גם בקהילתי לא לקבוע בית מיוחד - אך בבתו יחידים
 ילכו עשרה. עשרה - תפילתם - לתפילה:
 אף על המקנאים הזרמי ידם על הסגן. ריגם נגמר
 להבותם מבת משפט וממדינת המלכות - להגולה:
 הרצים יוצאים רחופים בדבר המלך - ודתו הגיע לעצת
 עירי - אזי לקחלי אהונה רעה - ולהם גילה:
 זמן חגי ביום בוסן תורתי בסיני הנה. בבוזם בחיבלי
 ויאמרו מה לכם פה רק עלה געלה פי יכול - נובלה:
 אזי באותה שעה בנבורת סוסים מושבים בשלשלאות
 הכיפה והחומות קרעו - עד ליסוד - נפלה:
 וזה החלם אשר יזמו לעשות, לא יבצר מהם החל והמור
 מעשיהם - מדת גימן ממלך דבר ארצה לא - נפולה:
 שאלו נא בגויים למן גלות יהודה על אדמת נגר תנהיה
 בדבר הגדול הנה - כמוהו ליהודים - נפילה:
 הן מן עת כי מעט מקדשי הורם גם הודש -
 כחי נחלש - ולבי - נבחה:
 אזי מוזן ארמוני והיכלי חרב - לבי בקרבי
 חלל - ונפשי ביגון עליו - תאבדה:
 וזה שלש עשרות ושנים שנים - יסודי עורער
 ולכן יחידתי - בקיקיון של יונה - נבולה:
 למספר בלת משבני חוקם - ולמחזור
 בל עמי - בית תפארתו - קולקלה:

(1) ר"ל הצווי יצא מאת המלך שלא יגלו אוזן קציני ווינא.

- ומצעת הויסר תמיר - ובית קדשי שמים *
 קהלתו עתתי - וכניסתי -
 בלה: וזה ימים לא כביר על ישוב יכונה ברומה *
 התרעלה: נגור גוירה - גם עלי עבר פוס -
 נתבטלה: אנו שבר על שבר יחדיו - הודבקו *
 כי דתי מעמי נלקח - וממני -
 לתגילה: הו בתורתי לא לקרות - גם חתן עם הכלה *
 לתגילה: תחת חופתם לא לחרות - ולא -
 לתגילה: ומן ילדיי ממני ובריי - בשר ערלתם בקהלי לא לגזור *
 אף בשכונתי עד ריחוק בת"ר פרסה - שם להמולה:
 גם אף נפשות עשרה במספר - לבדם לתפילה יצמצמו *
 ורק בבית אחד ביום ולא יותר - יוכלו - להתפלל-לה:
 לבן אם נשוי וטפוי בין אנשים יצורפו - עמדם
 יספרו - ובמנינים יחשבו - למלאות - חסגוילה:
 אנו אם אנשים חמשה ונשים שלשה, וילדים שנים,
 יחד יחברו - למנין עשרה יספרו - לתפילה:
 על בן יונתי וגדלי חוצה הודפו - ומארץ חסוים הודחו.
 מהספסח בנהלת ה' הושלכו - הרה - מעוקלה:
 אף תינזקת של בית רבן - היו גרחים מלענות אמן.
 למלה: והא שמיה רבא מברך לעלמין -
 ואם איש ישראל ברהך כל הארץ הלך, גם בנו קטן
 מלאמור קדיש וברכו. אנו לא יכלו - לתעלה:
 הביטו וראו מכאזכי - נגדי תמיד
 מי יכול לעמוד - בזאת הגוירה - ותעלה:
 הן תמיד בכל לבי - לה' אלהי ישעי
 אקרא - להסיר ממני - זאת -
 חסגוילה: אף ישועת עמך - הן היתה מעמך - אין גואל
 הרוב מקך - כי לה משפט ירושה - ותנאוילה:

- לָכֵן מִבְּחַר עָמִי לְעִיר הַמְּלוּכָה שְׁלַחְתִּי, וְעַם יָדָם
 תֵּל' מְאוּדֵי - רַחֲמִים בְּעָדֵי - לְשֹׂא-לָהּ:
 גַּם שָׁם בְּעֶזֶר דּוּכָסִי וְשָׂרֵי, וְאַצֵּל רוֹזְנֵי גִשְׁיָאִי
 קָצִינָיִי - לְתוֹמְכֵי וְלִסְעָדֵי עֲבוּרֵי - לְהַשְׁתַּדֵּל-לָהּ:
 הִגֵּה קוֹל בְּרַמָּה נִשְׁמַע, קוֹל מִבְּשָׂר וְאוֹמֵר - לֵב
 מְלָכִים וְשָׂרִים אֶתִי' לְחִסּוֹר מִמֶּנּוּ וְאֵת - תִּמְכָּשׁ-לָהּ:
 קוֹמוּ לְמִסְפָּר בְּשׁוֹרָה טוֹבָה יִקְרָא לְכֶם
 לְבָנוֹת בֵּית קָרְשֵׁי - לִי לְשָׂמִי - וְלִתְהַדֵּל-לָהּ:
 גַּם מִדְּבַרְתָּא דְאַרְעָא בְּחֻשְׁבוֹן חֶסֶד אִמְתָּ לִי נִתְנָה
 לְהִתְיַסֵּד בֵּיתִי - לְבֵית - תִּפְסִי-לָהּ:
 לָכֵן לְמַלְכוּתִי דְלַעֲלָה אֹרְחָה - בְּתוֹךְ רַבִּים
 עַל הַטּוֹבוֹת אֲשֶׁר גִּמְלָנִי - שָׁמוּ - אֶחָל-לָהּ:
 וּבְעַד מַלְכָּתָא תִּתְאַחַה - אֶל מַלְכֵי קְרוּשֵׁי אֶתְחַגֵּן
 לְהַאֲרִיק מַלְכוּתָהּ - וְאוֹמֵר תִּשְׁוֹאֵת חֵן
 אֲךָ לְהִ' הַיְשׁוּעָה עַל עַמָּךְ - בְּרַבְרְתִּיךְ סָלַח.
 כִּי נִתְיַסֵּד בֵּיתִי בְּמִסְפָּר וְנִבְנְתָה עַל - תִּדְלַח:
 תָּם וְנִשְׁלַם מִחֲבֵרַת מְלִיצַת הַשִּׁירָה.

אמר המהכר, בשפה ברורה מדבר, יען את נדרו אשר נדר כבר בהקדמתו אל עין הקורא חיבור מגילתו גם עוד לחבר תוארי סיפורי ענייני המגילה במליצת הגיונו בשפת צחות אמיר נקי שמכווננין למיילת קוצר יסביר, והנה מוצא שפתי קיימתי ושלמתי את נדרי וחברתי השירה הזאת לפניך בחמישי' טורים חרוויים ובמליצת הגיוני כפלס וב[מ]אונים שקלתים, וכאשר שקלתי שקולתי וכאשר יחלתי יכלתי גם יכולתי, ובאמרי שפר הסברתי. אך אמנם במליצת השירה הזאת חותמת שמי על שם המשורר העלמתי, למי יחס חיבור מליצתי, ובאתרא דלא ידעי' בי' אינשי שרו ליי' רבנן לאודועי⁽¹⁾, והלכה לו מתרת, ולכן על שם המשורר והמהכר השירה הגדולה הזאת המפוארת, חברתי עוד שיר קטן הכמות ורב האיכות מענייני המגילה מתארת, ובהסגר שיר זה הקטן על שם מחברת מגילתי עפה, וחבור מליצתי בשירתי השקולה יפה, ולמי יחס המהכרת אוי הכר נא דבר אמת, למי החותמת, כי שמי אברהם בן להכם הכולל אבא מרי שמו מרדכי וזכרוננו לברכה, בנעילת השיר זה בו נזכרת בהותמת⁽²⁾ —.

(1) נדרים ס"ב: (2) השיר יחסר בכ"י.